



PUURAJAN  
KULTTUURI-  
YHDISTYS

Puurajan kulttuuriyhdistys - Puuraja ry

# Tunturi-Lapin kulttuurikartoitus 2023

Toimittanut Eveliina Niva



MAASEUTU.FI



Euroopan maaseudun  
kehittämisen maatalousrahasto:  
Eurooppa investoi maaseutualueisiin



LEADER

**Tunturi-Lappi**



## Tunturi-Lapin kulttuurikartoitus 2023

### SISÄLLYS:

<u>1. Johdanto</u>	<u>4</u>
<u>2. Kunnat</u>	<u>7</u>
<u>Tunturi-Lappi toimintaympäristönä</u>	<u>7</u>
<u>Kunnat</u>	<u>8</u>
<u>Kolari</u>	<u>8</u>
<u>Muonio</u>	<u>9</u>
<u>Enontekiö</u>	<u>10</u>
<u>Kittilä</u>	<u>10</u>
<u>Kunnan kulttuuritoiminnan perustehtävä</u>	<u>11</u>
<u>Kuntien kulttuuritoimet</u>	<u>12</u>
<u>Lastenkulttuuri</u>	<u>13</u>
<u>Musiikki</u>	<u>14</u>
<u>Teatteri</u>	<u>14</u>
<u>Tanssi</u>	<u>14</u>
<u>Monitaide, työpajat ja paikalliset toimijat</u>	<u>14</u>
<u>Seniorit ja sote-kulttuuri</u>	<u>15</u>
<u>Avoimet tilaisuudet</u>	<u>15</u>
<u>Yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa</u>	<u>16</u>
<u>Haasteet</u>	<u>17</u>
<u>Toiveet</u>	<u>19</u>
<u>3. Kansalaisopistot</u>	<u>20</u>
<u>Perustehtävä</u>	<u>20</u>
<u>Kolarin kansalaisopisto</u>	<u>20</u>
<u>Muonion kansalaisopisto</u>	<u>20</u>
<u>Revontuli-opisto (Kittilä-Enontekiö)</u>	<u>21</u>
<u>Henkilöstö</u>	<u>22</u>
<u>Kurssit</u>	<u>22</u>
<u>Haasteet</u>	<u>24</u>
<u>Toiveet</u>	<u>25</u>
<u>4. Matkailu</u>	<u>27</u>
<u>Matkailu Tunturi-Lapissa</u>	<u>27</u>
<u>Alueorganisaatiot</u>	<u>27</u>

<a href="#">Tapahtumat</a>	28
<a href="#">    Urheilu, liikunta ja retkeily</a>	29
<a href="#">    Taide- ja kulttuuri</a>	29
<a href="#">Haasteet</a>	31
<a href="#">Toiveet</a>	32
<a href="#">5. Yhdistykset</a>	34
<a href="#">    Tunturi-Lapin kulttuuriyhdistykset</a>	34
<a href="#">    Tapahtuma yhdistykset</a>	35
<a href="#">        Yhdistysten kulttuuritapahtumat Tunturi-Lapissa</a>	36
<a href="#">        Yleisöt - Kenelle tapahtumia järjestetään?</a>	36
<a href="#">        Rahoitus - Kuka maksaa tapahtuman?</a>	38
<a href="#">            Lipputulot</a>	38
<a href="#">            Oheismyynti</a>	38
<a href="#">            Yritystuet</a>	39
<a href="#">            Avustukset</a>	39
<a href="#">        Työvoima - Kuka tekee tapahtuman?</a>	41
<a href="#">        Haasteet</a>	42
<a href="#">        Toiveet</a>	43
<a href="#">    Esiintyvien ryhmien ja harrastamisen tukiyhdistykset</a>	45
<a href="#">        Musiikki</a>	45
<a href="#">        Sirkus</a>	46
<a href="#">        Tanssi</a>	47
<a href="#">        Teatteri ja lausunta</a>	48
<a href="#">        Haasteet</a>	48
<a href="#">        Toiveet</a>	49
<a href="#">    Kulttuurin yleisyhdistykset</a>	50
<a href="#">        Yhdistykset</a>	50
<a href="#">        Haasteet</a>	52
<a href="#">        Toiveet</a>	54
<a href="#">6. Taiteentekijät</a>	55
<a href="#">    Tunturi-Lapin taiteentekijät</a>	55
<a href="#">    Haasteet</a>	56
<a href="#">    Toiveet</a>	57
<a href="#">7. Yritykset</a>	59
<a href="#">    Esittävä taide Tunturi-Lapin yrityksissä</a>	59
<a href="#">    Yleistunnelmia</a>	60
<a href="#">    Kulttuuri liiketoimintana</a>	61
<a href="#">    Säännölliset kulttuuritoimijat</a>	62
<a href="#">        Suuret</a>	62
<a href="#">        Keskikokoiset</a>	63
<a href="#">    Satunnaiset kulttuuritoimijat</a>	64
<a href="#">        Suuret</a>	64
<a href="#">        Keskikokoiset</a>	65
<a href="#">    Haasteet</a>	66

<u>Toiveet</u>	<u>68</u>
<u>8. Päätelemät</u>	<u>69</u>
<u>Mitä ei tullut esiin?</u>	<u>69</u>
<u>Tiedonkulku</u>	<u>69</u>
<u>Ylläpitäjä</u>	<u>70</u>
<u>Tilat</u>	<u>72</u>
<u>Rahoitus</u>	<u>73</u>
<u>Paikallisuus</u>	<u>74</u>

# 1. Johdanto

## Tunturi-Lapin taide- ja kulttuurialan toimintaympäristön kartoitus

### *Tiivistelmä*

*Puurajan kulttuuriyhdistyksen tavoitteena on luoda kokonaiskuva Tunturi-Lapin taide- ja kulttuurialan toimintaympäristöstä kulttuurialan kehittämistyön pohjaksi. Selvitys laaditaan lähtökohtaisesti Tunturi-Lapin neljän kunnan alueella: Kolari, Kittilä, Muonio ja Enontekiö. Pääpainona selvityksessä on esittävä taide; musiikki, tanssi, teatteri, sirkus ja muu esittävä taide. Selvityksessä kartoitetaan Tunturi-Lapin kulttuurin toimintakenttää seuraavista näkökulmista: kulttuurin tuottajat, kuluttajat, tapahtumat ja tekijät. Vuoden mittainen hanke käynnistyy heinäkuussa 2022 ja jatkuu kesäkuuhun 2023. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 26 866,67 €.*

Puurajan kulttuuriyhdistys - Puuraja ry on jatkumoa yli kolmekymmentä vuotiselle Ylläs Soikoon ry:lle, jonka toiminnan ytimessä on elävän musiikin tapahtumat Ylläksen matkailualueella. Korona ravistutteli kulttuurialaa kauttaaltaan ja aiheutti pakollisen pysähtymisen ja asioiden uudelleen tarkastelun monilla aloilla, niin myös kulttuuriyhdistyksessämme. Puurajassa päädyttiin päivittämään yhdistyksen nimen lisäksi koko toiminta-ajatusta ja laajentamaan sitä niin maantieteellisesti kuin toiminnallisesti koskemaan koko Tunturi-Lapin seutua ja kulttuurialaa eri taiteenlajeineen. Jos elävän musiikin tapahtumia tuottavassa yhdistyksessä ihmetellään, että millähän tolalla kulttuurialan toimintaympäristö mahtaa koronan jäljiltä ja tällä hetkellä ylipäänsä olla, päätelimme, että sen kysymyksen äärellä ovat ehkä monet muutkin alaan liittyvät toimijat. Onko meillä ylipäänsä mitään tietoa tai kokonaiskuvaa siitä, minkälaisia toimijoita ja toimintoja alueellamme kulttuuriin liittyen on? Onko niitä kukaan koskaan selvittänyt ja kuinka ajantasaista tietoa enää olisikaan? Tartuimme siis toimeen Leader Tunturi-Lapin rahoittamalla yleishyödyllisellä esiselvityshankkeella, jonka tarkoituksena on tuottaa kaikille avointa ja julkista tietoa Tunturi-Lapin kulttuurialan toimintaympäristön nykytilasta. Yleisen kokonaiskuvan pohjalta niin Puurajan kuin muidenkin toimijoiden on ehkä helpompi suunnitella tulevaisuutta, kehittää olemassa olevia ja luoda uusia toimintoja, kun ymmärretään paremmin tämänhetkisiä tarpeita, toiveita, reunaehtoja ja mahdollisuuksia.

Selvityksen taustatiedoiksi löysin kuin löysinkin koottua tietoa alueen kulttuurikentältä. Riikka Jokiaho on laatinut mainion tietoiskun Kolarin kunnan kulttuurielämästä vuonna 2009 osana Meänmaa-hanketta. Taiteen Tila 2009 - Kolarin kulttuuriselvitys avaa perusteellisesti ja mielenkiintoisesti Kolarin kulttuurielämän kehitystä historiasta selvityksen laatimishetkeen asti. Suosittelen lämpimästi tutustumaan raporttiin kokonaisuudessaan oheisesta linkistä: [https://www.kolari.fi/media/liitetiedostot/kaivos\\_hankkeet/kaivos\\_kolarin-kulttuuriselvitys-2009\\_light.pdf](https://www.kolari.fi/media/liitetiedostot/kaivos_hankkeet/kaivos_kolarin-kulttuuriselvitys-2009_light.pdf)

Reilussa kymmenessä vuodessa ala on kuitenkin muuttunut ja tietojen päivittäminen katsottiin tarpeelliseksi. Samalla todettiin tarpeelliseksi ulottaa toimintaympäristö koskemaan koko Tunturi-Lappia. Taide- ja kulttuurielämä on perinteisesti ja ehkä pitkien välimatkojenkin vuoksi hyvin kunta- tai jopa kyläkohtaista. Toimijat, toiminnot ja yleisöt rajoittuvat tiettyyn kylään ja jokainen kylä ja yhteisö touhuaa omiaan, eikä välttämättä edes tiedä, mitä

naapurikylissä ja keskuksissa tapahtuu. Ei se väärin ole, mutta halusimme uteliaisuuttamme laajentaa katsontakantaa ja nähdä, millaisia uusia näkökulmia, kehitysideoita ja yhteistyömahdollisuuksia laajemman alueen tarkastelu avaisi. Kulttuuri liittyy kaikkeen ihmiselämään eikä käytännössä noudata mitään maantieteellisiä rajoja, joten tarkasteltavaksi on valittava joitakin asioita kerrallaan, jollain perusteilla. Me rajasimme selvityksen laajuutta yhdistyksemme resurssien ja taustojen pohjalta. Tunturi-Lapin neljä kuntaa - Kolari, Kittilä, Muonio, Enontekiö muodostaa jokseenkin luontevan, kunnasta seuraavan aluekokonaisuuden, jota tarkastella. Lappi olisi jo liian laaja alue pienen yhdistyksen resursseihin ja toiminnan laajuuteen nähden. Rajasimme myös kulttuurialaa niin, että kohdistimme selvityksen esittävään taiteeseen. Resurssien lisäksi rajaukseen vaikutti yhdistyksen tausta nimenomaan esittävässä taiteessa ja musiikissa, lähdettiin siis omalta tontilta liikkeelle. Koimme myös, että esittävä taide on vielä enemmän "puskaradioissa" kuin esimerkiksi kirjallisuus ja kuvataide alueella. Halusimme siis selvittää sitä osa-alueita, joka on yhdistykselle luontaisinta, mutta toisaalta alueella tuntemattominta ja jäsentymättömintä.

Tätä selvitystä varten on haastateltu kuutisenkymmentä ihmistä Tunturi-Lapissa niin kuntaorganisaatioista, yhdistyksistä, yrityksistä, alueorganisaatioista kuin yksityishenkilöitäkin. Haastatteluja kertyi noin sata tuntia. Haluan lämpimästi kiittää kaikkia, jotka ovat jakaneet aikaansa, energiaansa ja näkemyksiään kulttuurialan kartoittamiseen. Keskustelut ovat olleet mielenkiintoisia, silmiä avaavia, vaikuttavia ja inspiroivia. Toivon sydämestäni, että olen onnistunut tuomaan toimijoiden äänen, mahdollisimman totuudenmukaiset näkemykset ja kokemukset esiin tähän selvitykseen. Samaan aikaan on myönnettävä ja hyväksyttävä, ettei kaikkea pysty millään mahduttamaan yhteen selvitykseen ja huomio keskittyy ja painottuu asioihin, jotka ovat ehkä aktiivisia juuri selvityksen tekohetkellä. Inhimillisyydellä ja sattumillakin on aina osansa lopputuloksessa. Jotain on varmasti jäänyt huomaamatta, haastattelematta, kysymättä ja kuulematta. Koen kuitenkin, että tämä selvitys voi olla ensimmäinen askel ja eräänlainen alkusoitto Tunturi-Lapin kulttuurialan seuraavalle vaiheelle.

Toivon, että Tunturi-Lapin kulttuuriselvitys voi toimia pohjana monenlaisille uusille avauksille. Selvitys koostuu kuudesta perusosiosta: kunnat, kansalaisopistot, matkailu, yhdistykset, taiteentekijät ja yritykset. Itsenäisiin osioihin voi hyvin tutustua yksi kerrallaan, tarpeen ja kiinnostuksen mukaan tai lueskella osioita haluamassaan järjestyksessä, silloin kun se tuntuu ajankohtaiselta. Suosittelen tutkimaan uteliaasti myös niitä osioita, jotka eivät aivan suoraan liity omaan toimintaan, sillä sieltä voi löytyä nimenomaan ne uudet ideat ja oivallukset saman aiheen ympäriltä. Selvityksestä saa varsin kattavan yleiskuvan ja käsityksen alan tämänhetkisestä tilasta ja se voi toimia kulttuurialasta kiinnostuneille alueopaana tai eräänlaisena perehdytyskansiona. Toivon, että alueelle saapuvat taiteentekijät ja erilaiset osaajat löytävät helpommin yhteisöjä ja yhteistyömahdollisuuksia selvityksen kautta. Se voi toimia parhaimmillaan keskusteluyhteyksien avaajana, tuoda ihmisiä ja yhteisöjä yhteen myös yli kylä- kunta- ja toimialarajojen, inspiroida ja vahvistaa paikallista kulttuurielämää alueellisesti, synnyttää uutta ja kehittää olemassa olevaa. Kun jokainen kehittää intohimoisesti omaa tekemistään ja tutustuu samalla avoimin mielin ja uteliaana toisten tekemiseen, syntyy elävä verkosto, jossa tehdään omaa, muttei yksin, vaan osana laajempaa kokonaisuutta. Pientenkin toimijoiden elävä verkosto voi synnyttää suuria

ja merkittäviä asioita. Toivon selvityksen sysäävän Tunturi-Lapin taide- ja kulttuurialan toimijoita samaan, yhteiseen suuntaan.

Selvityksen osana on laadittu myös Kulttuuririhmasto - kulttuurialan yhteisöjen, aktiivisten kulttuuritapahtumien ja elokuvatoiminnan perus- ja yhteystiedot, kaikki samassa osoitteessa [www.puurajankulttuuri.fi](http://www.puurajankulttuuri.fi). Tervetuloa tutustumaan Puurajan Kulttuuririhmastoon!

## 2. Kunnat

### Tunturi-Lappi toimintaympäristönä

“Tunturi-Lappi on neljän kunnan – Muonio, Enontekiö, Kittilä ja Kolari – muodostama seutukunta, joka sijaitsee Länsi-Lapissa. Nimensä mukaisesti se on ainutlaatuinen suurtunturialue, josta löytyvät niin Pallas, Olos kuin Ylläs ja Levikin. Menestyvien talviurheilukeskusten lisäksi Tunturi-Lappi on paljon muutakin; edelleen voimakkaana vaikuttava saamelainen kulttuuri, kahdeksan toisistaan poikkeavaa vuodenaikaa sekä tutkitusti maailman puhtain luonto antavat Tunturi-Lapille sen omaleimaisen olemuksen. Matkailijoita alueella yöpyy vuosittain yli 700 000.” - Tunturi-Lapin kehitys

Tunturi-Lapin neljällä kunnalla on paljon yhtäläisyyksiä, mutta jokaisella on myös omat erityispiirteensä ja kulttuuriset painotuksensa. Alueella ei ensinnäkään ole yhtään kaupunkia, vaan kaikki neljä ovat pieniä tai keskikokoisia kuntia asukasmäärissä mitattuna. Pinta-alaltaan kunnat kuuluvat kuitenkin Suomen suurimpiin, joten pitkät välimatkat vaikuttavat joka kunnassa kaikkeen toimintaan. Tunnusomaista Tunturi-Lapille ovat kymmenet kylät, jotka värittävät kairoja ja jaksottavat pitkiä taipaleita läpi erämaiden. Kaikilla kylillä on oma historiansa ja luonteensa, jota voisi ehkä kutsua kyläidentiteetiksi. Toiset sivukylät seurailevat valtakunnallista trendiä väestön harventuessa ja ikääntyessä, toiset elävät orastavaa uutta nousua, kun nuorempi väki etsii luonnonläheistä ja tasapainoista elämäntapaa Lapin kylistä. Kylissä kohtaavat usein kantaväestön juurevat tunturi-lappilaiset perinteet ja nuoremman väen monipuoliset maailmankatsomukset, mutta yhdistävä tekijä kaikille tuntuu olevan luonto. Tunturi-Lapissa kirjaimellisesti eletään keskellä metsää, monella tapaa onnellisesti keskellä puhdasta luontoa.

Yksi merkittävin yhdistävä tekijä Tunturi-Lapin kunnille on matkailu, joka kuuluu suurimpiin elinkeinoihin jokaisessa kunnassa. Käytännössä kuntien alueella on jatkuvasti huomattavan paljon enemmän ihmisiä kuin mitä kunnan asukasluku kertoo. Kaikki Tunturi-Lapin kunnat ovat siis kokoaan suurempia kuntia monella tapaa. Matkailijat ovat tietysti jo aivan oma lukunsa, mutta lisäksi alueella elää suuret määrät kausityöntekijöitä osan aikaa vuodesta, mökin omistajia, jotka viettävät pitkiä jaksoja alueella sekä paikallisia, joiden kotikunnaksi ei ole rekisteröity Tunturi-Lapin kunnat. Harvaan asutuksi alueeksi Tunturi-Lappi on myös varsin kansainvälinen, ja monet kulttuurit ja mentaliteetit elävät rinnakkain samoissa kylissä.

Matkailun myötä kuntiin on muodostunut keskuksia, jotka sijaitsevat matkailukylissä ja luovat kuntaan ikään kuin toisen keskustan kuntakeskusten eli kirkonkyläiden lisäksi. Kolarissa se on Ylläs ja sen tunturikylät Äkäslompolo ja Ylläsjärvi, Kittilässä Levi Sirkan kylässä. Enontekiön kuntakeskus on Hetta ja sen ohella toinen matkailukeskittymä on Kilpisjärvi. Muonio on asutukseltaan keskittyneempi kirkonkylään, mutta Pallas ja Olos näkyvät isosti matkailun toiminnoissa. Kuntien julkiset palvelut painottuvat perinteisesti kirkonkyläisiin ja matkailukeskuksissa toimitaan markkinavetoisesti, karkeasti luonnosteltuna. Positiivinen muuttovirta ja kuntien kasvava asukasmäärä kohdistuu pääosin matkailukyläisiin, joissa kaikissa on erilaisia kasvupaineita mm. asuntojen suhteen. Kasvukeskuksissa, joissa kuntalaisten määrä kasvaa, kasvavat hiljalleen myös julkisten palveluiden tarpeet, jotka taas ovat perinteisesti keskittyneet kirkonkyläisiin. Alue on siis varsin erityislaatuinen, erityisine



ilmiöineen, joihin täytyy löytää myös erityisiä toimintamalleja ja ratkaisuja. Taiteen ja kulttuurin näkökulmasta yleiset toimintatavat matkailukeskuksissa, kirkonkylillä ja sivukylissä poikkeavat todella paljon toisistaan ja avaankin selvityksessä näitä eri tulokulmia aiheeseen.

## Kunnat

### Kolari

Pinta-ala: n. 2 600 m<sup>2</sup>

Asukkaat: ~3 800, kasvava väestö tunturikylissä

Kylät: 16 kylää, suurimmat Kolarin kirkonkylä ja tunturikylät (Äkäslompolo ja Ylläsjärvi)

Suurimmat toimialat: Matkailu, palvelualat, kunta, jalostaminen

Erytyspiirteet: Pallas-Yllästunturin kansallispuisto, Ylläs, Väylä, lukuisat kylät

Sivistystoimi: varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio, kirjasto- ja kulttuuritoimi, nuoriso- ja liikuntatoimi sekä kansalaisopisto

Kulttuurin tiedotuskanavat: Kuntatiedote, Kunta tiedottaa -osio Luoteis-Lapissa, kirjaston kotisivut, sosiaalinen media, kauppojen ilmoitustaulut, kunnan tapahtumakalenteri, suullinen informointi kirjastossa, tiedotteet koululaisille eli "reppuposti"

Kunnan tapahtumat: KesäKolari, Joulukolari

Kulttuuritoimen tuet: Yhteisöavustus n. 9 000 € / vuosi yksityisille, yhteisöille ja työryhmille

Esittävän taiteen tiloja: Kirjasto, valtuustosali, yläkoulun juhlasali, lukion sali, päiväkotitilat, koulujen tilat (Kolari, Ylläsjärvi, Äkäslompolo, Sieppijärvi). Muut yleishyödylliset tilat: vanha kirkko, seurakuntasali, kylätalot (Nuottavaara, Pasmajärvi, Venejärvi, Vaattojärven paviljonki), Sieppijärven Sisu, Sieppijärven kirkko, Pyhän Laurin kappeli (Äkäslompolo) työväentalo, Joen tupa, Kotiseutumuseo, luontokeskus Kellokas. Ulkotilat: Myllyojan puisto (Kolari), Ihmisen Rinki (Äkäslompolo)

Tapahtumavälineistö: Liikkuva katsomo, äänentoisto, teltoja, pöytiä, tuoleja, puvustamo yhteisöjen lainattavissa



*Ylläs Soikoon. Pyhän Laurin kappeli, Äkäslompolo. Kuva: Emmi Kähkönen*

## Muonio

Pinta-ala: n. 2 040 m<sup>2</sup>

Asukkaat: ~2 300, ikääntyvä väestörakenne

Kylät: 10 kylää, joista suurin on Muonion kirkonkylä

Suurimmat toimialat: Matkailu, autotestaus, kunta

Erytyspiirteet: Pallas-Yllästunturin kansallispuisto, Pallas, Olos, Muonionjoki

Sivistyspalvelut: varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut, liikuntapalvelut sekä kansalaisopisto.

Kulttuurin tiedotuskanavat: paikallislehdet, sosiaalinen media, kotisivut, ilmoitustaulut, Discover Muonion ja kunnan tapahtumakalenterit

Kunnan tapahtumat: Muonio Fest, Itsenäisyyspäivän juhla, Torstaitorit

Kulttuuritoimen tuet: Kulttuuriavustus 2 000 € / vuosi Muonion alueella toimiville yhteisöille.

Lisäksi Elinvoiman tapahtuma-avustus 3 500 € / vuosi yhteisöille

Esittävän taiteen tiloja: kirjasto, koulun auditorio, koulun liikuntasali ja ammattikoulun liikuntasali, kotiseutumuseo. Muut yleishyödylliset tilat: Muonion kirkko ja kyläpirtti, jota kuntalaiset voi käyttää pieniin tilaisuuksiin.

Tapahtumavälineistö: Valot ja äänentoisto yhteisöjen lainattavissa



*Muonion kotiseutumuseo. Kuva: Sanni Vierelä*

## Enontekiö

Pinta-ala: n. 8 400 m<sup>2</sup>

Asukkaat: ~1 800, ikääntyvä väestörakenne

Kylät: 26 kylää, joista suurimmat Hetta, Karesuvanto ja Kilpisjärvi

Suurimmat toimialat: matkailu ja luontaiselinkeinot

Erityispiirteet: Suomen suurtunturit Käsivarren alueella, joista tunnetuimmat on Halti ja Saana. Hetta-Pallas -vaellusreitti ja Ounastunturi. Muonionjoki. Osa saamelaisten kotiseutualuetta. Kunnassa n. 20 000 poroa.

Vapaa-aikapalvelut: Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelut.

Kulttuurin tiedotuskanavat: Enontekiön Sanomat, ilmoitustaulut kaupassa ja kirjastolla, infonäytöt, kunnan verkkosivut ja tapahtumakalenteri, sosiaalinen media

Kunnan tapahtumat: Kaunis kaamos –kuvan ja kirjan tapahtuma, Pilkkiviikko, Väärtipäivät, Kino Hetta, Kotiseutumuseon kesäohjelma, lastenkulttuuritarjonta kouluille ja varhaiskasvatukselle, Iltatulet

Kulttuuritoimen tuet: kulttuuriavustus/tapahtuma-avustus yhteisöille. Lisäksi Kokeilusäkki innovatiivisiin kokeiluihin max 1000 € kertaluontoisesti.

Esittävän taiteen tiloja: kirjasto, koulut (Hetta, Karesuvanto, Kilpisjärvi), Hetan liikuntahalli ja auditorio, koulun ruokala. Kilpisjärven monitoimitalo. Muut yleishyödylliset tilat: Tunturi-Lapin luontokeskuksen auditorio, Hetan kirkko

Tapahtumavälineistö: Hetan liikuntahallilla kiinteä lavarakenne ja valot yhteisöjen käytössä, teltoja, ulkoäänentoistolaitteita, tuoleja ja pöytiä, valkokangas

## Kittilä

Pinta-ala: n. 8 200 m<sup>2</sup>

Asukkaat: ~6 500

Kylät: yli 30 kylää, joista suurimmat Kittilän kirkonkylä ja Sirkka (Levi)

Suurimmat toimialat: Kaivosteollisuus ja matkailu

Erityispiirteet: Pallas-Yllästunturin kansallispuisto, Ounasjoki, Levi, Kittilän lentoasema, lukuisat kylät. Kittilä on kulttuurimyönteinen ja aktiivinen kulttuuripitäjä.

Vapaan sivistystyön lautakunta: kulttuuritoimi, nuorisotoimi, liikuntatoimi, kirjasto, kansalaisopisto. Ei yhdistelmävirkoja ja erillinen koululautakunta.

Kulttuurin tiedotuskanavat: Kittilälehti, sosiaalinen media, valotaulut, kuntatiedote, kunnan verkkosivut, kunnan tapahtumakalenteri, Levin tapahtumakalenteri

Kunnan tapahtumat: Staalon festit, Kittilän kulttuuriviikko, Kesämarkkinat ja Jouluyö, Kino Yläri

Kulttuuritoimen tuet: Kulttuuriavustus 8 300 € kittiläläisille yksityishenkilöille, työryhmille ja yhteisöille. Lisäksi nuorisoavustus 9 036 € yhteisöille ja ryhmille.

Esittävän taiteen tiloja: kirjasto, Yläri auditorio, koulut (Alakylä, Kaukonen, Sirkka, Raattama, Kittilän alakoulu) yläkoulu ja lukio, lukion juhlasali. Muut yleishyödylliset tilat: työväentalo, kotiseutumuseo kesäisin, Marian kappeli, Kittilän kirkko

Tapahtumavälineistö: äänentoisto, valokalustoa, teltoja, katsomo, pöydät, tuolit, peräkärry yhteisöjen lainattavissa

# Kunnan kulttuuritoiminnan perustehtävä

Kuntien tuottama kulttuuritoiminta on pakollista ja jokseenkin selkeäpiirteistä, koska se on määritelty laissa. Kunnilla on velvollisuus järjestää kulttuuritoimintaa ja laki määrittää toiminnan reunaehdot. Uusi kulttuuritoimintalaki astui voimaan 2019 ja sen pääkohdat ovat seuraavat:

## Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

*Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.*

### Kunnan tehtävät

*Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Tämän tehtävän toteuttamiseksi kunnan tulee:*

- 1) edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä;*
- 2) luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle;*
- 3) edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa;*
- 4) tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen;*
- 5) edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa;*
- 6) edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa;*
- 7) edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.*

*Tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtina ovat demokratia, asukaslähtöisyys, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu.*

*Kunnan tulee kulttuuritoimintaa järjestäessään ottaa huomioon toiminta, joka perustuu yleisistä kirjastoista annettuun lakiin (1492/2016), taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin (633/1998), museolakiin (729/1992), teatteri- ja orkesterilakiin (730/1992) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998).*

Lakia toteutetaan kunnissa erilaisilla tavoilla, volyymeillä ja organisaatorakenteilla, jotka myös muuttuvat aika ajoin. Kulttuuritoimintaa voi olla mukana kunnan kaikilla eri hallintoalueilla ja sitä voi toteuttaa mikä tahansa kunnan toimiala, mutta yleensä organisaatiossa on kulttuurille oma osastonsa. Pienissä kunnissa on tavallista, että eri hallintoalueita yhdistetään. Sivistystyön alla voi olla perusopetusta, kulttuuria, kirjastoa, liikuntaa ja nuorisotyötä tai näiden yhdistelmiä kuten kirjasto- ja kulttuuritoimi tai liikunta- ja nuorisopalvelut. Pienissä kunnissa usein toimihenkilöt hoitavat kahta tai useampaa osa-aluetta ns. yhdistelmätoimissa, joissa työaika on jaettu prosentuaalisesti eri toimien

tehtäviin esim. 20% kulttuuria ja 80 % kirjastoa. Kulttuuritoiminnan eri rakenteet on avattu kuntakohtaisissa tiedoissa ohessa. Organisaatorakenne on kaikissa kunnissa erilainen, mutta yhteistä kunnille tässä ajassa on sote-muutos, joka muuttaa kuntien perusrakennetta. Soten ja kulttuurin välinen yhteistyö siis hakee vielä muotoaan, mutta jatkuu varmasti kuitenkin.

Yhteistä kaikissa kunnissa on myös yhteistyö eri osastojen välillä. Kulttuuritoimintoja tehdään usein yhteistyössä esim. kirjaston, koulujen, nuorisopalveluiden ja sote-puolen kanssa. Kulttuuriosasto kustantaa ja organisoii kulttuuritoimintaa kunnan eri palveluihin, joissa kulttuuri täydentää näiden palvelujen perustehtävää. On hyvä huomata, että kunnan kulttuuripalvelujen tulee ensisijaisesti palvella kunnan asukkaita. Kyllä ulkopaikkakuntalaisetkin saavat ohjelmiin osallistua, mutta lähtökohta toiminnan suunnittelulle ja toteutukselle on aina kunnan asukkaissa. Toiminta ei saa myöskään tuottaa voittoa tai vääristää kulttuuriin liittyviä markkinoita. Sen tulisi edistää yhdenvertaista saatavuutta ja niinpä kunnan kulttuuritoiminta on usein hyvin kohtuuhintaista tai maksutonta.

Matkailuelinkeino on alueella hyvin vahvaa ja taide- ja kulttuuripalvelut liittyvät matkailuun monin tavoin. Joillekin palveluille taide ja kulttuuri on liiketoiminnan ytimessä, toisille lisämauste ja onhan kulttuuritapahtumilla matkailulle näkyvyys ja imagomerkitys. Kun kulttuurilla halutaan vahvistaa kunnan elinkeinoja siirrytään kuntaorganisaatiossa elinvoimatai elinkeino-osastojen puolelle. On hyvä ymmärtää tämä ero kuntien näkökulmasta. Kulttuuritoimien on lain puitteissa vaikea tukea matkailuelinkeinoa vahvistavia, matkailijoille selkeästi suunnattuja, kaupallisia kulttuuritapahtumia niiden sisällöstä riippumatta. Kun kylissä järjestetään kauden avajaisia, markkinoita, urheilukisoja, pilkkejä ja muita teematapahtumia tai festivaaleja matkailun edistämiseksi ovat elinkeino/voimapolvet oikeammat tahot yhteistyöhön, joskus jopa päävastuuseen tapahtumasta. Tottakai yhteistyötä tehdään myös kulttuurin ja elinvoimaosastojen välillä. Monessa kunnassa tapahtumakalusto on yhteiskäytössä tai -omistuksessa. Tapahtumatkin voivat olla avoimia ja suunnattu niin asukkaille kuin matkailijoillekin, joten eri osastot tuovat omaa osaamistaan yhteiseen tekemiseen, johon kaikki alueen ihmiset ovat myös tervetulleita. Matkailusesongin aikana myös paikalliset ovat aktiivisesti liikkeellä!

## Kuntien kulttuuritoimet

Kulttuuritoimi, kulttuuripalvelut, kulttuuriosasto, rakkaalla lapsella on monta nimeä. Kunnan kulttuuripalvelu on budjeteissa, strategiossa ja tehtävissä omana osionaan, josta käytän nyt nimitystä kulttuuritoimi, vaikkakin se on eri kunnissa eri niminen. Tunturi-Lapin kulttuuritoimet ovat Kittilää lukuun ottamatta kirjaston ja kulttuurin yhdistelmiä. Kirjasto- ja kulttuuritoimia johtaa Muoniossa, Kolarissa ja Enontekiöllä kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja, vähän eri nimikkeillä. Toimeen voi kuulua myös muita vastuualueita. Kittilässä rakenne poikkeaa muista lähtien siitä, että koulutoimi ja vapaa sivistystyö ovat omina hallintoalueinaan. Vapaan sivistystyön alle kuuluvat kulttuuri, kirjasto, nuoriso, liikunta ja kansalaisopisto, joilla kaikilla on omat 100 % vastuutoimihenkilöt.

Mitä kulttuuritoimet sitten tekevät? Kulttuuritoimissa on paljon yhteisiä toimintamalleja, mutta myös kuntakohtaisia erityisyyksiä. Kuntien organisoimat tapahtumat ja muita yksityiskohtia

on listattu kuntakohtaisiin tietoihin ohessa. Kirjasto toimii kunnissa omana yksikkönään, omalla budjetillaan vaikkakin on kiinteässä yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa ja kolmessa kunnassa saman toimihenkilön hallinnan alla. Sen sijaan museotoiminta kuuluu kaikissa kunnissa kulttuurin alle ja kaikissa kunnissa toimiikin kotiseutumuseot, jotka ovat auki kesäisin ja joissa järjestetään toisinaan myös tapahtumia. Museoiden kunnostukseen haetaan avustuksia ja kesäisin museolle voidaan kulttuuritoimen toimesta palkata myös määräaikaista työvoimaa, esimerkiksi kunnan nuoria kesätöihin.

Kulttuuritoimissa tarvitaan tietysti työvoimaa. Henkilöstöressurssin mitoituksen tulisi olla linjassa käytettävien määrärahojen ja kunnan asukasmäärän kanssa. Jos on tekijöitä, niin täytyy olla myös budjettia, jolla tuottaa toimintaa sen verran kun on yleisöjä. Joka kunnassa asian kanssa varmasti tasapainotellaan ja harmillisesti tiukan paikan tullen kulttuuri on usein ensimmäisten joukossa leikkauspöydällä, kun kunnan taloutta sorvataan. Tämänhetkinen tunnelma kunnissa on kuitenkin ihan positiivinen, vaikka aina kehitettävääkin löytyy. Enontekiöllä on 50 % henkilöstöressurssi kulttuuritoimelle, Kolarissa kahden henkilön työajasta 20 % ja 50 % eli yhteensä 70 %, Muoniossa 15 % ja Kittilässä kaksi henkilöä 100 % ja 50 % eli yhteensä 150 % työaika. Lisäksi kirjastojen henkilöstö auttaa kulttuuritoimissa ja käytännössä asioita hoidetaan usein yhdessä muidenkin toimihenkilöiden kanssa.

## Lastenkulttuuri

Kaikkien kulttuuritoimien ehkä suurin ja tärkein toiminta-alue on lastenkulttuuri. Kun kulttuurikokemukset kuuluvat varhaiskasvatukseen tai perusopetuksen piiriin ja tapahtuu osana lasten ja nuorten normaalia kouluarkea, tavoittaa kulttuuri kaikki lapset yhdenvertaisesti. Kouluajalla tapahtumat ovat myös saavutettavia kaikille lapsille tasavertaisesti ja tuleepa taide osaksi lasten ja nuorten normaalia elämää, niin kuin kuuluukin. Kunnissa onkin satsattu lastenkulttuuriin viime aikoina laatimalla kulttuurikasvatussuunnitelmat (KOPS). Kulttuurikasvatussuunnitelma on työkalu kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatukseen toteuttamiseen kunnassa osana opetusta. Siinä laaditaan selkeä ohjelma varhaiskasvatuksesta lukioon eri taide- ja kulttuuriteemoista ja ohjelmista kullekin luokka-asteelle. Suunnitelman laajuus vaihtelee kunnittain ja voi ylittää senioritoimintaan asti. KOPS:in toteuttamiseen varataan kulttuuritoimen budjetista oma osionsa. Voit tutustua tarkemmin aiheeseen sivulla [www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi](http://www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi).

Lastenkulttuuria tarjoavat Tunturi-Lapin kuntiin muutamat vakiintuneet verkostot ja laitokset sekä myös yksittäiset esiintyjät suoraan. Kulttuuriohjelmien suunnitteluun vaikuttaa aina Lapin pitkät välimatkat. Matkustuskustannukset muodostavat ison osan palvelun kokonaissummasta, joten harvan esiintyjän kannattaa matkustaa Lappiin yhden keikan tähden. Lapissa kulttuuria eletään kiertueaikataulujen ehdoilla yleisestikin, näin myös kunnallisella puolella. Alueella tarvitaan siis yhteistyötä, kommunikaatiota ja sujuvaa tiedonkulkua kuntien välillä ja tätä tarjoaa *Lapin lastenkulttuuriverkosto*, jossa kaikki Tunturi-Lapin kunnat ovat mukana. Verkostoa kiitellään jokaisessa kunnassa.

## Musiikki

Ehkä merkittävin päiväkotij- ja koulukonserttien tuottaja kunnissa valtakunnallisestikin on Konserttikeskus ry. Valtion ja Musiikin edistämisseuran (MES) tukemat konsertit ovat kunnille hyvin edullisia ja toimivat aina kolme konserttia päivässä -periaatteella. Kunnan on tilattava siis kolme konserttia kerrallaan. Usein esitykset kiertävätkin esim. päiväkodin, koulun ja vanhainkodin tai useamman koulun päivän aikana. Myöskään Konserttikeskuksen artistit eivät voi saapua Lappiin asti vain yhtä päivää varten, vaan esiintyvät kiertueella useammassa alueen kunnassa, mikäli kiertue saadaan aikaan. Matkustuskustannukset kuuluvat kuitenkin esitysten hintaan, eivätkä jää kuntien huoleksi. Konserttikeskuksella on myös Konsertti joka kouluun -toimintamalli, jossa kunta sitoutuu tarjoamaan vuosittain ainakin yhden konsertin jokaiselle peruskoululaiselleen musiikinlajeja vaihdellen. Kunta saa konsertit Konserttikeskukselta erittäin edullisesti. Mallissa on mukana Tunturi-Lapista Kolari ja Enontekiö, mutta Konserttikeskuksen palveluja käyttävät tavalla tai toisella kaikki.

Lue lisää: [www.konserttikeskus.fi](http://www.konserttikeskus.fi)

## Teatteri

Lapin alueteatteri kuuluu vakiintuneena ohjelmana Tunturi-Lapin kulttuuritarjontaan. Osa kunnista on jäsenenä mukana alueteatterissa, jolloin esitykset saadaan hieman huokeammin, mutta joka kunnassa esityksiä vierailee. Rovaniemen teatteri eli Lapin alueteatteri tuo kiertue-esityksiä niin koululaisnäytöksiin kuin avoimina tilaisuuksina kaikille kuntalaisille kerran-kaksi vuodessa. Toisinaan kunta järjestää myös matkoja teatterinäytöksiin joko avoimina retkinä tai kohdennettuna tietyille asukasryhmille. Muitakin kiertäviä teattereita alueella vierailee mm. Linnateatteri.

Lue lisää: [www.rovaniementeatteri.fi](http://www.rovaniementeatteri.fi)

## Tanssi

Rovaniemeläinen tanssiteatteri Rimpparemmi kuuluu myös Lappia kiertäviin vakiovieraisiin vaihtuvine esityksineen. Rimpparemmi tekee koululaisnäytöksiä Tunturi-Lapin kunnissa vuosittain. Lue lisää: [www.rimpparemmi.fi](http://www.rimpparemmi.fi)

## Monitaide, työpajat ja paikalliset toimijat

Kulttuuritarjonta Lapin kouluissa saattaisi yllättää monet aikuiset monipuolisuudellaan. Sisällytän kouluihin tässä myös varhaiskasvatuksen. Jokainen koululainen näkee yhden esityksen lukukaudessa, ehkä useammankin. Siihen ainakin pyritään. Esityksissä nähdään esittäviä taiteita laidasta laitaan ja mukana on myös osallistavia työpajoja, joissa lapset pääsevät itse kokeilemaan erilaisia taiteen lajeja. Esityksiä ja työpajoja tarjoavat kunnille niin kiertävät artistit kuin paikalliset taiteentekijät. Kouluissa on nähty mm. sirkusta, klovneriaa, tanssia, teatteria, tanssiteatteria, nukketeatteria, musiikkia, lausuntaa ja monenlaisia työpajoja. Kiertävä lastenkulttuurikeskus Kattila, joka esitellään yhdistysosiossa tarkemmin, on lappilainen lastenkulttuuriin erikoistunut yhdistys, joka tuottaa kouluille monipuolista ohjelmaa ja työllistää paikallisia taiteen ammattilaisia. Myös Piste kollektiivi on lappilainen toimija, joka tuottaa lastenkulttuuria kouluihin. Paikalliset harrastusryhmät esiintyvät koululaisille ja joskus paikalliset taiteilijat ja yhteisöt hakevat itse apurahaa projekteihin,

joiden kautta tuovat taidetta kouluille ja päiväkoteihin. Kunnat hyödyntävät mielellään paikallista osaamista palveluissaan, mikäli ne soveltuvat kulttuuritoimien tilaisuuksiin ja ovat kohtuuhintaisia.

Kulttuuritoimien tapahtumabudjetit liikkuvat muutamissa tuhansissa euroissa. Mikä tahansa ammattilaisesitys maksaa vähintään 1000 € ja ylärajaa tuskin onkaan. Kuntien resurssien puitteissa järkevän hintaiset esitykset liikkuvat 1000-2500 € välillä suunta-antavasti. Siinä sitä onkin tasapainottelemista, kun halutaan tarjota monipuolista, laadukasta ja runsasta kulttuuria mahdollisimman monille kuntalaisille kuitenkin hyvin rajallisella budjetilla. On siis erittäin tervetullut toimintatapa, jossa taiteilijat ja palveluntuottajat itsekin hakevat toiminnalleen aktiivisesti avustuksia, joiden tuella laadukkaita esityksiä voidaan tarjota kuntien budjetteihin sopivaan hintaan.

## Seniorit ja sotekulttuuri

Perinteisesti kuntien kulttuoriosastot ovat tuoneet esityksiä ja ohjelmaa kaikkiin julkisiin palveluihin kuten vanhainkoteihin, palvelutaloihin ja muihin sote-alan yksiköihin. On varsin yleistä ja järkevää hyödyntää kunnassa vierailevaa osaamista tai esiintyjää useammassa kohteessa "samalla reissulla". Muusikko voi esimerkiksi esiintyä aamupäivällä päiväkodissa, sitten koululla ja iltapäivästä vielä vanhainkodilla. Toki kuntiin tarjotaan myös kulttuuripalveluita, jotka ovat erityisesti suunnattu vanhustyöhön tai vaikka kehitysvammaisille. Sote uudistuksen myötä ilmassa on paljon kysymysmerkkejä nyt kun sosiaali- ja terveystalot ovat siirtyneet maakunnalle. Tuoko Lapin hyvinvointialue Lapha jatkossa taidetta laitoksiin itse? Toistaiseksi kulttuuritoimet jatkavat vanhaan malliin, ovathan kuntalaiset edelleen kuntalaisia, olipa sote -palveluiden hallinnoija kuka tahansa.

## Avoimet tilaisuudet

Kunnat järjestävät kaikille kuntalaisille avoimia kulttuuritilaisuuksia ja elämyksiä mahdollisuuksien mukaan. Usein sama esitys pidetään päivällä koululaisille ja illalla avoimena tilaisuutena koko kansalle. Tilaisuuksia järjestetään ensisijaisesti kunnan tiloissa, kirjastossa ja koulujen saleissa. Lisäksi hyödynnetään yhteistyökumppaneiden tiloja kuten kirkkoja ja seurakuntasaleja, työväentaloja, urheiluseurojen tiloja ja kylätaloja, luontokeskuksia, joskus jopa yksityishenkilöiden tai yritysten tiloja. Tiloja on lueteltu kuntakohtaisissa tiedoissa laajemmin.

Kulttuuritoimien tilaisuuksissa pyritään saavutettavuuteen ja tilaisuudet ovat usein joko maksuttomia tai hyvin kohtuuhintaisia. Kun kunnissa on useita kyliä pitkien välimatkojen päässä toisistaan on saavutettavuus ja tasavertaisuus usein haastavaa toteuttaa. Tulisiko kulttuuritilaisuuksia viedä kaikkiin kyliin vai keskittyä niihin, joissa on eniten asukkaita? Pitäisikö keskittyä niihin kyliin, joissa tilaisuuksiin osallistutaan aktiivisimmin vai pyrkiä aktivoimaan ja elävöittämään hiljaisempia kyliä? Entä se matkailu? Onko parempi, että julkiset kulttuuripalvelut keskittyvät kyliin ja kuntakeskuksiin, kun matkailukeskuksissa on kaupallista kulttuuritarjontaa muutenkin tarjolla? Osallistuvatko matkailukylien asukkaat



kunnan järjestämiin kulttuuritapahtumiin ylipäänsä vai onko tapahtumien yleisöt lopulta kuitenkin pääosin matkailijoita?

Yhteistä kuntien kulttuuritoiminnoille alueen erityishaasteiden lisäksi ovat yleisöt. Kulttuuritapahtumien yleisöissä korostuu naisten osuus valtakunnallisessa, ehkä laajemmassakin mittakaavassa, eikä kuntien kulttuuriyleisöt poikkea tästä. Ikäryhmistä suurimmat kulttuurin kuluttajat ovat keski-ikä ylittäneet. Tottakai yleisöissä on kaikenlaisia ja ikäisiä ihmisiä ja yleisö riippuu myös esiintyjästä. Kuntien avoimissa kulttuuritilaisuuksissa on tyypillisimmin 10-50 osallistujaa. 20-30 on jo mukava määrä ja jos esiintyjä on valtakunnallisesti tunnettu tai paikallinen, voi yleisömäärä nousta jopa 150-200 tai ylikin. Paikallisuusilmiötä tarkastellaan enemmän päätelmissä. Kunnat järjestävät myös omia tapahtumia tai koordinoivat eri tahojen kanssa yhdessä toteutettavia tapahtumia. Tapahtuman luonteesta riippuen tapahtumaa voidaan tehdä yhteistyössä elivoimaosaston kanssa tai koota yhteen yhdistyksiä, yhteisöjä, harrasteryhmiä ja yrityksiä luomaan tapahtumaa yhdessä. Kuntien organisoimat tapahtumat löytyvät kuntakohtaisista tiedoista.

Kulttuuritoiminnan realismia Tunturi-Lapissa ovat myös seuraavat käytännön ilmiöt. Lapissa eletään eri kalenterin mukaan kuin muualla Suomessa. Vuodenaikoja on tuplasti enemmän, sesonkikalenteri osoittaa, että töitä tehdään eniten silloin kun muu maailma lomailee, on metsästyskausi, lohestuskausi, marja- ja sienikausi ja monta muuta kautta, jotka eivät peruskalentereissa näy. Kaikki nämä tulee ottaa huomioon kulttuuritilaisuuksia järjestettäessä ja katsoa minkä artistin kiertueaikataulu sattuu osumaan sellaiseen hetkeen, että useammalla kuin kahdella asukkaalla olisi aikaa kulttuurille. Kellonaikakin on kriittinen asia jo pitkien työmatkojen tähden. Kun töissä kuljetaan kymmenien kilometrien päässä, täytyy tilaisuuden alkaa niin, että siihen kerkeää kauempaakin, mutta kuitenkin niin, että toiset voivat jäädä töiden jälkeen odottamaan tilaisuuden alkua kylään, jossa ei välttämättä ole edes kahvilaa, jossa odotella. Jos töistä ajaa kotiin, ei viitsi erikseen enää tilaisuuteen ajella kymmeniä kilometrejä. Kello 18 taitaa olla yleisin aloitusaika näillä leveyspiireillä. Tuohon kellonaikaan julkisissa tiloissa on ruuhkaa. Kun kulttuuritilaisuudet järjestetään julkisissa tiloissa, kuten koulujen saleissa, jotka ovat usein ainoat tarpeeksi suuret tilat, johon esityksen ylipäänsä voi järjestää, ovat arki-illat saleissa harrastusryhmiä täynnä. Kuka päättää, kuka väistää? Haasteita on ja käsittelemme niitäkin myöhemmin lisää. Kaikille avoimia kulttuuritilaisuuksia kuitenkin järjestetään joka kunnassa mahdollisuuksien mukaan ja näihin liittyviä toiveita pyritään kuuntelemaan herkällä korvalla.

## Yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa

Kuntien kulttuuritoimet eivät ainoastaan itse tuota taide- ja kulttuurisisältöjä vaan ne myös tukevat paikallisten omaa tekemistä monin tavoin. Yksi tapa on taloudellinen tukeminen ja kaikki kunnat myöntävät kunnassa toimiville tekijöille avustuksia hieman eri nimillä, volyymeilla ja reunaehdoilla. Avustuksia voidaan myöntää taiteen harrastamiseen yksityishenkilöille, paikallisille taiteen ammattilaisille erilaisten projektien toteuttamiseen ja työskentelyyn sekä työryhmille ja rekisteröityneille yhteisöille mm. projektien ja tapahtumien toteuttamiseen. Voit tutustua kuntien avustuksiin tarkemmin kuntien nettisivuilla ja lyhyet kuvaukset löydät myös kuntakohtaisista tiedoista.

Toiminnan taloudellisen tukemisen lisäksi kulttuuritoimet tekevät yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa, ja monia kulttuuritilaisuuksia järjestetään yhdessä. Yhteistyömalleja on monia. Yhdistyksissä on paljon oman alansa erityisosaamista sekä siihen liittyviä verkostoja, joiden kautta mielenkiintoisia sisältöjä saapuu alueelle. Kunta voi tarjota yhdistysten toimintoihin tiloja, järjestää ja kustantaa ehkä tilaisuuksiin kuljetuksia tai osallistua yhdistyksen järjestämän tilaisuuden kustannuksiin joltain osin. Yleensä yhdistys hoitaa järjestelyt, tiedottamisen, talkootyövoiman ja kaiken käytännön myös esiintyjien suuntaan. Kunta pyrkii mahdollistamaan toimintaa omalta osaltaan. Kaikissa kunnissa on myös jonkinlaista tapahtumakalustoa, jota yhteisöt voivat lainata tilaisuuksiin, mm. äänentoistoa, valoja, teltoja, katsomoita, pöytiä, tuoleja. Näitä on listattu kuntakohtaisiin tietoihin. Aktiiviset, paikalliset toimijat ovat kaikkien kuntalaisten etu ja myös kulttuuritoimen tavoite.

Kunnan kulttuuritoiminnan tehtävä on myös luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle kunnassa. Paikallista osaamista tuetaan, käytetään ja edistetään siis mielellään. Harrasteryhmät esiintyvät kunnan palveluissa, tilaisuuksissa ja tapahtumissa ja niille voidaan kustantaa matkakuluja, jotta esiintymiset ovat mahdollisia. Puoliammattilaisia ryhmiä, kuten kuoroja, teatteriesityksiä tai bändejä voidaan kohtuullisella hinnalla tilata kunnan tapahtumiin ja usein esiintymispalkkiot kerätään yhdistyksen kassaan, joka mahdollistaa lisää esiintymisiä ja harrastustoimintaa. Kunnissa on myös ammattitaiteilijoita ja monenlaisia osajia, joita tietysti tilataan kunnan tilaisuuksiin siinä missä muitakin ammattilaisesityksiä. Ainakin matkustuskustannusten ja aikataulutuksen suhteen paikallisuus on etu ja yleisöjen näkökulmasta myös vetovoimatekijä. Paikallisten taiteentekijöiden määrä vaihtelee kunnittain, samoin tietoisuus tekijöistä. Taiteilijoiden, erilaisten esiintyjien ja kokoonpanojen määrä Tunturi-Lapissa ei ole valtava, se on varma. Samat esitykset ja esiintyjät eivät voi kuitenkaan jatkuvasti pyöriä saman kunnan tilaisuuksissa vuodesta toiseen, vaikkakin paikallisuuden todella halutaan näkyvän kunnan kulttuurissa. Ehkä paikallisten esitysten ja ohjelmien kierrätys kuntarajojen yli toisi vaihtelua alueen kulttuurielämään. Ainakin kaikki kunnat toivottavat erilaiset ideat, yhteydenotot ja yhteistyöehdotukset lämpimästi tervetulleiksi ja rohkaisevat myös taidealan osajia olemaan yhteydessä kuntaan, yhdistykseen tai vaikka kansalaisopistoon, sillä kaikki taideosaaminen otetaan ilomielin hyötykäyttöön alueella.

## Haasteet

**Tilat.** Suurin, yhteinen, kaikkia kulttuuritoimijoita koskettava ja toimintaa eniten vaikeuttava haaste on tilat ja ennen kaikkea sopivien tilojen puute. Asiaa ei voi liikaa korostaa, sillä se tulee puheeksi lähes jokaisessa haastattelussa ja keskustelussa, jota kulttuuriin liittyen käydään. Alueella ei ole ainuttakaan taiteelle ja kulttuurille omistettua, esitysten ja konserttien järjestämiseen tai harjoitteluun suunniteltua ja soveltuvaa julkista tilaa. Alueella on käytössä muutamia auditorioita, joiden lavat ovat liian pieniä suurelle osalle esityksistä. Lisäksi on yritysten suurempia auditorioita, jotka ovat liian kalliita yleishyödyllisille toimijoille. Koulujen tilat on suunniteltu ensisijaisesti koulujen tarpeisiin ja salit liikuntaan, jotka nekin ovat kaikki ruuhkautuneita, kuten aiemmin todettiin. Julkisten tilojen sisäilmaongelmiin ei tässä selvityksessä voida edes puuttua, niin laajasta kokonaisuudesta on kyse. Kittilään ja Kolariin suunnitellaan uusia koulukeskuksia, jotka ehkä vähän helpottavat tilannetta. Kaikkia

ongelmia nekään eivät poista. Se, minkä verran keskuksat muuttavat kulttuurialan tilannetta, jää nähtäväksi. Koulun tarpeet ovat yhteiskäyttötiloissa aina etusijalla, seuraavaksi tulevat kansalaisopistojen ja harrasteryhmien sekä liikunnan tarpeet. Kulttuuri väistää ja joustaa jälleen. Esityksiä ja katsomoita rakennetaan milloin mihinkin nurkkaan, esityksiä muokataan mahtumaan kulloinkin saatavilla oleviin tiloihin ja toivotaan että kaikki jotenkin kuulevat ja näkevät edes jotakin. Tarpeistoa kuskataan paikasta toiseen ja varastoidaan milloin mihinkin väliaikaisloukkoihin ja ohjaajien koteihin. Usein täytyy myös luovuttaa ja asioita jää yksinkertaisesti tekemättä tilapuutteen vuoksi.

**Henkilöstö.** Henkilöstöön liittyvät haasteet vaihtelevat kunnittain. Paikoin koetaan resurssipulaa, esimerkiksi kun yksi ihminen hoitaa kaiken kulttuuritapahtumiin liittyvän pienellä prosenttiosuudella työstä, jolloin harteille kasaantuu kaikki avustushakemuksista ja paperitöistä lipunmyyntiin ja tuolien kasaamiseen. Työtä tehdään pahimmillaan aamua-iltaa. Lisäksi tunnustettiin pätevyysvaasteita. Kun toimia yhdistetään (esim. kirjasto- ja kulttuuri), joudutaan valitsemaan kumman alan ammattilainen toimeen valitaan. Useimmissa kirjasto- ja kulttuuri -yhdistelmätoimissa virkaa hoitaa kirjastoalan ammattilainen, jolloin kulttuurialan osaaminen on vähäisempää. Vain Kittilässä jokaisella toimella on oma vastuhenkilönsä ja kulttuuritoimea johtaa kulttuurialan ammattilainen. Toimihenkilöiden vahvuudet ja omat intressit myös ohjaavat työtä, joka näkyy toiminnan laadussa eli tehdään sitä, mitä parhaiten osataan. Ilmiö on varsin inhimillinen, mutta voi myös kaventaa kunnan kulttuuritarjontaa painottuen tiettyihin taiteenlajeihin. Haasteeksi voisi nimetä myös koulujen ja muiden julkisten palvelujen oman henkilöstön asenteet kulttuuria kohtaan. Lain mukaan kulttuuria tulisi tarjota kunnan asukkaille tasavertaisesti, mutta koulujen ja muiden laitosten henkilökunta päättää, mitä ohjelmaa heille otetaan vastaan. Kulttuuritoimet eivät voi väkisin viedä esityksiä kouluihin ja yksiköihin. Kulttuurimyönteisen henkilökunnan omaavissa yksiköissä asiakkaat kokevat enemmän taidetta ja kulttuuria, vaikka sitä tarjottaisiin kaikille yhdenvertaisesti.

**Tiedotus.** Tiedonkulku ja sen ongelmat ovat kaikille kunnille yhteinen, ikuinen murheenkryyni. Tieto ei tavoita alueen asukkaita, vaikka sitä rummutetaan kaikkiin olemassa oleviin kanaviin. Toisilla se hukkuu digi- ja somesisältöjen tietotulvaan, suuret kulttuuripalveluiden käyttäjäryhmät eivät ehkä digiä seuraakaan. Ilmoitustaulukulttuuri on kuihtunut ja lehtien lukijat vähentyneet. Tunturi-Lapissa on ainakin seitsemän eri tapahtumakalenteria, joissa kaikissa on vähän eri sisällöt. Tiedottaminen on tänä päivänä aivan oma osaamisalueensa ja vie paljon työaikaa ja resursseja. Parhaiten kuntien kulttuuritoimien tiedotus tavoittaa asukkaat Facebookin ja paikallislehtien kautta. Tiedonkulkuhaasteita on myös sekä kunnan sisäisesti sekä kuntien välillä. Kouluihin ja laitoksiin ei aina saada yhteyttä tai vastauksia ajoissa. Enemmän voisi myös kommunikoida lähikuntien suuntaan kiertueiden ja muun yhteistyön puitteissa. Suunnitelmallisuuden kannalta kulttuuritoimissa toivottaisiin myös taiteentekijöiltä ja palveluntarjoajilta tietoja ja tarjouksia hyvissä ajoin. Vähintään puoli vuotta ennen suunniteltua kiertuetta olisi hyvä lähestyä. Sähköposti on oikein hyvä ja toimiva yhteydenoton tapa ja niitä toivotaan reilusti ja monipuolisesti. Ohjelmatarjouksia ei tule liikaa.

**Yleisöt.** Kulttuuritoimien suurimmat asiakasryhmät ovat lapset päiväkodista ala-asteikäisiin sekä keski-ikänsä ylittäneet naiset, hyvin karrikoidusti sanottuna. Kaikissa kunnissa mainitaan huolestuneesti, ettei nuorille ja nuorille aikuisille ole paljoakaan tarjota. Yläaste ja

lukioikäisille on joskus jotakin, muttei läheskään riittävästi tai heille suunnattua, mielenkiintoista sisältöä. 20-30 -vuotiaille ei ole mitään. Nuorille suunnattuja esityksiä tai ohjelmia ei kertakaikkiaan edes tarjota Tunturi-Lapin kuntiin, vain lapsille ja aikuisille suunnattua ohjelmaa.

Entä työkäiset? Työkäisten aikuisten hyvin rajallinen vapaa-aika on kilpailtu alue. Hyvinvoinnin ja pohjoisen elämäntavan nimissä suurin osa aikuisten vapaa-ajasta kuluu ulkoilun ja liikkumisen merkeissä, näin uskallan ainakin veikata. Ehkä kulttuurista, vapaa-aikaa ja sosiaalista elämää yhdistetään mieluiten kaupallisissa, yksityisen puolen järjestämissä illanvietoissa, keikoilla ja muissa tapahtumissa tai harrastetaan itse. Taiteesta ja kulttuurista kiinnostunut pieni vähemmistö on toki aktiivinen, osallistuva ja usein myös itse tekevä joukko. Olisi mielenkiintoista selvittää, mitä työkäinen väestö kaipaa kuntien kulttuuritoimilta. On ikävää järjestää tilaisuuksia, joihin ei tule juuri ketään ja syitäkin on vaikea tietää saati ennustaa, mikä ohjelma milloinkin kiinnostaa.

## Toiveet

Yhtä suuri kuin haaste, on kulttuurialan tilojen toive ja tarve. Kulttuurin tiloja tarvitaan jokaisessa kunnassa; tilaa tanssille, teatterille, musiikille, sirkukselle ja kaikenlaiselle esittäväälle taiteelle. Tarvitaan myös näyttely- ja galleriatilaa. Tarvitaan tiloja harrastaa ja harjoitella, kulttuuritoimijoiden toimisto- ja varastotiloja, työskentely- ja studiotiloja, tiloja tekniikalle ja tarpeistolle. Tilaa, jossa pyörii säännöllisesti erilaista taide- ja kulttuuriohjelmaa, konsertteja ja esityksiä, jonne kaikki asukkaat oppivat tulemaan, kohtaamaan toisiaan ja kokemaan mitä erilaisempia elämyksiä. Taiteelle ja kulttuurille omistetut, niiden tarpeisiin suunnitellut ja toteutetut, kulttuurielämään kaikin tavoin soveltuvat, kaikkia kulttuurialan tekijöitä, toimijoita ja yleisöjä yhteen kokoavat ja palvelevat tilat. Tilat tarvitaan jokaiseen kuntaan, koska matkat ovat liian pitkät kuntien välillä kuljettavaksi. Jokaisen kunnan nettisivuilta voi käydä laskemassa, kuinka monta liikuntatilaa, urheilukenttää, jäähallia, kuntosalia, liikuntahallia, reittiä ja muuta liikunnalle omistettua tilaa kunnat ovat rakennuttaneet ja ylläpitäneet vuosien varrella ja verrata tuota kulttuuritilojen määrään. Kulttuurialan tekijät haluavat käyttää voimavaroja työnsä tekemiseen eikä taisteluun toimivista puitteista, oman ammattialan olemassaolon todisteluun tai perusteluun oman työnsä arvosta, kun kulttuurin hyödylliset vaikutukset ihmisen elämälle on lukemattomin tutkimuksin todistettu.

Muun muassa tähän liittyen kunnissa toivotaan kulttuurimyönteisiä ja sen merkityksen tiedostavia, sivistyneitä päättäjiä, kunnanjohtajia ja virkamiehiä. Toivotaan alueelle syntyvää ja lisääntyvää positiivista kierrettä kulttuuriin liittyvissä asenteissa, joka voisi toimia koko alueen elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden pohjavireenä.

Toivotaan ja tarvitaan nuorille lisää erilaisia taide- ja kulttuurimuotoja ja mahdollisuuksia sekä parempaa alueen yhteistä viestintää.

## 3. Kansalaisopistot

### Perustehtävä

“Kansalaisopistot ovat kaikille avoimia oppilaitoksia, joissa voi oppia uusia tietoja ja taitoja. Useimmiten tarjontaan kuuluu taideaineiden, käsityön ja musiikin kursseja, kieli- ja kirjallisuuskursseja, kotitalouden, liikunnan ja tietotekniikan kursseja sekä yhteiskunnallisia aineita. Lisäksi kansalaisopistoissa järjestetään vuosittain paljon avoimia yleisöluentoja erilaisista aiheista. Kansalaisopistoon ei tulla suorittamaan tutkintoa, vaan opinnot perustuvat elinikäisen oppimisen periaatteeseen sekä ihmisen omaan haluun oppia ja kehittyä. Kansalaisopistojen tavoitteena on vapaan sivistystyön lain mukaan edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta.”

Lue lisää kansalaisopistoista [www.kansalaisopistot.fi](http://www.kansalaisopistot.fi)

Laki vapaasta sivistystyöstä: [www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632)

### Kolarin kansalaisopisto

- Henkilöstö: Sivistysjohtaja on kansalaisopiston rehtori. Toimistopalvelujen esimies hoitaa osa-aikaisesti kansalaisopiston käytäntöjä. Opistolla ei ole yhtään koko-aikaista työntekijää. Kaksi virkaopettajaa (musiikki ja käsityö), jotka tekevät osittain perusopetusta. 40-50 tuntiopettajaa. Yksi koko-aikainen tuntiopettaja (sirkus), loput osa-aikaisia. Kaksi kulkee naapurikunnista, loput paikallisia.
- Kurssit: Yleensä n. 150 kurssia vuodessa. Minimi 7 osallistujaa / kurssi, pienissä kylissä 4 osallistujaa kurssin toteutumiseksi.
- Oppilaat: 1000 -1100 oppilasta vuodessa eli joka neljäs kuntalainen osallistuu kursseille. 4000 tuntia opetusta vuodessa. Naisia selvästi enemmän kuin miehiä. Ikäryhmistä eniten lapsia ja nuoria sekä 60+ ikäisiä. 20-30-vuotiaat puuttuu lähes kokonaan, 45-60 myös vähäinen määrä.
- Esittävä taide: Musiikki (viulu, piano, haitari, rumpu, laulu, kitara, senioribändi, nuorisobändi, muskarit, biisinkirjoitus). Sirkus (15 ryhmää). Tanssi (paritanssi ja tanssiliikunta). Lisäksi lyhytkurssit.

### Muonion kansalaisopisto

- Kansalaisopisto on vain yksi osa kunnan harrastustoiminnasta. Suomen mallin mukaan järjestetään teatteria, koulun kerhoissa on tietyt toiminnot, liikuntapalvelut järjestävät sirkusta, jossa mukana n. 100 oppilasta ja lisäksi Naisvoimistelijat järjestävät aktiivisesti tanssinopetusta. Kansalaisopistossa painottuu käsityöt ja musiikki.

- Henkilöstö: Sivistysjohtaja on kansalaisopiston rehtori. Lisäksi toimistosihteeri hoitaa kansalaisopiston käytäntöjä. Organisaatiouudistuksen myötä tulossa lisää työresurssia kansalaisopistoon ja kulttuuriin. Ei päätoimisia opettajia.
- Kurssit: Yleensä n. 50 kurssia vuodessa. Minimi 6 osallistujaa / kurssi, kylissä 4 osallistujaa kurssin toteutumiseksi.
- Oppilaat: 300-400 oppilasta vuodessa. Miehiä yleensä vähemmän, varsinkin nuoret miehet (yläaste-lukioikäiset) puuttuu lähes kokonaan. Muuten kaiken ikäisiä oppilaita.
- Esittävä taide: Musiikki (piano, kitara, laulu, bändisoitto). Tanssi (lasten nykytanssi, paritanssi, tanssiliikunta ja cheerleading). Lisäksi lyhytkurssit.

## Revontuli-opisto (Kittilä-Enontekiö)

- Revontuli-opisto on perustettu 2010 ja toimii kolmen kunnan alueella. Kittilä on isäntäkunta, joka järjestää toimintaa myös Enontekiöllä ja Sodankylässä sekä hoitaa hallintoa.
- Henkilöstö: kansalaisopiston rehtori, koulutussuunnittelija/apulaisrehtori, kaksi opistosihteerä ja kaksi osa-aikaista (50%) toimistosihteerä. Enontekiön kunnalta ostetaan lisäksi sihteeripalvelua 40 % työajasta. Jokaisessa kunnassa opistolla on henkilökuntaa. Viisi päätoimista virkaopettajaa (jokaisessa kunnassa musiikin virkaopettaja, lisäksi tanssi- ja liikunta sekä tekstiilityö). Päätoimisia (yli 16 t/viikko) tuntiopettajia 5 ja sivutoimisia tuntiopettajia 97. Lisäksi yritysten ja yhdistysten kautta 19 opettajaa. Opiston työllisyysvaikutus on yhteensä 25 henkilötyövuotta.
- Kurssit: Enontekiö 73, Kittilä 422. Kittilässä tunteja on eniten. Sodankylä on isompi kunta, mutta siellä on myös tarjontaa enemmän (esim. musiikkiopisto). Kilpisjärvellä toteutetaan monimuoto-opetusta mm. musiikissa. Opettaja käy kauden aluksi ja lopuksi, muu harjoittelu etätunteina. Lisäksi intensiivikursseja ja taidelajeja, joilla pystytään mahdollistamaan toimintaa myös kauimmaisessa kylässä.
- Oppilaat: 3 630 netto-opiskelijaa (286 Enontekiö) (1540 Kittilä). Neljäs osa Kittilän kuntalaisista on kursseilla. Naisia 77% Miehiä 23%.
- Esittävä taide: Musiikki (mm. piano, huilu, kitara, basso, rummut, viulu, bändisoitto, kuorot). Teatteri (mm. Teatterikärpäset, Pärinät, Loihakat lausujat). Tanssi (kansantanssi Kipinät, lastentanssi, paritanssi, tanssiliikunta). Lisäksi lyhytkurssit.

Tunturi-Lapin alueella toimii kolme kansalaisopistoa: Kolarin kansalaisopisto, Muonion kansalaisopisto sekä Revontuli-Opisto, joka toimii Kittilän, Enontekiön ja Sodankylän yhteisenä opistona Kittilän kunnan hallinnoimana. Kansalaisopistot toimivat aina kuntaorganisaation alaisena yksikkönä, yhtenä osastona esim. sivistystoimen tai hyvinvointipalveluiden alla, riippuen kunkin kunnan hallinnon rakenteesta. Kansalaisopisto on siis yksi palanen esim. kulttuuri-, kirjasto-, nuoriso- ja liikuntatoimen rinnalla. Jokaisella kansalaisopistolla on rehtori ja tämä vastuutehtävä kuuluu Kolarissa ja Muoniossa sivistysjohtajan työtehtäviin. Revontuli -opistolla rehtori on omana toimensaan. Lisäksi kansalaisopistojen käytäntöjä voi hoitaa opistosihteerä tai vaikka kulttuuritoimi pienellä osuudella kokonaistyöajasta.

Kansalaisopisto järjestää kurssitoimintaa oman kunnan/kuntien alueella, mutta mukaan voi tulla myös ulkopaikkakuntalaisia. Etäkurssit ovat kasvattaneet viime vuosina suosiota ja

niissä osallistujia voi olla mistä päin maailmaa tahansa. Tunturi-Lapin alueella ei toimi muita opistoja tai vastaavia harrastustoiminnan järjestäjiä, tosin urheiluseurat, yhdistykset, kunnan muut osastot, seurakunnat ja koulut järjestävät jonkin verran kerho- ja harrastustoimintaa. Pienissä kunnissa kansalaisopistolla onkin tärkeä elinvoimaisuutta ylläpitävä vaikutus. Se on taiteen ja kulttuurin harrastamisen perusta, se ruohonjuuritason tekeminen, jolla luodaan pohja alueen kulttuurielämälle. Kun muut palvelut hiljalleen loppuvat pienemmistä kylistä, kansalaisopisto ja kotihoito jäävät. Yleensä pienissä kylissä kursseille osallistutaan aktiivisesti. Isommissa keskuksissa tarjontaa on enemmän, joten kansalaisopisto on niissä yksi vapaa-ajan toimija muiden rinnalla ja harrastajat jakautuvat useampiin yhteisöihin. Kansalaisopistot pyrkivät tekemään kaikissa kunnissa yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, jotta kaikille löytyy sopiva rooli, eikä vapaa-ajan toiminnoissa tule päällekkäisyyksiä tai kilpailua. Jos vaikka urheiluseurat järjestävät aktiivisesti jääkiekkoa ja jalkapalloa tai naisvoimistelijat tanssia, keskittyy kansalaisopisto käsitöihin ja musiikkiin. Kaikki hyötyvät hyvästä yhteistyöstä, kun toiminnot täydentävät toisiaan ja tuovat monipuolisuutta alueen tarjontaan.

## Henkilöstö

Kansalaisopistot ovat merkittäviä kulttuurialan työllistäjiä. Hallinnon (rehtori ja toimistohenkilöstö) lisäksi kansalaisopiston opettajat ovat kunnan palkkalistoilla. Opettajia on kahdenlaisia: virkaopettajat ja tuntiopettajat. Virkaopettajat tekevät työtään virkavastuulla ja työhön kuuluu 580 tuntia opetusta vuodessa sekä 200 tuntia muuta työtä, kuten esitysten, näyttelyiden, tapahtumien ja yleensäkin toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Virkaan kuuluu normaalit vuosilomakäytännöt. Tuntiopettajat voivat olla joko päätoimisia tai sivutoimisia. Päätoimiseksi lasketaan opettaja, jolla on vähintään 16 opetustuntia viikossa. Tuntiopettajille maksetaan korvaus opetusajasta sekä kilometrikorvaukset työmatkoista. Opettajien palkka määräytyy KVTES:n mukaan ja on minimissään 26 € / 45 min. Palkka nousee pätevyys- ja kokemuksen mukaan, mutta ero ei ole suuri minimi- ja maksimipalkan välillä. Yleensä kansalaisopiston palkkatasoa pidetään kilpailukykyisenä ja opettajat ovat siihen jokseenkin tyytyväisiä. Palkanmaksu ja sen perusteet ovat hyvin selkeät ja varmat. Tunturi-Lapissa suositaan ehdottomasti paikallisia opettajia, koska matkakulut syövät paljon resursseja.

## Kurssit

Kansalaisopiston tunnit ja toiminta järjestetään ensisijaisesti kunnan tiloissa yhteisillä välineillä perusopetuksen ja muiden kunnan yksikköjen kanssa. Marssijärjestyksessä ruuhkaisissa tiloissa on aina ensimmäisenä koulujen tarpeet, sitten kansalaisopiston kurssit ja sen jälkeen muut toimijat. Toki tilan käyttöä sovitellaan. Tärkeimmät tilat ovat koulujen salit, musiikkiluokat ja muut luokatilat. Sivukylissä, joissa koulut on lakkautettu, käytetään vanhoja kouluja ja kylätaloja, joista maksetaan hyvin kohtuullista ylläpitovuokraa esim. kyläyhdistyksille. Työväentalot ja seurojentalot, päiväkodit, joskus jopa yksityiset koditkin toimivat kurssikeskuksina. Kittilässä toimisto- ja opetustiloja on myös Redun tiloissa kirkonkylällä ja Muonioissa vuokrataan kudontatilaa. Tärkeintä on tuottaa elinikäistä oppimista sinne, missä tilausta ja intoa on. Pääosin välineistö on yhteisessä käytössä

päiväkotien ja koulujen kanssa, samoihin tiloihin varastoituna, mutta jotain erityisvälineistöäkin toisinaan tarvitaan esim. allasjumppaan Pajalassa, viulunsoittoon, matonkudontaan jne. Myös yhdistykset kantavat kortensa kekon välineistön osalta. Esimerkiksi Rohki Hyä sirkus ry Kolarissa hankkii ja hoitaa kaiken sirkusvälineistön kansalaisopiston sirkustunneille.

Kuka maksaa kurssit? Pääosin jokaisella kurssilla on kolme maksajaa: valtio, kunta ja oppilas itse. Valtionosuustunnit tarkoittavat kursseja, jotka ovat kaikille tarkoitettuja ja kestoltaan vähintään kuusi tuntia. Näistä kursseista maksetaan 57 % valtionosuus opettajan keskipalkasta kurssin järjestäjälle eli kunnalle. Kunta kustantaa harrastustoiminnasta tilojen, välineistön ja henkilöstöresurssin lisäksi osan ja loput jää oppilaalle kurssimaksuksi, joka on varsin kohtuullinen tukien johdosta. Kansalaisopistot voivat järjestää myös yksityisiä, suljetulle ryhmälle suunnattuja myyntipalvelukursseja (työvoimakoulutukset, yrityskoulutukset, luennot, EA-kurssit oppilaitoksiin ym.) jotka eivät kuulu valtion avustuksen piiriin.

Kansalaisopiston kurssit koostuvat pääosin säännöllisistä, koko kauden kestävästä viikkotunneista ja lyhyemmistä intensiivikursseista. Yleensä syyskausi kestää 10 viikkoa ja kevätkausi 12. Taiteen perusopetukseen kuuluu 25 viikkoa opetusta, joten lukuvuosi on vähän pidempi. Suosituimmat ja suurimmat lajit yleensä kansalaisopistoissa ovat liikunta, taideaineet ja kädentaidot. Erilaiset "villitykset" elävät ja muuttuvat ajan mukana, mutta jotkut kurssit pitävät suosionsa vuodesta, ehkä jopa vuosikymmenestä toiseen. Jokaisella opistolla ja kunnalla on omat erityispiirteensä, vahvuutensa ja painotuksensa kurssitarjonnassa. Kolarin kansalaisopiston erityispainotus on sirkuksessa 150 harrastajan voimin. Muoniossa käsityöt ovat kansalaisopiston heiniä, mutta myös tanssi on vahvasti edustettuna. Enontekiö on musiikkikunta ja kursseilla on mukana mm. populaarimusiikkia ja bänditoimintaa. Kittilässä myös musiikin harrastaminen on laajaa mm. erilaisissa kuoroissa ja pelimannimeiningeissä. Kittilän erikoisuutena on myös teatteri ja useat esiintyvät ryhmät. Sirkassa korostuvat liikunta- ja ulkoilulajit. Musiikki mainitaan kaikissa opistoissa ehkä tärkeimmäksi taideaineeksi kokonaisuutena.

Säännöllinen, kauden mittainen harjoittelu ei sovellu kaikkeen tekemiseen, joten lyhytkurssit ovat aivan yhtä normaalia ja tärkeää kansalaisopiston toimintaa. Sesonkiluonteisella matkailualueella lyhytkurssi voi luonnistua asukkaille paremmin kuin sitoutuminen jatkuvaan harrastamiseen. Lyhytkurssi on myös hyvä keino kokeilla uusia kurssi-ideoita, testata kiinnostusta, esitellä alueelle uusia lajeja ja opettajia. Myös uudet tekijät ja osaajat voivat helposti kokeilla lyhytkurssilla, sopisiko opetustyö omaan elämään jossain määrin ja jollain tavalla. Kaikki kansalaisopistot ottavat ilomieliin vastaa uusia tekijöitä, ideoita, kaikenlaisia taitoja, joita voidaan yhdessäkin työstää kurssiksi. On tärkeää, että haja-asutusalueella kaikki erityisosaaminen, taito ja innostus saadaan jaettava yhteisön iloksi, eikä opettajuus vaadi välttämättä tiettyä koulutusta vaan tekemisen iloa ja rakkautta lajiin.

Perinteisesti vuoden aikana opittuja taitoja kootaan esille kansalaisopistojen kevätnäytöksiin ja näyttelyihin. Kevätnäytökset ovat avoimia ja tärkeitä, koko perheen tilaisuuksia kunnissa. Esiintymisiä voi olla vuoden aikana myös muissa kunnan tapahtumissa ja tilaisuuksissa, joita on kuntakohtaisesti tietoihinkin koottu. Kansalaisopistot toimivat yhteistyössä alueen yhdistysten ja taiteilijoiden kanssa mahdollistamalla ja hyödyntämällä heidän osaamista ja



verkostoja. Jos esim. yhdistys haluaa tuoda kuntaan lajin erityisosaajan, voidaan lyhytkurssin opetus järjestää kansalaisopiston kautta. Kulttuuritoimen avustuksella järjestetään ehkä samalla artistin esitys ja yhdistys hoitaa majoituksen, tiedottamisen omissa kanavissaan sekä muut käytännön järjestelyt. Mielellään yhteistyötä tehdään kunhan toiminta on kaikille avointa ja läpinäkyvää kansalaisopiston arvojen mukaisesti.

## Haasteet

**Tilat.** Kaikki haluavat harrastaa iltaisin maanantaista torstaihin. Samoissa koulujen saleissa ja luokissa pitäisi harrastaa lähes kaikki. Tilat eivät useinkaan sovellu kovin hyvin harrastuksen vaatimuksiin ja niin oppilaat kuin opettajat luovivat epäkäytännöllisyyksien lomassa parhaansa mukaan. Jotkut kurssit eivät käynnisty ollenkaan tilanpuutteen vuoksi, sisäilmaongelmiin ei viitsitä edes puuttua tässä selvityksessä. Tilat ovat yleisin valituksen aihe niin oppilaiden kuin opettajienkin suunnalta. Myös aikatauluttaminen koetaan haastavaksi juurikin tilojen ruuhkaisuuden vuoksi, mutta myös välimatkojen takia. Oppilaat jäävät usein koulusta suoraan odottelemaan harrastusta kun kotimatkat ovat pitkät. Päivät venyvät, eväsasiat napsuvat käytävillä ja välillä soittotuntien alussa keitetään kaakaota, että pikkuoppilaat jaksavat vielä hetken keskittyä uuden oppimiseen. Eräänlaiseksi haasteeksi tunnustettiin myös se, että aktiiviset harrastajat harrastavat paljon ja montaa lajia, jolloin päällekkäisyyksiä syntyy väistämättä viikko-ohjelmissa. Muoniossa kaipailltiin myös henkilöstöresurssia, jotta voitaisiin tehdä ns. etsivää oppilastyötä, jolla saataisiin uusiakin oppilaita harrastusten piiriin. Mielekäs harrastus ja kannustava harrastusyhteisö voi olla suunnan kääntävä oljenkorsi haastavissa elämäntilanteissa. Kaikissa kunnissa oltiin huolissaan miesten vähäisemmästä osallistumisesta kursseille ja toivottiin keinoja nuorten ja nuorten aikuisten aktivoimiseen.

**Välimatkat.** Siitä ei päästä Tunturi-Lapissa mihinkään, että välimatkat tuovat haasteita. Opettajille maksetaan kilometrikorvaukset työmatkoista, muttei matkoihin käytetystä ajasta. Matkoihin menee kuitenkin paljon opistojen resursseja, joten niitä yritetään käyttää järkevästi, ettei sen vuoksi jouduta supistaman kurssitarjontaa. Yhden kurssin takia ei voi ajella kilometrikaupalla. Yhden opettajan kaikki kurssit ja tunnit pyritään siis järjestämään samalle reissulle. Samasta syystä suositaan ehdottomasti paikallisia opettajia ja yritetään parhaan mukaan järjestellä aikatauluja. Kun osaajia ei ole jonoksi asti, hyödynnetään toki lähikuntienkin opettajia, jotka ajavat ehkä yhden illan Kolarissa, yhden Muoniossa, Kittilässä ja jopa Sodankylässä, jos vain jaksavat.

**Henkilöstöresurssi.** Toinen suurimmista, yhteisistä ongelmakohdista on henkilöstöön liittyvät haasteet. Muonion ja Kolarin pienemmissä opistoissa resurssit eivät riitä hallinnon puolella vaan nykyisellään opiston pyöryksestä selvitään juuri ja juuri yhteistyöllä. Toiminnan kehittämiseen, uuden ideoimiseen, laajentamiseen, jalkautumiseen ja kuntalaisten ajatusten kuunteluun ei kertakaikkiaan riitä resurssit, vaikka halua olisi.

**Opettajien rekrytointi.** Ehkä vieläkin suurempi haaste joka opistossa on kuitenkin opettajien löytäminen ja rekrytointi. Opistoissa on vakiintuneita opettajia ja ryhmiä, jotka luovat arvokasta vakautta opistojen toimintaan. Jatkuvuus on harrastamisessa tärkeä asia. Jatkuvuus luo turvallista ja luottavaista ilmapiiriä sekä rutiineja, jota taitojen kehittyminen

vaatii. Kun osa vakiintuneista opettajista ja oppilaista ikääntyy, mistä löydetään uusia, pysyviä opettajia ja ryhmiä? Jos opettamiseen motivoituneita ammattilaisia ei löydy alueelta valmiiksi, voisi heitä houkutella kauempaakin Lapin maisemiin töihin. Valmiita opettajan paikkoja (virkoja on alueella yhteensä seitsemän) on kuitenkin harvoin auki ja hyppy tuntiopeettajaksi on aikamoinen riski ja vaatii sinnikkyyttä. Ensin täytyy olla aina opettaja tiedossa, ennen kuin kurssi voidaan avata opiston tarjontaan. Vasta ilmoittautumisvaiheessa nähdään toteutuuko kurssit ja onko opetustyötä lopulta tarjolla vai ei. Jos laji ja opettaja ovat uusia, voi myös hetken kestää, ennen kuin kurssit alkavat pyöriä täydellä teholla ja silloin kysytään opettajan sinnikkyyttä, kärsivällisyyttä ja kekseliäisyyttä elannon suhteen. Joissain kunnissa huolena oli myös se, että eläköityvien opettajien tilalle ei ole helppo löytää nuorempia jatkajia, vaikka ryhmissä olisi paljon kävijöitä. Nuorempien taidot ja intressit ovat helposti muissa kuin perinteisissä lajeissa.

Tunturi-Lapissa yhdellä ihmisellä on suuri merkitys alueelle ja yksi ihminen merkitsee usein koko taiteenlajin saapumista, mutta myös lähtemistä alueelta. Tanssin, teatterin, sirkuksen tai tietyn instrumentin olemassaolo alueella lajina on usein yhden ihmisen työn ansiota ja vaikutus ulottuu kymmeniin, jopa satoihin ihmisiin. Asetelma on jotenkin vaikuttava, mutta hyvin hauras. Ei ole tuuraajia sairaustapauksissa, sama ihminen ei repeä koko alueelle, eikä pysty ajamaan jatkuvasti näitä välimatkoja. Työ on myös hyvin yksinäistä kun työyhteisö puuttuu ja voi johtaa helposti työuupumukseen. Jos vielä toimeentulo opetuksista on koko ajan epävarma, eikä tuntiopeettajille kerry lomiamia ja kun vielä asuntopula tuo omat haasteensa, joutuu moni luovuttamaan ja palaamaan etelään tai siirtymään muille aloille. Samalla alueelta katoaa ehkä koko taiteenlaji. Suurin osa opistojen opettajista toimiikin sivutoimisina tuntiopeettajina muiden töiden ohessa tai keskittyy lyhytkursseihin. Kaikkia tarvitaan, niin pitkäaikaisia kuin vaihtuvia pää- ja sivutoimisia opettajia, jatkuvuutta ja uusi ideoita, pysyvyyttä ja muutosta. Pääasia, että opettajia on.

## Toiveet

Hyvät, sopivat ja riittävät harrastustilat ovat toiveista ensimmäiset. Kolariin ja Kittilään on tulossa uudet koulukeskukset / monitoimitalot, jotka toivottavasti helpottavat jonkin verran tilojen puutetta. Haaveissa vilahtaa myös yhteisiä tiloja saman alan toimijoille, opistotalo tai vapaa-ajankeskus, jossa vapaan sivistystyön osastot, miksei muitakin vapaa-ajan toimijoita työskentelisi saman katon alla, rinta rinnan ja tieto kulkisi luoden hyvää synergiaa. Ehkä olisi hyvä myös keskittää harrastustoimintaa kansalaisopiston alle kuten liikuntatoimen alla pyörivä sirkus Muonioissa. Toiveena on myös myönteiset päättäjät ja poliitikot sekä onnistuneet organisaatiomuutokset nyt, kun sote-uudistus väistämättä kuntia ravistelee. Pohjimmiltaan kansalaisopistoissa halutaan vakautta kaikkeen toimintaan, niin tiloihin, resursseihin, henkilöstöön kuin kursseihin, että saadaan tehdä rauhassa.

Hyvää yhteistyötä toivotaan moneen suuntaan, niin kunnan eri osastojen välillä kuin kuntien ja opistojenkin välillä. Revontuli-opistossa nähtäisiin kyllä paljon hyötyjä siinä, että kaikki seudun kunnat kuuluisivat samaan opistoon. Tieto kulkisi, löytyisi samasta paikasta ja oppilaiden olisi helpompaa kulkea opiston kursseilla yli kuntarajojen, niin kuin muutenkin kuljetaan. Vierailivat opettajat voisivat samoilla matkakuluilla kiertää useamman kunnan ja työvoima kiertäisi muutenkin tehokkaammin. Myös opettajien näkökulmasta se kuulostaa

hyvältä idealta. Olisi helpompi suunnitella työtä ja tunteja eri kunnissa, kun työnantaja olisi sama ja kaikki eläisivät samassa vuosirytmissä. Samalla opettajien verkosto laajenisi ja voisi synnyttää kaivattua vertaistukea ja työyhteisöllisyyttä kun useampia tekijöitä kuuluisi samaan porukkaan. Laajemman verkoston kautta löytyy ehkä helpommin uusia opettajiakin. Yhdessä voitaisiin suunnitella enemmän ja laajempia esityksiä, ja oppilaat pääsisivät esiintymään eri kuntiin. Alunperin hankkeena käynnistyneessä selvityksessä oli mukana seitsemän kuntaa, joista vain kolme jäi lopulta yhteiseen Revontuli-opistoon.

Ja vielä viimeisenä, muttei vähäisimpänä toiveena on, että ottakaa yhteyttä opistoon! Kertokaa toiveita, esittäkää kurssi-ideoita, ilmiantakaa hyviä opettajaehdokkaita, piileviä kykyjä tai tarjotkaa omaa osaamista. Kansalaisopisto on kaikkien yhteinen kohtaamisen, oppimisen ja yhdessä tekemisen paikka ja alueen asukkaat yhdessä luovat siitä omannäköisen, kulttuurisen verkoston.

## 4. Matkailu

### Matkailu Tunturi-Lapissa

Tunturi-Lapin alueella vierailee vuosittain satoja tuhansia matkailijoita ja matkailu onkin yksi alueen suurimmista toimialoista, työllistäjistä ja yhdistävistä tekijöistä kaikissa kunnissa. Matkailu vaikuttaa kaikkeen suorasti tai epäsuorasti. Tässä selvityksessä pyrin hahmottamaan matkailun merkitystä ja roolia taide- ja kulttuurialan suhteen. En siis syvenny matkailun ilmiöihin tai tilastoihin itsessään. On kuitenkin aivan selvää, että taide ja kulttuuri näkyy matkailupalveluissa ja matkailu vaikuttaa alueen kulttuurielämään. Kyseessä on kaksi hyvin erilaista alaa, jotka joltain osin kohtaavat, monelta osin eivät. Pyrin avaamaan nimenomaan matkailun näkökulmia taiteeseen, kulttuuriin ja tapahtumiin Tunturi-Lapissa.

Matkailu näyttäytyy eri kunnissa eri tavoin. Kolarissa matkailu keskittyy Ylläksen tunturialueelle. Kävijöistä noin puolet ovat kotimaisia ja puolet kansainvälisiä matkailijoita. Ulkomaalaisia on tammi-helmikuussa n. 80 % ja kotimaisia matkailijoita taas keväällä, kesällä ja ruskalla jopa 90 %. Yllästä voi sanoa ympärivuotiseksi matkailukeskukseksi ja sesonkivaihtelut ovat vuosi vuodelta tasoittuneet. Kittilässä matkailu keskittyy Leville, jonka kävijöistä n. 70 % on kotimaisia ja kansainvälisiä matkailijoita 30 % vähän vuodesta riippuen. Levillä kevät on kovin sesonki edelleen ja kesäksi rauhoitutaan. Muoniossa matkailu levittäytyy Pallaksen ja Oloksen alueelle, jossa perinteisen matkailun ja retkeilyn lisäksi autotestauksella on merkittävä rooli. Suomen suosituin kansallispuisto yli 700 000 kävijällä näkyy myös ympäri vuoden niin Muonion kuin Enontekiön alueella. Siinä, missä muissa kylissä sääntäillään talvikaudet, painetaan Kilpisjärvellä taas kesäisin vilkkainta sesonkia. Pääsääntöisesti voisi kuitenkin sanoa, että Lappi täytyy ulkomaisista matkailijoista joulukuusta helmikuuksi, keväthanget, kesä ja ruska on kotimaan matkailijoiden aikaa.

### Alueorganisaatiot

Jokaisessa kunnassa on matkailun tarpeista syntynyt alueorganisaatio, joilla kaikilla on pitkä ja monivaiheinen kasvutarina ja omanlainen, jatkuvasti muovautuva toimintaperiaatteensa. Organisaatioiden vaikutuspiirit ovat osittain erilliset, mutta lomittuvat myös toisiinsa ja yhteistyötä tehdään koko Lapin ja Suomenkin alueella. Kolarin kunnassa matkailuorganisaatio on Visit Ylläs, Kittilässä Levin matkailu, Muoniossa on ollut pitkään Muonion matkailuyhdistys ja Enontekiöllä matkailumarkkinointi on ollut perinteisesti kuntavetoista. Tilanteessa on kuitenkin aivan tuoreita käänteitä kun nämä yhdistyvät nyt Luoteis-Lapin Matkailuyhdistys ry:ksi. Päätehtävä kaikilla matkailuorganisaatioilla on mm. brändin hallinta ja kehittäminen, kuten Ylläs, Levi, Discover Muonio ja Enontekiö Lapland.

Visit Ylläs operoi Ylläksen tunturialueella, Kolarin kunnassa. Sen juuret ovat yrittäjien perustamassa matkailuyhdistyksessä, joka on kehittynyt sittemmin osakeyhtiömuotoon, jonka omistavat edelleen alueen yritykset ja pieneltä osin myös Kolarin kunta. Visit Ylläksen päävastuut ovat alueen yhteismarkkinointi, reitit ja tapahtumat. Myös Levin matkailu on lähtenyt liikkeelle yrittäjien yhdistyksestä ja kasvanut osakeyhtiömuotoon. Levin matkailu

koostuu Levin matkailuneuvonnasta sekä Levi Marketing ja Lapland Productions sisaryhtiöistä. Levin matkailu on laajempi kokonaisuus kuin Visit Ylläs, sillä yhteismarkkinoinnin lisäksi se on alueen suurin lomahuoneistojen keskusvaraamo ja ohjelmapalvelumyynti. Levi myy, Ylläs markkinoi, voisi karkeasti kuvata roolituseroja. Alueorganisaatiot ovat siis kooltaan, toiminnoiltaan ja rooleiltaan hyvin erilaiset ja eri vaiheissa. Matkailuvolyymiltaan pienemmät kunnat Muonio ja Enontekiö muodostavat luontevasti yhtenäisen matkailualueen ja sen vuoksi myös yhteinen matkailun markkinointiorganisaatio on tullut ajankohtaiseksi. Kun nämä kaksi kuntaa yhdistää, ollaan matkailussa kuitenkin jo Ylläksen lukemissa, joten kehittämispaineita on. Tuore Luoteis-Lapin matkailuyhdistys on selvästi pienempi kollegoihinsa nähden, mutta koko ajan kehittyvä organisaatio. Muonion Matkaluyhdistyksen nimissä on hanketyöllä tehty brändien rakentamista, strategista suunnittelua ja tahtotilana on kehittää myös yhteistä myyntialustaa alueen yrityksille. Luoteis-Lapin matkailuyhdistys hallinnoin tästä eteenpäin molempien kuntien matkailubrändejä ja yhteinen tekeminen synnyttää synergiaa monin tavoin. Henkilöstöä Visit Ylläksellä on neljä, Levin matkailussa 20-25 ja Luoteis-Lapin matkailuyhdistyksessä yksi hanketyöntekijä. Enontekiöllä matkailuviestintä on ollut osa kunnan työntekijöiden työnkuvaa.

Yhteinen aluemarkkinointi on kaikkien matkailuorganisaatioiden ytimessä eli alueen yritykset ja kunnat maksavat markkinointimaksua, jolla alueen yhteistä brändiä kuten Ylläs ja Levi, tuodaan laajemmin näkyväksi, yhteisiä toimintoja ylläpidetään ja kehitetään. Yhteismarkkinoinnissa mukana olevat yritykset ja palvelut näkyvät aluemarkkinoinnissa ja ovat paremmin löydettävissä alueelle saapuville matkailijoille. Levillä markkinointikumppanit voivat näkyvyyden lisäksi olla mukana myynnissä. Alueelle saavutaan sen kokonaistarjonnan perusteella, harvoin yhden palvelun tähden. Tämän yhteistyön ymmärtämiseen pohjautuu matkailukeskusten menestystarinat.

## Tapahtumat

Jokaisella matkailun alueorganisaatiolla on vähän eri toimintamalli ja rooli alueella, samoin rahoitusmallit ja resurssit. Yhteistä on kuitenkin se, että ne eivät tavoittele voittoa, vaan kaikki viivan alle jäävä käytetään yhteiseen markkinointiin ja matkailun kehittämiseen. Visit Ylläksen tulot koostuvat markkinointimaksuista ja käytetään nimenomaan markkinointiin. Alueen tapahtumissa Visit Ylläksen rooli keskittyy viestintään, markkinointiin ja koordinointiin. Visit Ylläs voi toimia yhteistyökumppanina tapahtumaorganisaatioille, tiedottaa, avustaa ja käyttää henkilöstöresurssia vaikkapa alueen toimijoiden koordinointiin yhteisissä kausitapahtumissa. Tapahtumien pääjärjestäjän tai tuottajan roolia se ei kuitenkaan voi ottaa, eihän ole tapahtumabudjettiakaan. Levin matkailu on myyntiorganisaatio ja tekee tulosta, joka sijoitetaan markkinointiin. Siksi resursseja on selvästi enemmän ja rooli tapahtumien järjestäjänä on suuri, niin kuin ovat alueen yrittäjien eli markkinointikumppanien odotuksetkin. Lapland Productionsin tehtävänä onkin tuottaa Leville isoja ja pieniä tapahtumia, joista suurin on vuotuinen Maailman Cup -avauskilpailu marraskuussa, joka vaatii oman tapahtumaosastonsa organisaatiossa. Tapahtumien parissa Levillä työskentelee ympärivuotisesti kaksi henkilöä ja lisäksi iso joukko lisäkäsiä tapahtumakohtaisesti. Ylläksellä tapahtumat kuuluvat osaksi yhden työntekijän laajempaa työnkuvaa ja tällä hetkellä nähdään, että tapahtumaosio on jäänyt koko organisaatiossa

vähemmälle huomiolle ja muiden muutosten varjoon. Siihen halutaan kyllä satsata ja kehittää osa-aluetta jatkossa.

Muonio-Enontekiö alueella on ehkä kymmenkunta merkittävämpää tapahtumaa vuodessa kaiken kaikkiaan. Tapahtumat liittyvät matkailuyhdistyksen alueelle, mutta ovat sen verran pieniä, ettei yhdistyksellä ole roolia tai resursseja tapahtumissa. Tapahtumia järjestävät paikalliset yhdistykset ja kunnat, joista kerrotaan tarkemmin omissa osioissaan. Matkailuyhdistys nostaa tapahtumatietoja sivuilleen ja päivittää tapahtumakalenteria.

## Urheilu, liikunta ja retkeily

Tunturi-Lapin tapahtumista valtaosa kuuluu pääteemoiltaan urheilun, liikunnan, ulkoilun ja retkeilyn piiriin, onhan siihen parhaat mahdolliset puitteet. Levin tapahtumista mainittakoon vaikka Maailman cup, Ylläs-Levi-hiihto, Bikefest, Interski, Pond Hockey ja maastopyöräilytapahtumat. Ylläksellä tietysti näkyy myös Ylläs-Levi -hiihto, erilaiset seikkailukisat kuten Winter Warrior ja Ylläs Outdoor Week Nuts -polkujuoksukisoineen ja maastopyöräilyineen. Alueen kylissä on myös omat hiihto-, pilkki-, kelkka-, melonta- ja porokisansa. Alueorganisaatioissa on tapahtumainfraa, osaamista, kokemusta ja verkostoja juuri näihin teemoihin liittyen. Monet tekijät vaikuttavat siihen, että tapahtumat painottuvat nimenomaan liikkumiseen. Liikuntatapahtumien yhteydessä voi toki olla myös musiikkia tai muuta taide- ja kulttuurialan ohjelmaa tai alueen yrittäjät satsaavat esiintyjiin tapahtuma-ajankohtina omissa ravintoloissaan. Kehittämisen mahdollisuksiakin kulttuurin osassa nähdään.

## Taide- ja kulttuuri

Entäpä taide- ja kulttuurialan tapahtumat matkailualueella? Hyvä tapa luoda hiljaisia hetkiä keskusteluun on kysyä matkailualan toimijoilta ajatuksia taiteesta ja kulttuurista. Hiljaisuutta ei kuitenkaan kannata tulkita liian nopeasti. Sille on nimittäin syynsä. Syy ei ole se, etteikö matkailualalla arvostettaisi taidetta ja kulttuuria, nähtäisi sen arvoa itsessään ja osana matkailuelinkeinoa tai nähtäisi sen roolia ja potentiaalia Lapissa ylipäänsä. Se on vain vähän haastava ja matkailualan toimijoille usein vieras maaperä, jota täytyy hetkeksi pysähtyä miettimään, ikään kuin hyppäisi normaalista työnäkökuilmasta toisille ajatusraiteille, haastattelijan tulkintana.

Matkailu- ja kulttuurialoja yhdistää se, että molemmissa toteutetaan asioita usein rakkaudesta lajiin. Tekijät suhtautuvat työhönsä intohimoisesti ja työ voi häilyä ammatin ja harrastuksen, työn ja vapaa-ajan välimaastossa. On helppo nähdä nämä ”unelma-alat” rinnakkain. Molemmilla aloilla tehdään myös kovaa bisnestä ja kaikkea näiden väliltä. Matkailussa korostuu kuitenkin markkinalähtöisyys siinä, missä kulttuurialaa ajaa vahvemmin henkiset päämäärät ja muut kuin taloudelliset motiivit. Kulttuuriala on myös rakenteellisesti julkisen rahan varassa aivan eri tavalla kuin markkinataloudella pyörivä matkailu. Alojen toimintakulttuurit ovat jo rakenteellisesti hyvin erilaiset. Lapin matkailulla on pitkä historia, isoja, kokeneita ja kovia pelaajia sekä verkosto monenlaisia ja kokoisia

tekijöitä. Alat ovat Tunturi-Lapissa aivan eri kantimissa ja kokoluokissa. Sen lisäksi, että Lapin kairoissa kohtaavat kaksi eri toimintakulttuuria, pelaavat nämä vielä omilla aloillaankin aivan eri liigoissa. Kulttuurialan isot tekijät pelaavat lähinnä etelä-Suomessa. Niinpä isojen matkailuyritysten on usein helpompaa toimia etelän isojen kulttuuritoimijoiden kanssa, kun toimintatavat kuroutuvat vähän lähemmäs toisiaan, ainakin kokoluokkansa osalta.

Aidolla, paikallisella tuotteella ja tekemisellä on toki oma arvonsa ja se nähdään todella kiinnostavana ja potentiaalisena maaperänä matkailualalla. Ylläksellä kaikkia tapahtumia lajista riippumatta pidetään yhtä arvokkaina ja tuetaan samoilla keinoilla: tiedottamisella. Tapahtumakalenteriin voi kaikki tahot ilmoittaa tapahtumia ja mielellään osallistutaan yhteistyöhön järjestäjien kanssa, autetaan ja tuetaan siltä osin kun voidaan. Se, mitä alueella milloinkin on tarjolla, riippuu järjestäjistä. Järjestäjät ovat pääosin paikallisia yhdistyksiä ja toimijoita. Tällä hetkellä taide- ja kulttuuri näkyy alueella hyvin pienesti, lähinnä kappelin ja Kellokkaan konsertteina sekä Kino Ylläs, Ylläs Jazz Blues ja Ylläs Soikoon -tapahtumina. Levin matkailussa järjestetään tapahtumia mikrotasosta valtaviin kansainvälisiin tilaisuuksiin, Streetkirppiksestä Aurora -tulevaisuustapahtumaan. Taiteiden yössä on mukana paljonkin paikallisia kulttuurialan toimijoita ja sitä tehdään yhdessä. Taidetta ja kulttuurin tarjontaa kyllä mielellään ostetaan ja käytetään Levin tapahtumissa, jos tilaisuuteen sopivaa löydetään. Yleisnäkymä tosin on ettei tällä hetkellä oikein ole sellaisia tapahtumia, joihin kulttuuri istuisi luontevasti ainakaan isossa roolissa. Levin tapahtumakalenteriin päivitetään markkinointikumppaneiden ilmoittamat ohjelmat, kunnan kulttuuritoimen ja seurakunnan tapahtumia sekä toisinaan muita kulttuuritapahtumia, jotka ovat matkailullisesti kiinnostavia.



*Lapland Shaman. Keimiön koukkaus. Discover Muonio Lapland Finland. Photo by All About Lapland.*

## Haasteet

Ensimmäiseksi haasteeksi matkailualalla koetaan taide- ja kulttuurialan toimijoiden erilaisuus, juuri se erilainen toimintakulttuuri. Matkailuorganisaatioissa koetaan lähtökohtaisesti, että yhteys koko kulttuurialaan on aika ohut ja heikko. Ei tiedetä tai tunneta alan tekijöitä ja toimijoita. Verkostoissa ja henkilöstössä korostuu liikunta- ja ulkoiluosaaminen matkailun rinnalla. Myöskään kulttuurialan toimijat eivät ole ehkä tottuneet olemaan yhteydessä, pyytämään tai saamaan apua alueorganisaatioilta samassa määrin kuin liikuntapuoli. Yksinkertaisesti kulttuuriala tuntuu vieraalta, eikä tiedetä mitä se on ja miten sen kanssa pitäisi toimia.

Oman hiljaisen hetkensä tuottaa myös kysymykset paikalliskulttuurista. Kukaan, millään alalla ei halua vahingossakaan syyllistyä kulttuuriseen omimiseen tai muuhun kulttuuriloukkaukseen, se on aivan selvää. Paikalliset, aidot lappilaiset elämykset ovat kuitenkin tärkeä osa matkailutuotteita ja palveluita ja niissä piilee taide- ja kulttuurialan potentiaali matkailun kentällä. Kulttuurivaikutteet ovat aina seilanneet ihmiselämässä ristiin ja rastiin. Ihmiset oppivat ja omaksuvat tapoja toisiltaan ja ne sekoittuvat ja muuttuvat jatkuvana virtana. Tunturi-Lapissa on aikojen saatossa sekoittunut vaikutteita niin peräpohjalaisista, saamelaisista, ruotsalaisista, norjalaisista kuin myös matkailijoiden ja muiden tulijoiden kulttuureista. Aidon, alkuperäisen, paikallisen kulttuurin rajat ovat veteen piirrettyjä viivoja. Erityisesti saamelaiskulttuurin erityispiirteet herättävät varovaisuutta matkailutoimijoiden keskuudessa ja joiltain osin varovaisuus on johtanut jopa siihen, että matkailussa on katsottu parhaaksi välttää koko kulttuurialaa. Matkailijoiden odotukset Lapissa liittyvät usein saamelaiseen taiteeseen ja kulttuuriin, joikuun ja lapinpukuihin, myös alueilla, jotka eivät ole perinteisiä saamelaisalueita. Toimijat voivat kokea olevansa puun ja kuoren välissä. Mitä se paikallinen, aito taide ja kulttuuri oikeastaan sitten on ja miten sitä voisi hyödyntää kiinnostavasti matkailualalla hyvillä mielin, ketään loukkaamatta?

Taiteen taloudellinen kannattavuus herättää myös monenlaista pohdintaa. Matkailualalla paketoidaan palveluita kokonaisuuksiksi, joita usein myydään suurille määrille matkailijoita tai toistuvina sesonkiohjelmina eli "liukuhihnatyötä" ja rutiinia on volyymin ja kannattavuuden nimissä tehtävä. Ovatko taiteilijat valmiita toimimaan matkailun liiketoiminnallisissa raameissa ja soittamaan vaikka samaa settiä viikosta toiseen vaihtuville ryhmille? Onko se taiteilijoille mielekästä ja mahdollista ylipäänsä? Saako taideohjelmista kannattavaa mitenkään päin? Taiteilijasieluisuus ja artistien mahdollinen ehdottomuus omaa taiteellista työtään kohtaan myös arveluttaa ja jälleen esiin nousee alojen erilaiset toimintakulttuurit. Voidaanko ymmärtää toistemme tekemisen reunaehdot ja löytää se yhteistyön hedelmällinen maaperä? Matkailu ja kulttuuri ovat toki Lapissa monin tavoin kohdanneet vuosien varrella, menestyksekkäästikin, luoden aivan uniikkeja ilmiöitä. Aloilla tuntuu olevan hieman kimurantti "it's complicated" -suhde, joka välillä roihahtaa täyteen liekkiin ja taas viilenee, muttei pääty kuitenkaan. Tällä hetkellä tunnutaan elävän suvantovaihetta, mutta kiinnostusta pinnan alla kytee enempäänkin.



## Toiveet

Aitous on se kohta, johon taide ja kulttuuri matkailubrändeissä ja tuotteissa istahtaa luontevasti. Lapissa halutaan kokea aitoa Lappia sen kaikissa muodoissaan.

Kulttuurin ja muidenkin tapahtumien pääasiallinen yleisö koostuu tällä hetkellä kotimaisista matkailijoista ja paikallisista. Konsertit, keikat, after skit, elokuvat ja tanssit tavoittavat nimenomaan suomalaiset ja ovat osa alueen normaalia sesonkielämää. Lisääkin voisi olla esim. koko perheen kulttuurisisältöjä tapahtumien yhteydessä. Ravintoloissa erilaiset teemaillalliset, joissa kulttuurisisällöt kohtaavat ruokaelämyksen nähdään alihyödynnettynä mahdollisuutena. Kannattavuus voi toki olla haaste, mutta ei mahdottomuus, jos tahtoa ja tekijöitä vaan löytyy. Kulttuuri-illalliset tai muut taiteen ja ruoan kohtauttavat palvelut rikastuttaisivat sekä kotimaisten että kv-asiakkaiden palvelutarjontaa varmasti.

Taiteen ja kulttuurin rooli kansainvälisten matkailijoiden palveluissa ja elämyksissä on tällä hetkellä marginaalinen. Monelta taholta todetaan, että talvimatkailijan ohjelma on täynnä. On turha yrittää väkisin tunkea kulttuurisisältöjä palveluihin silloin kun lumilajit, huskyt, porot ja joulut täyttävät matkailijan ajan ja aistit. Tietysti taiteella voi olla rooli ohjelmissa, joissa aitous ja paikallisuus, sauna ja avanto, lappilainen elämänmeno tai muu aito elämyksellisyys toteutuu. Silloin pitäisi pystyä tarjoamaan ja tuottamaan kokonaisvaltaisia elämyksiä johon peruskonsertti ei riitä. Shamaani-hahmot ovat onnistuneita esimerkkejä tästä. Matkailualalla kannustetaan kyllä taiteentekijöitä muotoilemaan ohjelmiaan, venymään vähän omalta mukavuusalueelta, paketoimaan niitä hyvin ja esittelemään niitä näyttävästi, sillä matkailussa on valtava asiakaspotentiaali, joka on todella alihyödynnetty kulttuurialan toimesta. Matkailuorganisaatioissa nostettaisiin mieluummin tällaisia uniikkeja, aitoja ohjelmia ihan markkinointikärjiksi, koska niillä olisi jo imagollista arvoa aluemarkkinoinnissa. Hyviä ja hyvin tuotteistettuja ideoita kuullaan aina mieluummin, joten tekijöitä kannustetaan kyllä olemaan yhteydessä. Visit Ylläksen sivuilta löytyy mm. yhteydenottolomake tapahtumajärjestäjille. Parasta olisi, jos paikalliset tekijät kokoaisivat joukkonsa yhteen ja laatisivat selkeän presentaation alueen tarjonnasta, josta näkisi selkeästi, mitä on tarjolla ja löytäisi uusiakin ideoita. Opetelkaa myymään osaamisenne!

Suurin potentiaali ja aidosti tarpeellinen taiteen paikka löytyy kesä-syyskesäsongilta. Alueella on tehty vuosia töitä ympärivuotisen matkailun kehittämiseksi ja myös kv-matkanjärjestäjien kanssa hiotaan jatkuvasti uusia yhteistyökuvioita lumettoman maan aikaan. Siellä on todellinen ohjelmasisältöjen puute, kun juurikin ne lumilajit, porot, huskit ja joulut ovat poissa pelistä. Taiteen yhdistäminen luontoelämyksiin olisi mahtava idea, eikä yöttömän yön tapahtumiakaan liikaa ole, kunhan ne vain huomattaisi suunnata myös kansainvälisille yleisöille. Matkailun volyymit ovat suuret, joten ei pitäisi pelätä myöskään ison mittakaavan kulttuurispektaakkeleita. Velho-oopperat osoittivat jo kauan sitten, mikä kaikki on mahdollista, jos vain on paloa. Taidespektaakkeli sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille elokuulle jos saadaan aikaan, niin mukana ollaan vaikka heti. Jos spektaakkeli on tarpeeksi vaikuttava ja uniikki, se voisi toimia vetovoimatekijänä myös sydäntalvella.

Vaikuttaisi siltä, että molemmille aloille vaikeiden vuosien jälkeen ilmassa on toiveikasta uuden alun tuntua ja kiinnostusta tunnustella, että millä tavoin alat voisivat lähestyä toisiaan seuraavaksi. Matkailupuolen toiveena olisi, että kulttuurialan tekijät vähän järjestäytyisivät ja

tulisivat keskustelupöytiin isompana kokonaisuutena. Etenkin esittävä taide on niin pieninä pirstaleina puskaradioissa, että yhteistyö on vaikeaa ja työlästä. Hyvä keskusteluyhteys alojen välillä avaa varmasti molemmille kiinnostavia mahdollisuuksia. Kannustaisin myös avoimuuteen, ettei vaikeampia kulttuurikysymyksiä vaieta tabuiksi. Kaikki hyötyvät siitä, että alueella on rikas, monimuotoinen ja runsas kulttuurielämä. Halu puhua avoimesti ja ymmärtää toisten näkökulmia ainakin vähentää loukkaamisen riskiä, mutta myös liikavarovaisuutta, joka osaltaan luo jännitteitä taide-, kulttuuri- ja matkailukentälle.

## 5. Yhdistykset

### Tunturi-Lapin kulttuuriyhdistykset

Tunturi-Lapissa toimii ja vaikuttaa kolmisenkymmentä taide- ja kulttuurialan yhdistystä. Lisäksi seuroissa ja kyläyhdistyksissä on kulttuuriin liittyvää toimintaa ja tapahtumia. Kuulopuheiden mukaan ihmiset kokoontuvat yhdessä tekemään ja kokemaan taidetta ilman mitään virallista foorumiakin ja Lapissa on aivan tavallista, että isompia ja pienempiä tapahtumia touhutaan pystyyn porukalla ihan talkoovoimin ja pääosin hyvässä yhteishengessä. Taidetta ja kulttuuria voi siis olla mukana missä toiminnassa tahansa, kenen toimesta tahansa ja hyvä niin. Tähän kulttuuriselvitykseen pyrittiin kokoamaan rekisteröityneet ja aktiiviset yhteisöt, joiden toiminnan keskiössä ja perustehtävässä taide ja kulttuuri on, edelleen esittävän taiteen rajoituksella. Selvityksessä keskitytään tämän hetkiseen tilanteeseen ja toimintoihin sen sijaan, että kaiveltaisi arkistoista esiin kaikki se, mitä joskus ennen on tehty. Selvitys ei siis ole kaikenkattava, mutta antaa hyvän yleiskatsauksen yhdistysten roolista ja näkökulmista taide- ja kulttuurialalla Tunturi-Lapissa. Yhdistysten edustajia on haastateltu laajasti, mutta kaikkia ei pystytty jututtamaan ja voi olla, että jotku yhdistykset ovat jääneet jostain syystä kokonaankin tavoittamatta.

Ryhmittelin yhdistykset niiden luonteen ja edustamansa taiteenlajin mukaan. Löysin kolme kategoriaa yhdistysten perusluonteista: tapahtumien ympärille rakentuneet yhdistykset, esiintyvien ryhmien ja harrastajien tukiyhdistykset sekä kulttuurialan yleisyhdistykset. Lisäksi yhdistyksiä voi jaotella taiteenlajien mukaan, joista löytyi ainakin musiikki, sirkus, elokuva, tanssi ja teatteri/lausunta. Yleisyhdistyksissä, osin muissakin, töitä tehdään kulttuurialalla laajemminkin ja poikkeittaiteellisesti. Jotkut yhdistykset sopivat myös useampaan ryhmään. Vaikka ryhmittelyt eivät kerro aivan koko totuutta käytännön toiminnasta, auttaa se käsittelemään ja hahmottamaan yhdistysten roolia isompana kokonaisuutena. Lisätietoja yhdistyksistä yhteystietoineen löytyy kokoamastamme Kulttuuririhmastosta osoitteesta [www.puurajankulttuuri.fi](http://www.puurajankulttuuri.fi).

## Tapahtuma yhdistykset

### *Musiikki:*

Ylläs Acapellas ry

Väyläfestivaali ry

Arktiset Äänet ry

Puurajan kulttuuriyhdistys - Puuraja ry

Hetan Musiikkpäivät ry

Solekko Tehä ry

Kelontekemän kyläyhdistys ry / Kelontekemän musiikkifestivaalit

Kittilän kristillisen kulttuurin ja musiikin tuki ry & E-compass ry

Johti Sápmellaččat

### *Sirkus:*

Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry

### *Elokuva:*

Elokuvakerho Napapiirin Sankarit ry

Kulttuuritapahtumien syntytarinoita on yhtä monta kuin on tapahtumaa. Yleensä tapahtuma saa alkunsa innostuksesta, intohimosta tai yhdessä tekemisen ilosta. Tietty tyylilaji, teema tai taidemuoto kokoaa siitä kiinnostuneita ihmisiä yhteen ja halutaan kokoontua aiheen ympärille. Joskus koetaan, että alueelta puuttuu tietty skene tai alakulttuuri ja halutaan rikastuttaa tarjontaa eri tyyppisellä taiteella ja vaihtoehdoilla. Matkailukylissä on haluttu tuoda eloa ja meininkiä hiljaisempiin kausiin ja alkujaan tapahtumalla on voinut olla välillisesti taloudellisia tavoitteita eli houkutella matkustajia kyliin, alueen yrityksiin ja palveluihin. Yleensä kulttuuritapahtumilla halutaan luoda elämää, iloa, yhdessä oloa, hienoja kokemuksia ja kohtaamisia. Innostuksella käynnistetään hienoja tapahtumia ja saadaan paljon elämyksiä aikaan, mutta kaikkeen se ei riitä, eikä loputtoman pitkään.

Suomi on yhdistysten luvattu maa ja järjestelmä ohjaa hyvin nopeasti hauskan vuoksi tekemisenkin Patentti- ja rekisterihallituksen ovelle. Viimeistään siinä vaiheessa kun raha astuu kuvioihin ja tapahtumaan olisi tulossa muitakin kuin oma tuttavapiiri, on käytännön kannalta helpointa joko valjastaa olemassa oleva yhdistys tapahtuman taustaorganisaatioksi tai perustaa uusi siihen tehtävään. Yhdistyksen perustaminen ja perustoimintojen hallinta on onneksi aika yksinkertaista, mutta vaatii toki järjestelmällisyyttä ja sitä yhdistyksistä löytyy vaihtelevasti. Yhdistyksen tarkoituksesta ja toiminnan laajuudesta riippuen yhdistyksen hallinto voi olla joko yhden henkilön hoitama pakollisten papereiden pyöräytys pari kertaa vuodessa tai isompaakin yritystä vastaava, yhteiskunnallisesti vaikuttava, mutta voittoa tavoittelematon organisaatio sekä kaikkea siltä väliä. Kulttuurialalla yhdistystoiminta edustaa taiteen vapaata kenttää yritysmaailman ja julkisen sektorin rinnalla. Se on ikään kuin kulttuuritoimijoiden freelancer, jossa asiat tehdään omaehtoisesti ja omista lähtökohdista, ei niinkään markkinan, valtion tai julkishallinnon sanelemilla ehdoilla.

## Yhdistysten kulttuuritapahtumat Tunturi-Lapissa

Tunturi-Lapissa on useampia taide- ja kulttuuritapahtumia sekä niiden taustalla toimivia yhdistyksiä. Taidetta ja kulttuuria voi olla mukana monenlaisissa tapahtumissa, musiikkia kesäpäivillä tai tanssia kalamarkkinoilla. Kulttuuritapahtumia voivat järjestää lisäksi kunnat ja yritykset omina tapahtuminaan. Tässä osiossa keskityn yhdistysten järjestämiin tapahtumiin, joissa taide ja kulttuuri on pääteemana, ei lisäohjelmalla. Muoniossa ja Enontekiöllä toimii kolme klassiseen musiikkiin painottuvaa tapahtumaa; Hetan Musiikkijuhlat pääsiäisviikolla, Väyläfestivaali, joka kuljettaa heinäkuussa tapahtumia pitkin Väylänvartta Suomen, Ruotsi ja Norjankin puolella sekä toimintaa käynnistelevä Arktiset Äänet, joka mm. yhdistää musiikkia ja ruokakulttuuria Kilpisjärvellä. Marian päivät juhlii Hetassa saamelaiskulttuuria huhtikuussa.

Kolarissa yhdistysten kulttuuritapahtumat keskittyvät Ylläksen alueelle; Puurajan kulttuuriyhdistys (ent. Ylläs Soikoon ry) on järjestänyt heinäkuusta Ylläs Soikoon tanssimusiikin tapahtumaa 80-luvulta lähtien ja Ylläs Jazz Blues on soinnut tammikuun lopussa 90-luvulta asti. Ylläs Acappellas on vuosia koonnut kuoroja yhteen nauttimaan ruskasta ja kuoromusiikista, mutta jatko näyttää tällä hetkellä epävarmalta. Ruskaan sijoittuu myös elokuvafestivaali Kino Ylläs, jossa Äkäslompolon ulkoilmateatteri Ihmisen Rinki valjastetaan elokuvateatteriksi taivas alla.

Kittilässä yhdistykset tuovat alueelle vaihtoehtoista ohjelmaa. Kesäkuinen Hiljaisuus-festivaali Kaukosen kylässä pohjautuu nykysirkukseen ja nykysäveltaiteeseen sisältäen toki paljon muutakin. Solekko Fest kokoaa ennakkoluulottomasti monia taiteenlajeja ja musiikkigenrejä, erityisesti lappilaisia taiteilijoita Könkään kylään elokuun lopussa. Levi Golden Gospel tuo kristillistä musiikkia Levin ruskaan ja Kelontekemän musiikkifestivaali on festivaaliksi kasvanut kyläjuhla kaikenikäisille ja sitä vietetään Kelontekemäjärven rannalla heinäkuussa.

## Yleisöt - Kenelle tapahtumia järjestetään?

Kaikkien Tunturi-Lapin kulttuuritapahtumien kohdeyleisönä ovat ensisijaisesti suomalaiset; joko paikalliset asukkaat, mökkiläiset ja muu alueen väestö tai kotimaan matkailijat eri painotuksilla. Tottakai joukossa voi olla monenlaisia kävijöitä, mutta kansainvälisiä matkailijoita tapahtumat eivät juurikaan tavoita, eivät ehkä tavoittelekaan. Väyläfestivaali tietysti tapahtuu osin Ruotsin puolella ja on suunnattu paikallisille molemmin puolin jokea, osin Norjaankin. Joillakin pitkän linjan tapahtumilla kuten Ylläs Jazz Blues, Hetan musiikkipäivät ja Ylläs Soikoon on jo vakiintunut kävijäkunta, joka koostuu pääosin kotimaisista matkailijoista, mutta myös paikallisista, jotka kokevat tapahtuman omakseen. Tapahtumasta on monille muodostunut vuotuinen perinne, jossa tavataan tiettyä tuttavapiiriä vuodesta tai jopa vuosikymmenestä toiseen. Odotukset pitkän perinteen jatkumisesta ovat kovat, mutta kävijäkunnan ikääntyessä painetta on myös uudistaa tapahtumaa niin, että nuorempikin väki löytäisi tapahtuman omakseen.

Vähän tuoreemmat tapahtumat kuten Kino Ylläs, Väyläfestivaali, Hiljaisuus-festivaali, Solekko Fest ja Levi Golden Gospel (Levi GG) ovat toisaalta löytäneet jo paikkansa ja yleisönsä Tunturi-Lapissa, mutta eivät todellakaan sementoituneet tiettyyn muottiin. Joka vuosi kokeillaan uutta ja kehitetään tapahtumaa vähän paremmaksi, vaihdetaan jopa tapahtumapaikkaa tai ajankohtaa, jonka yleisö sallii jokseenkin joustavasti. Yleisöt ovat myös astetta nuorempaa väestöä perinteisiin tapahtumiin verrattuna. Ruskaan sijoittuvien Kino Ylläksen ja Levi GG:n yleisöissä korostuu matkailijoiden osuus, muissa kesätapahtumissa paikalliset.

Kelontekemän musiikkifestivaalit ja Marian päivät ovat alkuaan kyläjuhlia, joissa paikalliset, läheltä lähtöisin olevat ja muuten kylään ja sen kulttuuriin sidoksissa olevat ihmiset kokoontuvat toisiaan tapaamaan. Talkoovoimin työskentely on osa yhdessäoloa ja hauskanpitoa. Aito ja vilpitön tunnelma on kiirinyt kauemmaksikin ja tapahtumista on kiinnostuttu kauempanakin. Niinpä ne ovat laajentuneet kyläjuhlasta kulttuuritapahtumaksi, joihin osallistuu kaikenikäisiä paikallisia ja myös matkailijoita.

Jokaisessa kulttuuritapahtumassa olisi hyvä aika ajoin pysähtyä miettimään, kenelle tapahtumaa tehdään, sillä yllättävän usein tehdään vaan ja ihmetellään, että ketä sinne tulee, jos tulee ja minkä verran tulee. Pitkäaikaisilla tapahtumilla kohdeyleisö voi myös muuttua vuosien saatossa. Se, kenelle tapahtumaa tehdään määrittää koko tapahtuman luonteen ja toiminnan muodon.



*Ylläs Jazz Blues. Kuva: Jari Heikkilä*

## Rahoitus - Kuka maksaa tapahtuman?

### Lipputulot

Yksikään taide- ja kulttuuritapahtuma ei pyöri lipputulolla. Toistetaan lause. Yksikään taide- ja kulttuuritapahtuma ei pyöri lipputulolla. Esittävä taide on kallista. Syy ei ole esiintyvien taiteilijoiden palkkataso, eikä todellakaan. Esittävää taidetta vain esittävät elävät ihmiset, jotka tarvitsevat työstään ja ammatistaan palkkaa. Jos ei ole taiteentekijöitä ja esiintyviä ammattilaisia, ei ole myöskään tapahtumia. Itse asiassa tämä on juuri se kohta josta nipistetään ja joustetaan kun rahat eivät meinaa riittää. Tehdään tutunkauppaa, tarjotaan näkyvyyttä ja yhdistellään esiintymistä lomamatkaan. Palkalla tai ilman nämä ihmiset täytyy kuitenkin kuljettaa tapahtumapaikalle läheltä tai kaukaa, mahdollisesti majoittaa ja ruokaakin tarvitaan. Matkustuskustannukset ovatkin iso osa tapahtumabudjetteja näillä leveyspiireillä. Esityksiin tarvitaan lisäksi kalustoa ja laitteistoa, monenlaista tekniikkaa ja sen alan ammattilaisia, lupamaksuja unohtamatta. Hintaa kertyy monista tekijöistä ja lopputulema on se, että esittävä taide on kallista, se vain on näin. Tapahtuma ei sitä paitsi synny yhdellä esityksellä vaan ne ovat aina kokonaisuuksia, joissa esityksiä ja esiintyjä on useita ja ympärillä tapahtuu paljon muutakin.

Maksoi mitä maksoi, tapahtumia ja esittävää taidetta; tanssia, musiikkia, teatteria, sirkusta ja muita taiteen lajeja halutaan ja tarvitaan ihmiselämään. Niillä on oma arvonsa ja roolinsa kaikissa kulttuureissa ja ne ansaitsevat omat tapahtumansa. Kaivetaan se raha siis jostain muualta. Lipunmyynti on toki osa tapahtuman tuotosta, vaikkei kaikkia kuluja katakkaan. Tapahtuman luonteesta riippuen lipputulosten osuus on isompi tai pienempi. Mitä suurempi painoarvo lipputulolla on, sitä herkemmin järjestäjien on oltava yleisön pulssilla. Tapahtuma saa vahvasti kaupallisen sävyn, vaikkei sillä voittoa tavoiteltaisikaan. Ohjelmisto täytyy miellyttää riittävän isoa joukkoa ja kuitenkin säilyttää persoonallisen luonteensa, jotta se erottuu muusta tapahtumatarjonnasta. Lipputuloihin nojaavan tapahtuman on syytä suunnitella ja myydä tapahtumansa tarkoin, jotta riittävä yleisömäärä varmasti saavutetaan. Taiteellisten ambitioiden ja yleisön mieltymysten välisen kädenväännön voittaa yleisö niin kauan kun heidän rahoillaan tapahtumaa pyritetään. Omia taiteellisia tavoitteita ujutetaan varman ohjelman lomaan.

### Oheismyynti

Yrityksethän ovat kautta aikojen rahoittaneet kulttuuriohjelmiaan ruoka- ja juomamyynnillä. Lipputulolla voidaan kattaa osa esityksen kuluista, ehkä kaikkikin, mutta muu tuotto ja kate tehdään perinteisesti muulla myynnillä. Tapahtuma voi itsekin harjoittaa ruoka- ja juoma- tai muuta oheismyyntiä. Isommat festivaalit myös ulkoistavat myynnin vuokraamalla tapahtumasta myyntipaikkoja yrityksille, jotka myyvät yleisölle tuotteitaan tapahtumassa. Tämä malli on Tunturi-Lapissa täysin alihyödynnetty. Yleisempää on, että tapahtuma vie yrittäjän tiloihin ja sovitetaan heidän liiketoimintaansa, maksetaan jopa vähän tilavuokraa tai saadaan lupa järjestää tapahtuma niin, että yritys hoitaa omaan piikkiinsä oheismyynnin. Jos taustalla ei ole avustusrahaa, kantaa tapahtuman järjestäjä taloudellisen riskin lipunmyynnistä, maksaa esiintyjän kulut ja vie ilmaiseksi yritykseen koko tapahtuman

yleisön nauttimaan talon antimista yrityksen hyväksi. Mukavaahan se on, jos alueen yhdistyksillä on varaa tällaiseen hyväntekeväisyyteen.

## Yritystuet

Kun mietitään tapahtuman rahoittamista, tullaan kysymykseen, kuka siitä hyötyy. Kohdeyleisö ja hyötyjä voivat olla sama tai eri taho tai osittain molempia. Niin kuin todettiin, yleisö hyötyy ja maksaa elämäksestään mahdollisen pääsymaksun sekä muut oheispalvelut, mutta se harvoin riittää tapahtuman kulujen kattamiseen. Voiko tapahtuma tuoda hyötyä alueelle laajemminkin? Jos tapahtuman katsotaan tuovan alueelle ihmisiä, jotka käyttävät alueen palveluita mm. majoitusta, ravitsemusta ja muita palveluita merkittävän määrän voivat alueen yrittäjät innostua rahoittamaan ja tukemaan tapahtumaa joko suoraan rahallisella sponsoroinnilla tai tarjoamalla resursseja tapahtuman käyttöön. Mm. Ylläksen musiikkitapahtumat ovat syntyneet tämän suuntaisesta yrittäjien yhteistyöstä aikoinaan. Alueen yritysten tulee tällöin vakuuttua tapahtuman tuottamasta hyödystä tai tukemisen into helposti hiipuu alkuvuosien innostuksen jälkeen. Tapahtuman täytyy myös olla aika suuri, jotta se todella tekee alueelle taloudellisen vaikutuksen siinä määrin, että yritykset katsovat tarpeelliseksi siihen panostaa vuosi toisensa perään. Yritykset voivat vaihtua, liiketoiminnan suunnat muuttua, uudet tulokkaat eivät ehkä näe tapahtuman merkitystä tai olettavat asioiden pyörivän jotenkin automaattisesti omillaan. Imago- ja markkinointihyödystäkin usein puhutaan kulttuuritapahtumien yhteydessä ja toden totta tapahtuma voi olla ensimmäinen tai ainoa asia, joka jostain kohteesta tai kylästä tulee mieleen. Siitä kulmasta voisi luulla, että matkailun alueorganisaatiotkin olisivat kiinnostuneita kulttuuritapahtumien elinvoimaisuudesta. Yritysrahoitus ei ole ongelmatonta, mutta tärkeää se on alueemme tapahtumille joka tapauksessa. Kun tapahtumia tehdään talkoovoimin, paukut eivät vain aina riitä yhteistyön ylläpitoon yritysten suuntaan. Useammassa yhdistyksessä pähkäilläänkin sponsoritoiminnan kehittämisen äärellä, mutta osaamista ja toimintamalleja puuttuu.

## Avustukset

Taiteen ja kulttuurin katsotaan tuottavan yhteiskunnassa taloudellisen hyödyn lisäksi ennen kaikkea inhimillistä hyvinvointia ja henkistä pääomaa, jonka voi toki myös kääntää euroiksi halutessaan. Esimerkiksi luovuus, itseilmaisu, vaikuttaminen ja vaikuttuminen, dialogi ja näkökulmien avaaminen katsotaan arvoiksi, joita taiteen ja kulttuurin nähdään edistävän ja tuottavat sivistys- ja hyvinvointiyhteiskunnassa. Näiden toteutumiseen halutaan sijoittaa julkista rahaa, jota yhteiskunnalliset instanssit jakavat taiteen tekijöille, toteuttajille ja mahdollistajille omien linjaustensa mukaisesti. Taide- ja kulttuuriavustuksia jakavat myös yksityiset säätiöt ja rahastot omien arvojen ja tarkoituserien mukaan. Kulttuuriavustukset ovat lähes oma taiteenalan ja varsinainen lomakeviidakko, josta selviytyäkseen yhdistyksen toimijoilta vaaditaan jo alan ammattitaitoa. En pureudu tässä selvityksessä syvällisemmin kulttuurialan rakenteisiin, jotka vaatisivat aivan oman selvityksensä. Todettakoon vain, että taide- ja kulttuuriala Suomessa toteutuu avustusten varassa.

Yksi syy yhdistyksen perustamiselle pienenkin tapahtuman ympärille on juuri avustusten hakeminen. Yhdistys voi hakea julkista tukea taide- ja kulttuuritoimintojen toteuttamiseen useammilta tahoilta kuin yksityishenkilöt tai vapaat työryhmät. Usein ensimmäinen taho, jolta avustusta haetaan on oma kunta, joka myöntää pienehköjä summia alueen toimijoille. Jos



tapahtumalla on aluetaloudellista merkitystä voi kunnan elinvoimaosasto panostaa toimintaan enemmänkin, mutta yleensä avustukset haetaan kulttuuritoimilta, jotka tukevat paikallisia toimijoita budjettinsa rajoissa ja jokseenkin tasavertaisesti. Lisäksi kunnat tarjoavat tiloja ja lainaavat tapahtumainfraa ja kalustoa tapahtumiin. Tunturi-Lapin yhdistykset hakevat kulttuuriavustuksia myös mm. Taiteen edistämiskeskukselta - Taikelta, joka on valtion avustuksia jakava laitos ja jakaa laajasti tukia erilaisiin taiteen ja kulttuurin tarkoituksiin. Suomen kulttuurirahasto (SKR) on yksi iso taiteen rahoittaja, samoin Koneen säätiö. Taikella ja Skr:llä on sekä valtakunnalliset apurahat, että maakunnalliset apurahat, joita haetaan eri hakukierroksilla. Suomessa on kymmeniä vapaan kentän tahoja, säätiöitä ja rahastoja, jotka myöntävät tukea taiteelle ja kulttuurille; on valtakunnallisia (Kordelinin säätiö), alueellisia (Tornionlaakson neuvosto, Saamelaiskäräjät), taiteenalakohtaisia (Musiikin Edistämissäätiö) ja lisäksi kansainvälistä yhteistyötä tukevia järjestöjä (Nordic Culture Point) muutamia mainitakseni. Myös Ely-keskus ja paikalliset Leader -ryhmät voivat rahoittaa yleishyödyllisiä kulttuurialan hankkeita.

Kun yhdistys järjestää kulttuuritapahtumaa, on sen jossain vaiheessa tietoisesti tai tiedostamatta valittava joko kaupallinen tai yleishyödyllinen, avustusten tie. Jos yhdistys valitsee jälkimmäisen, herää kysymys, kuka tapahtumasta silloin hyötyy. Vastaus on kansa, medborgare. Jokainen avustuksia jakava taho määrittelee millä tavalla ja mitä kansanosaa haluaa erityisesti kulttuurilla tukea. Tahoilla on usein vahvoja arvoja ja teemoja, jotka valtion osalta ovat myös poliittisia linjauksia. Rahoituksia määritellään ja suunnataan erilaisiksi rahastoiksi, joista tapahtumilla on omansa. Jos siis lähdetään yleishyödylliselle linjalle, vastaus on, että rahoittaja määrittelee sen kuka tapahtumasta hyötyy ja myöntää avustuksia niille tapahtumille ja hankkeille, jotka heidän arvionsa mukaan parhaiten toteuttavat tätä tavoitetta.

Taiteen ja kulttuurin avustuksista käydään kovaa kilpailua, joten toimintaa on suunniteltava huolellisesti ja rahoittajan tavoitteiden mukaisesti. Hyvä puoli on se, että nyt ei tarvitse murehtia taloudellista kannattavuutta vaan tapahtuman sisällössä painavat toisenlaiset arvot. Tapahtumissa korostuu tällöin korkeatasoiset, laadukkaat, rohkeat ja ajankohtaiset, yhteiskunnallisesti merkittävät, kokeelliset ja taiteellisesti kunnianhimoiset tavoitteet ja sisällöt, mutta myös tapahtuman oma persoonallinen ääni ja toimintaympäristö. On tärkeää perehtyä kunkin rahoittajan linjauksiin, valita tahot, jotka aidosti istuvat oman tapahtuman kanssa samaan suuntaan ja luottaa myös omaan visioon tapahtumasta.

Yleishyödyllisen painotuksen tapahtumalleen ovat valinneet Hiljaisuus-festivaali, Väyläfestivaali, Hetan musiikkipäivät ja Levi Golden Gospel. Olennaista näissä yhdistyksissä on se, että tapahtumilla on taiteellinen johtaja tai muu aktiivi, joka hallitsee kulttuuriavustusten hakemisen ja jolla on hyvät, tapahtuman luonteeseen istuvat ammatilliset verkostot. Useimmiten taiteelliset johtajat ovat Etelä-Suomesta, sillä taiteen ammattilaisia on Lapissa vähänlaisesti. Samalla joudutaan hyväksymään avustusriippuvaisuus ja se, että jos joku vuosi avustuksia ei myönnetä, tapahtumaa ei järjestetä tai se järjestetään pienempänä versiona.

Käytännössä tapahtumien rahoitus kootaan kaikista näistä elementeistä tapahtumakohtaisena palapelinä. Rahoituspohja riippuu paljolti tekijäporukan osaamisesta, kunnan tai kylän toimintamalleista ja jos totta puhutaan, niin myös tuurista. Kaikkea kokeillaan ja katsotaan mikä toimii ja kuinka käy.



*Hiljaisuus festivaali. Festivaaliklubi. Kuva: Jouni Porsanger*

## Työvoima - Kuka tekee tapahtuman?

Yhdistystoimintaan kuuluu yleishyödyllisyys, talkoohenki ja vapaaehtoistyö lähtökohtaisesti. On helppo hyväksyä ja olettaakin, että hallitustyö tehdään vapaaehtoisesti ja vapaa-ajalla. Myös käytännön askareet tapahtuman aikana hoidetaan pääosin talkoovoimin ja yhdessä tekemisen luoma osallisuus on tärkeä osa tapahtuman tunnelmaa. Joidenkin tapahtumien pääasia on juuri yhdessä tekeminen, kuten Kelontekemän musiikkifestivaaleilla, jossa muut tavoitteet saavutetaan, jos saavutetaan. Myös Solekko Festeillä yhteisöllisyys on tärkeässä roolissa ja talkoolaisia onkin tapahtuman aikana yli 30 ydintiimin lisäksi, samoin Hiljaisuus-festivaalilla, jossa tekijäporukka voi nousta yli sataan henkeen, joista talkoolaisia kolmisenkymmentä.

Jokaisella tapahtumalla on ydintiimi tai -henkilö, joka hoitaa tapahtuman järjestelyjä ympäri vuoden. Ydintiimit ovat yleensä 1-4 henkilön porukoita, joista osa voi olla hallituksessa, osa ei. Ydintiimit ja -henkilöt luovat Tunturi-Lapin tapahtumat talkootyöllä, joitakin poikkeuksia lukuunottamatta. Talkootyötunteja kertyy vuoden mittaan kymmeniä, jopa yli sata. Harva niitä viitsii edes laskea, niin työteliäessä harrastuksessa kun ei tunnu olevan aina järjen hiventä. Tapahtumien järjestämiseen laitettu aika on tapahtumien suurin resurssi, jota ilman Tunturi-Lapissa ei olisi ainuttakaan vapaan kentän kulttuuritapahtumaa. Jonkin aikaa tekeminen on antoisaa ja mielekästä, ja vapaaehtoisuus tekee siitä myös palkkatyötä rennompaa ja kevyempää kun kukaan ei voi esittää vaatimuksia. Tapahtuman tekemisen kautta tavataan samanhenkisiä ihmisiä ja se on mukavaa. Tapahtuman kasvaessa epämiellyttävien ja vaativien tehtävien määrä ja työmäärä lisääntyy, eikä ydintiimin osa olekaan aina niin hauska. Sekä yhdistyksen pyörittäminen, että tapahtuman hallinnointi kuten rahoituksen hakeminen ja muut paperityöt alkavat vaatia kulttuurituotannon

ammattitaitoa, osaamista, jota ei järjestäjillä välttämättä olekaan. Olisi laajentumisen, uudelleen järjestäytymisen ja ammatillistumisen aika, mutta miten se tapahtuu?

Tapahtumien taiteelliset johtajat tuovat tapahtumiin paljon kaivattua ammattitaitoa, näkemystä, verkostoa ja etenkin sitä avustusosaamista. Joskus avustuksiin saadaan ujutettua palkkabudjettia, jota maksetaan, jos tapahtumasta jää jotain viivan alle. Jos yhdistyksellä on meneillään muutakin toimintaa, kehittämistyötä, hankkeita, projekteja tai siinä työskennellään jonkinlaisella toiminta-avustuksella, voidaan työaikaa käyttää tapahtuman järjestelyihin, vaikkei tapahtumassa palkkarahaa varsinaisesti olisikaan. Enontekiöllä yhdistys ostaa pari kuukautta työpanosta kunnalta avustuksen turvin, jolloin kunnan toimistosihteerit voivat hoitaa muiden töiden ohella niitä tapahtuman raskaimpia paperitöitä. Ostopalveluina joitakin työtehtäviä voidaan ulkoistaa esim. tiedottamiseen ja mainontaan liittyen sekä tietysti kirjanpitoa. Suurin työmäärä jää kuitenkin ydintiimin iltojen iloksi ja sitä tehdään sillä osaamisella, mitä sattuu olemaan.

## Haasteet

**Työvoima.** Jos vapaan kentän kulttuuritapahtumat poistettaisiin Tunturi-Lapista kokonaan, jäljelle jäisi kuntien järjestämät kulttuuritapahtumat ja kansalaisopistojen kevätnäytökset. Lisäksi keikkoja, musiikkia ja tansseja voisi kokea alueen yrityksissä. Miltäs kuulostaa? Voi olla, että sitä kohti ollaan menossa. Talkootyön ja yhdessä ilmaiseksi tekemisen aika tuntuu olevan vähintäänkin pois muodista, jos ei kokonaan ohi. On vaikea saada ihmisiä mukaan ja työt kasaantuvat yksille harteille. Mukavasta yhdessä tekemisestä on tullut vaatava, palkaton työ, jota ympäristö ei pidä juuri missään arvossa. Ketään ei kiinnosta, tapahtumiin ei osallistuta tai panosteta, mutta ihan kiva, että jotakin tapahtuu. Näin asenneilmapiiriä kuvataan monelta taholta. Kulttuurin ja taiteen merkitys huomataan usein vasta sitten kun se puuttuu. Yhdistysten tuoma kulttuuritoiminta ja tapahtumat hyytyvät siihen, kun ydintiimit ja -henkilöt väsyvät, ymmärrettävästi. Joko syntyy kierre, jossa väsyneen henkilön tilalle etsitään ja taivutellaan uusi vapaaehtoinen, joka järjestää tapahtumaa niin kauan kun jaksaa tai toiminta hiipuu ja päättyy lopulta kokonaan. Kolmas tie on ammatillistuminen. Vapaan kentän yksi suurimmista ongelmista on ammatillisen tuotantoportaan puuttuminen. Tapahtumissa on esiintyjä, joille maksetaan korvaus työstään sekä talkoolaisia tapahtuman aikana kohtuullisissa käytännön tehtävissä, jotka eivät kuormita tapahtuman ulkopuolella. Kaikki näiden väliin jäävä tuotannollinen, ympärivuotinen työ on kulttuurituottajan ammattitaitoa vaativaa palkkatyötä, jota nyt tehdään pyhällä hengellä ja pääosin aivan muun alan ammattilaisten toimesta.

**Raha.** Kyllähän kulttuurin rahoituksen monimutkaisuus ja epävarmuus on koko alan haaste ja se näkyy kaikissa kulttuurialan kerroksissa. Jos yhdistys saa luotua tapahtumalle edes jokseenkin toimivan liiketoiminta- tai rahoitusmallin yllä avattujen keinojen yhdistelmistä, vähintäänkin se tuotannollinen yleistöiminta jää toimijoiden selkänahasta kiskottavaksi. Yhdelläkään alueen tapahtumalla ei ole varmaa jatkumoa, vaan joka ikinen vuosi tehdään yksi tapahtuma kerrallaan, jos rahoitus saadaan järjestymään ja ihmisillä riittää virtaa tehdä. Harva saa kerrytettyä tapahtumille pohjakassaa, joka helpottaisi seuraavan vuoden tapahtuman suunnittelua ja järjestämistä, jolloin tapahtumiin lähdetään aina vähän takakenosta. Tapahtuman katsotaan onnistuneen, jos se jää edes nolliille.

**Tilat.** Suurin osa kulttuuritapahtumista järjestetään alueen muiden toimijoiden tiloissa: kunnan, seurakunnan, metsähallituksen tai yritysten tiloissa. Sopimusten kirjo on laaja ja yhteistyöstä on monia näkemyksiä ja toimintamalleja. Seurakunnissa kirkkoherrat päättävät tilojen käytön toimintaperiaatteista ja ne ovat siis joka seurakunnassa erilaiset, joka aiheuttaa toisinaan haasteita. Ravintolat ja muut yritykset suhtautuvat tapahtumiin vaihtelevasti. Kulttuurimyönteiset yritykset ymmärtävät tekemisen arvon muussakin kuin suorissa euroissa ja mahdollistamisen lisäksi ovat valmiit itsekkin panostamaan tapahtumaan. Toisessa ääripäässä kulttuuritoimijat nähdään rasitteena ja häiriötekijänä yrityksen normaaliin liiketoimintaan, jolloin tästä häiriöstä odotetaan korvausta. Jokaisen tilan suhteen neuvotellaan oma sopimuksensa ja valmiiksi hioutuneet käytännöt ovat tapahtuman arvokasta kokemuspääomaa.

**Arvostus.** Konkreettisin tapa mitata sitä, mitä ihminen arvostaa, on tarkastella mihin hän käyttää aikansa ja rahansa. Samaa voi tarkastella yhteiskunnallisesta tai vaikka alueellisen asenneilmapiirin näkökulmasta. Alueen suurimmat toimialat ovat kunnallinen sektori ja matkailu. Yhdistysten kulttuuritoimintaan vaikuttaa suoraviivaisesti ja painavasti se, minkä verran nämä toimialat arvostavat kulttuuria rahassa ja ajassa mitattuna. Yhdistyksissä on tekemisen iloa ja intohimoa, paikallistuntemusta, taiteen ja kulttuurin erityisosaamista, tapahtumaan syntyneitä kokemuspääomaa, verkostoja, yleisöjä ja sitä arvokasta aikaa, jota lukemattomat ihmiset lahjoittavat elämästään kulttuurille. Vaikka kaikki laitetaan peliin, se ei riitä. Vaikka tapahtumatuotantoa saataisiin kehitettyä ammatillisen suuntaan, palkataan tai ostetaan ammattilaisten apua markkinointiin, viestintää, tuottamiseen ja talouden hallintaan, sekään ei riitä. Taide- ja kulttuuriala ei voi toimia alueella omillaan, irrallisena kuokkavieraana, vaan elääkseen ja kukoistaakseen se tarvitsee muiden alojen arvostusta myös ajassa, rahassa ja resursseissa mitattuna.

**Tiedotus ja markkinointi.** Nostan vielä erikseen esille tiedonkulun vaikeuden, vaikka saman haasteen parissa painivat ehkä kaikki alat tietotulvaisessa ajassamme. Miten saada tieto tavoittamaan oikeat ihmiset? Tähän toivottiin kaikkein eniten myös yhteistyötä.

## Toiveet

Yllä mainitut haasteet ovat monilta osin kulttuurialan rakenteellisia epäkohtia ja yhteisiä etelästä pohjoiseen. Ongelmilla on alueellisia sävyjä ja painotuksia, mutta kulttuurin rahoitus, työskentelykulttuuri, arvostus ja muut toimintaedellytykset vaativat jatkuvaa, väsymätöntä kehittämistä. Selvää on, että ratkaisuja kaikkiin yllä oleviin haasteisiin toivotaan kipeästi.

Tämän lisäksi alueen yhdistysten toiveet ovat hyvin maltillisia ja käytännönläheisiä. Yksikään tapahtuma ei toivo valtavaa kasvua, vaan sen sijaan toivotaan jatkuvuutta, että saataisiin jatkaa tärkeää ja arvokkaana koettua tekemistä. Pitkäjänteisyyttä toivotaan. Jos rahoitukset olisivat pidempiaikaisia ja varmoja, tapahtumia voisi suunnitella ja kehittää useamman vuoden jänteellä. Toivotaan, että asioita voisi tehdä vuosi vuodelta paremmin, ei niinkään isommin. Toivotaan todella, että alueen yrittäjät ja muut toimijat näkisivät kulttuurin arvon ja osallistuisivat järjestämiseen. Jo asenteen muuttaminen, tiedon jakaminen omissa

kanavissa, tapahtuman puolella seisominen ja pienikin resurssituki on kaikki elintärkeää tapahtumille ja sitä tarvitaan tapahtuman koko elinkaaren ajan.

Jos kasvua johonkin toivotaan, niin siihen, että paikalliset osallistuisivat aktiivisemmin jo olemassa oleviin tapahtumiin ja vierailisivat ennakkoluulottomasti myös alueen muissa tapahtumissa kylä- ja kuntarajojen yli. Ei kaikkea tehdä vain matkailijoille, vaan yhdistykset ja tapahtumat ovat meän omaa kulttuurielämää, myös meitä itseämme varten. Totta kai matkailijoitakin toivotaan lisää tapahtumiin. Vain muutama tapahtuma on niin pitkäikäinen ja asiakaskuntansa vakiinnuttanut, että ihmiset saapuvat tänne periferiaan nimenomaan tapahtuman vuoksi. Tärkeämpää olisi saada tapahtumat niiden matkailijoiden tietoon, jotka sattuvat olemaan tapahtuman aikana alueella ja joille tapahtuma voisi tuoda lisäarvoa ja elämyksellisyyttä matkaan. Tapahtuma voi vaikuttaa toki matkailijan valintoihin niin, että muutenkin suunniteltu matka sijoitetaan juuri tapahtuma-ajankohtaan tai Lapin kohteista valitaan juuri tietty paikka kiinnostavan tapahtuman vuoksi. Tämä on se kohta, jossa tiedottamiseen ja markkinointiin toivotaan yhteistyötä ja apua.

Alueellista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa toivovat avoimin mielin kaikki. Voitaisiinko tiedottamista ja markkinointia yhdistää, luoda yksi kanava, johon kerätään alueen kaikki kulttuuritapahtumat? Se palvelisi asiakkaitakin. Voitaisiinko muutenkin pitää yhtä, tavata toisia, keskustella, jakaa kokemuksia, tietoa ja vertaistukea? Voitaisiinko vierailla toistemme tapahtumissa, tehdä yhdessä jotakin, esitysvaihtoa ja tutustua ylipäänsä toisiin tekijöihin? Voitaisiinko kierrättää alueellisesti tapahtumainfraa, kalustoa, teltoja, aitoja ja tekniikkaa? Hankkia kenties jotakin yhteiskäyttöön? Voidaanko yhdessä hakea avustuksia tilojen parantamiseen, katsomojen kattamiseen, tapahtumateltojen hankkimiseen? Entä, jos saataisiin yhdessä palkattua yksi ihminen hoitamaan kaikkien tapahtumien tiedottamista ja kaikki maksaisivat palvelusta osan tai kirjanpitopalvelut tai tuotannollista apua, joissa tapahtumapuolella on aina omat kommervenkkinsä? Voidaanko kaikki tukea toinen toistamme, nostaa toisiamme ja kukoista yhdessä? Sanoisinpa, että kyllä voidaan, jos niin halutaan!

# Esiintyvien ryhmien ja harrastamisen tukiyhdistykset

## *Musiikki:*

Käsivarren mieslaulajat ry  
Kairanlaulajat ja pelimannit ry  
Mieslauluyhtye Kulvakot ry  
Viihdekuoro Vasitella ry  
Kittilän Mandoliinimiehet ry  
Enontekiön Musasorvi ry

## *Sirkus:*

Rohki Hyä sirkus ry

## *Tanssi:*

Tanssiseura Menomono ry  
Muonion naisvoimistelijat

## *Teatteri/lausunta:*

Taideseura Staalo ry (Loihakkat lausujat, Sortin sakkii)

Tunturi-Lapissa harrastetaan taiteen lajeja laidasta laitaan pääosin kansalaisopistoissa. Esittävään taiteeseen kuuluu esiintyminen, se on esittävän taiteen päätarkoitus. Esiintyminen kuuluu lajiin niin harrastuksessa kuin ammatissa. Kansalaisopistot ja muut harrastustoimintaa järjestävät tahot pitävät perinteisesti kevätnäytöksen kerran vuodessa, jossa harrastajat pääsevät harjoittelemaan lajiin kuuluvaa esiintymistä. Sen enempää esiintymisten organisointiin ei opistoissa ole resursseja, eikä tapahtumatuottaminen ehkä muutenkaan ole kansalaisopistojen ydintekemistä, vaan opetuksen järjestäminen. Osa esittävän taiteen harrastajista muodostaa luontaisesti lajin ympärille ryhmän ja yhteisön, kuten kuorot ja teatteriryhmät, ja nämä pakkaavat kehittymään niin taitaviksi, että syntyy tarve esiintyä useamminkin. Monet yhdistykset ovatkin syntyneet esittävän taiteen harrastamisen ympärille mahdollistamaan esiintymistä ja muuta perusharjoittelun lisäksi tapahtuvaa yhteistä toimintaa.

## Musiikki

Tunturi-Lapissa toimii aktiivisesti useampia kuoroja, jotka on rekisteröity myös yhdistyksiksi. Käsivarren Mieslaulajat on moniääninen mieskuoro Muonion ja Enontekiön alueelta, joka toimii täysin itsenäisesti ja vapaaehtoisvoimin. Kittilässä kuoroja on useampia. Kairanlaulajat ja pelimannit laulavat laulamisen ilosta yhdessä äänessä. Mieslauluyhtye Kulvakot laulavat jopa neliäänisesti monenlaista ohjelmistoa ja Viihdekuoro Vasitella on tavoitteellinen sekakuoro, joka esittää musiikkia laidasta laitaan jopa 24 laulajan voimin. Kuorojen lisäksi musiikkiyhdistyksiä ovat Kittilässä Mandoliinimiehet ja Enontekiön Musasorvi, bänditoiminnan ja yhdessä soittamisen ympärille syntyneet yhdistykset.

Toimintamalli muissa paitsi Käsivarren mieslaulajissa on se, että viikoittainen harjoittelu tapahtuu kansalaisopiston kursseilla. Kuorojen ja bändien ohjaajat saavat normaalisti

kansalaisopiston opettajan palkkaa työstään ja harrastajat harrastavat opiston kohtuullisilla kurssimaksuilla. Yhdistyksen perustamisen syyt ovat kaikilla ryhmillä samansuuntaisia, mutta toiminta voi olla aivan kevyttä tai vaikutuksiltaan hyvinkin merkittävää. Keveimmillään yhdistys on ikään kuin yhteisö ja yhteinen nimi esiintyvälle kokoonpanolle. Jos esiintymistä ei ole paljoo tai se tehdään täysin rahaa liikuttamatta, yhdistyksen rooli on vähäinen. Yksi syy yhdistyksen olemassaololle on avustukset. Yhdistys voi hakea esim. kunnan kulttuuriavustuksia, joilla maksetaan esiintymisasuja ja muuta tarpeistoa, matkakuluja, tilataan nuotteja ja kuorosovituksia tai järjestetään omia konsertteja. Kustannetaan siis esiintymiseen liittyviä kuluja ja näin myös mahdollistetaan esiintymistä harrastajille. Samaa tarkoitukseen kerätään vaihtelevasti myös jäsenmaksuja.

Kuorot ja orkesterit esiintyvät pääosin oman ja lähikuntien alueella perhejuhlissa (häät, hautajaiset, syntymäpäivät), hoitolaitoksissa (vanhainkodeissa), kunnan tapahtumissa (jouluakauden avajaiset, kulttuuriviikot, itsenäisyyspäiväjuhlat) tai itse järjestämässään konserteissa. Konsertteja voidaan järjestää omina tilaisuuksina tai yhteiskonserteina muiden esiintyvien ryhmien kanssa. Esityksissä on usein teemoja kuten joulu, muistokonsertti tai vaikka tietty vuosikymmen. Tilaajien toiveitakin toteutetaan etenkin yksityistilaisuuksissa. Yhdistyksiä tarvitaan rahan liikuttamiseen esitysten yhteydessä. Konserteista peritään pääsymaksuja, eikä tilausesityksiäkään aivan ilmaiseksi voida tehdä. Esityksistä kertyneet tulot käytetään matkoihin ja muihin esiintymiskuluihin. Esiintyjille ei palkkioita makseta, muttei esiintyjät maksupuolellekaan saisi jäädä. Joskus konsertissa voi olla ulkopuolisia ammattilaisia säestämässä tai hoitamassa valo- ja äänitekniikkaa ja tätä osaamista rahoitetaan yhdistykseen kerätyillä varoilla. Toisinaan esiintymiskutsuja ja mahdollisuuksia tulee kauempaakin, kulttuuripäiviltä tai harrastajafestivaaleilta ja jos rahaa riittää, voi yhdistys kustantaa ainakin osan osallistujien matkustuskuluista.

Haasteena joissain ryhmissä koetaan väen ikääntyminen ja uutta, nuorempaa harrastajakuntaa toivotaan mukaan. Kaikkiin ryhmiin toivotetaan tervetulleeksi uusia harrastajia, ovathan ne ihan kansalaisopiston avoimia harrasteryhmiä ja muutenkin avoimia yhteisöjä. Pääsykokeita tai taitotestejä ryhmiin ei ole, mutta on hyvä selvittää ryhmän tavoitetaso ja punnita istuuko se omiin odotuksiin tekemisestä. Tavoitteellisesti harjoittelevat ja aktiivisesti esiintyvät ryhmät vaativat aina enemmän sitoutumista. Koska ryhmät perustuvat harrastamiseen, on varsinkin työikäisten ihmisten aikataulujen sovittaminen esiintymisiin toisinaan haastavaa. Ongelmakohtaksi voisi mainita myös sen, että ryhmien ohjaajat, taiteen ammattilaiset saavat kyllä palkkaa perusopetuksesta kansalaisopistossa. Heitä kuitenkin tarvitaan myös esiintymisissä ja yhtäkkiä tästä kertyy aikamoinen määrä talkootyötä, joka ei opetukseen kuulukaan.

## Sirkus

Sirkus on taiteenlajina nuorempi tulokas kuin vaikka perinteinen musiikki ja kuvataide, ainakin täällä pohjolan perukoilla. Sirkus on kuitenkin luonut tukevan jalansijan viimeisen kymmen vuoden aikana Tunturi-Lappiin ja etenki Kolariin, josta on tullut oikein sirkuskunta. Kolarissa on n. 150 sirkusharrastajaa ja ympärillä vielä kymmeniä aktiivisia vanhempia ja taustajoukkoja. Sirkusta harrastetaan myös Muonioissa noin 100 oppilaan voimin liikuntatoimen organisoimana ja on sitä välillä saatu lyhytkursseina Kittiläänkin. Kiinnostusta

harrastukseen olisi enemmänkin, mutta resurssit ja opettajia ei tällä hetkellä riitä kaikille halukkaille. Syy vahvaan sirkusharrastamiseen Kolarissa on Rohki Hyä sirkus ry - sirkusharrastuksen tuki, kannatus ja vanhempainyhdistys. Kuvio on sama kuin musiikkiryhmissä: perusopetus toteutetaan kansalaisopiston kursseina ja yhdistys mahdollistaa esiintymisiä ja muuta oheistoimintaa harrastamisen ympärillä. Merkittävä panostus yhdistykseltä on välineistön hankinta ja hallinnointi. Rohki Hyä sirkus hankkii, kustantaa, huoltaa ja hallinnoi kaikkea sirkusvälineistöä, jota käytetään kansalaisopiston kursseilla ja esityksissä. Yhdistyksen suurin ja tärkein ponnistus, tuotos ja samalla tulonlähde ovat kevätnäytökset huhtikuussa. Näytöksiä varten panostetaan puvustukseen, maskiin, lavastukseen ja tekniikkaan. Tarpeista ja toteutusta varten haetaan avustuksia kunnalta, joskus muualtakin. Lipputulot ja muu oheismyynti käytetään taas harrastuksen tukemiseen, välineistöön, kurssimatkoihin ehkä ohjaajien koulutuksiin. Toisinaan tehdään muitakin tilausesityksiä ja tavoitteena on, että yhdistyksen varainkeruu tapahtuu nimenomaan esiintymällä, joka on yhdistyksen perustarkoitus. Tuloilla mahdollistetaan lisää esiintymistä ja rikastutetaan harrastusta vielä perusopetuksen lisäksi.

Yhdistyksen rooli alueen sirkuskulttuurissa on aivan oleellinen, koska lajintuntemus, asianatuntijuus ja verkostot sijaitsevat pitkälti yhdistyksessä. Näin on myös muiden taiteenlajien kohdalla. Uudet opettajat rekrytoidaan yhdistysten verkostojen kautta, sieltä saapuu esiintyjä ja vierailuvia opettajia, joiden kursseja ja esityksiä järjestetään yhteistyössä kulttuuritoimen ja opiston kanssa. 150 harrastajan verkosto vaatii myös tiedottamista, avustukset ja apurahat hakemista, esitykset organisoimista yhdistyksen hallinnoinnista puhumattakaan. Toiminnanjohtajien talkootyömäärä kasvaa helposti kohtuuttomaksi. Rohki Hyä on tiennäyttäjä siinä mielessä, että ohjaajille pyritään maksamaan korvausta perusopetuksen ulkopuolisesta ohjaustyöstä, olkoonkin nimellistä, mutta kuitenkin. Ratkaisematta on jälleen tuotantoportaan ansainta, sen ympärivuotisen toiminnan pyörittämisen rahoitus, joka on liian laajaa ja vaativaa talkoilla hoidettavaksi. Helpotusta toisi jo se, että kansalaisopisto avaisi sirkukselle virkaopettajuuden, jolloin päätoimisen opettajan työhön sisältyisi suunnittelua ja opetuksen oheistoimintaa kuten esitysten valmistamista ja muuta, mitä musiikin ja kädentaitojen opettajillekin vuoden mittaan kuuluu. Jos yhdistyksen toiminnan johtamiseen pystyttäisiin palkkaamaan ammattiosaamista, sirkusharrastus voisi hyvinkin laajentua kunnassa, naapurikuntiin ja vaikka Pajalaan asti. Jos yhdistyksessä väsyttään ja toiminta hiipuu, loppuu myös sirkusharrastaminen kunnassa, niin oleellisessa roolissa yhdistystyö on.

## Tanssi

Siinä missä Kolari on sirkuskunta, niin Muoniossa tanssitaan. Tunturi-Lapin naapurikunnista Sodankylä tunnetaan myös vahvana tanssikuntana ja Revontuli-Opiston kautta joitakin tunteja sieltä käsin toteutetaan myös Kittilässä. Tanssikulttuuria Tunturi-Lapissa luotsaa kuitenkin lähinnä kaksi tahoa: Tanssiseura Menomono ja Muonion Naisvoimistelijat. Menomono ry ylläpitää seurataanssikulttuuria Kolarin, Kittilän, Muonion ja Pellon alueella. Erilaisia paritanssikursseja järjestetään kansalaisopistojen tunteina, mutta yhdistys täydentää harrastusta lisäkursseilla, esiintymisillä ja yhteisillä kurssimatkoilla. Äkäshotellilla on kolme kertaa vuodessa tanssikursseja eri teemoilla. Välillä tehdään kurssimatkoja



kauemmaksikin. Seura on ennen kaikkea yhteisö, jossa pidetään yhtä tanssiharrastajien kesken, nautitaan tanssiperinteestä uutta oppien ja pidetään seuratanssikulttuuria elinvoimaisena. Lisäksi vapaaehtoisvoimin pidetään kuntotansseja muutaman euron hintaan mm. Kolarin työväentalolla, eikä voi unohtaa Vaattojärven Rantapaviljonkia, jossa Vaattojärven kyläyhdistys on järjestänyt kesäisiä lavatansseja jo vuodesta 1992.

Muonion Naisvoimistelijat järjestävät tanssin opetusta yhteistyössä Muonion kansalaisopiston kanssa niin, että lasten ryhmät toimivat opiston alla ja jatkotasot Naisvoimistelijoissa. Lajeina on mm. showtanssia, kilpatanssilajeja, jazzia, countrya, discoa ja vaikka mitä. Vuoden treenaaminen huipentuu kevätnäytökseen Oloksen auditoriossa, jossa yli kolmekymmentä 6-70-vuotiasta tanssiharrastajaa luovat täyden shown vaikuttavalla puvustuksella ja todella monipuolisilla koreografioilla.

## Teatteri ja lausunta

Esittävästä taiteesta musiikki on selvästi Enontekiön ja Kittilän juttu, toki muidenkin kuntien. Kittilässä lisäksi teatteri ja lausuntataide nousevat esiin kunnan erikoisuutena. Lausunta, runous, lauluntekeminen ja kirjallisuus ulottuvat pitkälle Kittilän perinteeseen ja näistä ammennetaan teatteri-ilmaisun keinoin lausuntaesityksiä. Teatteri on juurtunut alueelle koko ajan vahvemmin ja ryhmiä on lasten teatterista esiintyviin harrastajaryhmiin. Harjoittelu toteutuu teatterin ja lausunnakin osalta kansalaisopistojen kursseina. Teatteriharrastajat eivät ole katsoneet tarpeelliseksi perustaa omaa tukiyhdistystään, vaan sitä roolia hoitaa kittiläläinen pitkän linjan taiteilijayhteisö Taideseura Staalo. Staalon alla toimii kaksi esiintyvää ryhmää: Loihakat lausujat ja Sortin sakkii, joiden esityksiä on myös palkittu alan tapahtumissa. Ryhmät esiintyvät kunnan tapahtumissa ja kutsuja tulee myös pitkin maakuntaa. Staalo hakee avustuksia, kerää lipputuloja tai korvauksia esityksistä ja vähän oheistuotemyyntiä, joilla esiintymisiä mahdollistetaan, ihan niin kuin muutkin harrastusten tukiyhdistykset. Jälleen kaikki tuotannollinen työ jää ohjaajien ja toiminnanjohtajien talkoiksi ja se ei ole vähäinen työmäärä se. Taideseura Staalo voidaan lukea myös taiteen yleisyhdistykseksi, joihin pureudutaan tarkemmin seuraavassa osiossa.

## Haasteet

Harrastamisen tukiyhdistyksissä haasteet vaihtelee sen mukaan, miten laajaa toiminta on. Toisissa toiminta meinaa ikääntymisen vuoksi vallan hiipua, kun toisissa taas olisi niin paljon toimintaa, että sen koordinointi kaatuu liikaakin yksille harteille ja vieläpä talkoina tehtäväksi. Harrastustoiminnassa, niin kuin kulttuurialalla muutenkin harrastuksen ja työn välinen raja on häilyvä. Ihan mielellään asioita tehdään vapaaehtoisesti, mutta jossain kulkee raja, paljonko kukaan voi aikaa, osaamista, ammattitaitoa ja energiaa mukavaankin tekemiseen laittaa. Alan ammattilaisia tarvitaan harrastamisen opettamiseen, ohjaamiseen ja organisointiin, mutta vain rajattuihin tehtäviin löytyy palkkaresurssia nykyisistä rakenteista. Talkootöiksi jää kohtuuton määrä tuotannollista tekemistä, mikä ei aina ole sitä mukavinta yhdessä tekemistä. Usein harrastusten ohjaajat ja mahdollistajat sitä paitsi ovat osa ryhmää, jossa

kaikki tekevät paljon yhteisen tavoitteen eteen. On vaikea hahmottaa kenelle milloinkin palkka kuuluisi ja kuka sitä ylipäänsä tarvii ja haluaa mistäkin. Jos raha-asioista ei uskalleta hallituksissa reilusti ja avoimesti keskustella, voi syntyä ikäviä jännitteitä yhteisöön. Tietysti suurin ongelma palkkakeskustelussa on raha ja se, mistä sitä ylipäänsä keksittäisiin yleistuotannollisiin töihin. Varainkeruulla ei henkilöitä palkata ja avustukset ovat aina suunnattuja kulujen kattamiseen tai hankintoihin. Hankkeita ja apurahaprojekteja voidaan käynnistää, mutta palkkaresurssi suunnataan silloin kyseiseen projektiin ja peruspyöriykset tehdään edelleen talkoilla.

Mainitaan nyt tilatkin vielä haasteiden jatkoksi, sillä jos eivät kuntien harrastustilat palvele kulttuuriharrastamista muissakaan organisaatioissa, ei ne kyllä yhdistystenkään toimintaa helpota. Me tarvitaan kulttuurille ja esiintymiselle omia tiloja!

## Toiveet

Toiveissa toistuvat uudet ihmiset, joita toivotaan mukaan toimintaan niin yhdistystyöhön kuin harrasteryhmiin. Tervetuloa! Toivotaan myös yhteistyötä toisten esiintyvien ryhmien ja yhdistysten välille, yhteiskonsertteja, vuoroin vierailua kuntien välillä, kiertäviä esityksiä, kokoontumisia, yhteydenpitoa ja toimijaverkostoa. Olisi ihana esiintyä alueella laajemmin, nähdä ja kokea toistenkin tekemistä ja tehdä yhdessä.

# Kulttuurin yleisyhdistykset

## Yhdistykset

Jieris ry  
Taideseura Staalo ry  
Art Äkäslompolo ry  
Äkäslompolon sukuseura ry  
Puurajan kulttuuriyhdistys - Puuraja ry  
Kittilän Elävän musiikin yhdistys Kelmu ry  
Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry  
Kiertävä lastenkulttuurikeskus Kattila ry

Tunturi-Lapin kulttuuriyhdistysten kolmas ryhmä muodostuu yhdistyksistä, jotka tekevät yleistä kulttuurialan edistämistyötä. Toki yhdistyksissä voidaan tehdä myös tapahtumia ja tukea harrastamista, mutta lisäksi rakennetaan ja kehitetään kulttuurialan rakenteita tai ylläpidetään taiteilijaverkostoja. Yhteistä yhdistyksille on se, että toimintaan liittyy vahvasti taiteen ammattilaisuus. Yhdistykset pyrkivät edistämään ammattitaiteilijoiden työllistymistä ja työmahdollisuuksia Lapissa.

Taide- ja kulttuurialalla ammattilaisuus on monimuotoinen ja häilyväkin käsite. Ammatillisuutta ei määritä pelkästään raha ja koulutus, vaikka niillä painoarvoa onkin. Harrastuksen muotoutuminen ammatiksi voi olla pitkä ja monivaiheinen liukuma ja monet toteuttavat taidetta ammattina osa-aikaisesti tai projektikohtaisesti. Rinnalla voi kulkea muita töitä ja asioita tehdään ammatin rinnalla myös talkoilla ja harrastuspohjalta. En edes pyri määrittelemään taide- ja kulttuurialan ammattilaisuutta, totean vain, että kenttä on kuin liukuvärjäys, jossa harrastamisen ja täysipainoisen ammattilaisuuden välissä toteutetaan taide- ja kulttuurialaa monin tavoin ja monenlaisella osaamisella, joka kaikki on tärkeä osa kokonaiskuvaa. Taide- ja kulttuuriala kuitenkin tarvitsee ammattilaisensa, eikä taiteen ammattilaisuus ole helppo tie, varsinkaan Lapissa. Yhdistyksissä tehdään tärkeää työtä taiteen ammattilaisuuden vahvistamiseksi ja mahdollistamiseksi Tunturi-Lapissa moni keinoin.

Kuvataiteella on Lapissa vahvat, pitkät perinteet ja kuvataide onkin vahvasti mukana monen taideyhdistyksen toiminnassa. Useimmat yhdistykset toimivat poikkitaiteellisesti ja koko taide- ja kulttuurialan kirjoa syleillen. Tekijöistä riippuu, mitkä taiteen alat milloinkin ovat aktiivisemmin esillä. Muoniossa taiteilijaseura Jieris on jo 80-luvulta asti elävöittänyt Tunturi-Lapin taide- ja kulttuurielämää kokoamalla taiteentekijöitä yhteen, järjestämällä poikkitaiteellisia tapahtumia, iltamia, keskustelutilaisuuksia ja performansseja. Oma galleriatilakin oli pitkään, mutta on tällä hetkellä etsikkovaiheessa. Taiteilijaseura Staalo Kittilässä edustaa myös pitkän linjan taiteilijayhteisöä, joka aktiivisesti kokoaa niin kirjallisuuden, esittäväntaiteen kuin kuvataiteenkin tekijöitä yhteen, osallistuu kunnan tapahtumiin, toimii taide- ja kulttuurialan äänitorvena päättäjien suuntaan, järjestää näyttelyitä ja tilaisuuksia, taiteilijoille työskentelymahdollisuuksia sekä luo kuntaan kulttuurimyönteistä ilmapiiriä tuntuvin tuloksin.

Art Äkäslompolo on tuoreempi yhdistys, joka toteuttaa taideprojekteja pohjoisen luonnonsuojelun tueksi. Art Äkäslompolo on mm. toteuttanut yhteisö- ja ympäristötaideprojekteja, performansseja ja työpajoja Äkäslompolossa Karilan tilan ympäristössä ja työskentelee parantaakseen taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä. Myös Äkäslompolon sukuseura on aktivoitunut kulttuurialalla ja toteuttaa kylän historiaan pohjautuvaa poikkitaiteellista Tarinapolku-projektia. Äkäslompoloon ankkuroituva Puurajan kulttuuriyhdistys kehittää osaltaan Tunturi-Lapin taide- ja kulttuurikenttää kehittämishankkeilla ja paikallisen musiikin verkostoimistyyllä, musiikkitapahtumien tuottamisen lisäksi. Paikallisen musiikkikulttuurin ympärillä touhutaan myös Kittilän Elävän musiikin yhdistys Kelmussa.

Taiteen ammatillisuuden, taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksien ja rakenteiden kehittäminen on erityisesti kahden kittiläläisen yhdistyksen ytimessä. Hiljaisuus ry lähti hissukseen rakentumaan ensimmäisen kerran 2010 järjestetyn Hiljaisuus-festivaalin ympärille ja on sittemmin kehittynyt ympärivuotiseksi toimijaksi, joka pyrkii työllistämään taiteilijoita, synnyttämään dialogia sekä vaikuttamaan yhteiskunnassa laajemminkin kulttuurin rakenteisiin. Hiljaisuus on vapaan kentän ammattitaiteilijoiden yhdistys, jossa keskitytään taideorganisaation rakentamiseen. Yhdistyksessä on otettu kaksin käsin koppi vapaan kentän ongelmakohtasta eli juuri siitä välittäjäportaan puuttumisesta ja kehitetty taiteen tuotannollis-organisatorista osaamista edelläkävijän ottein. Yhdistys työllistää kaksi toiminnanjohtajaa, kaksi osa-aikaista taiteellista johtajaa ja projektikohtaista henkilöstöä. Töitä on tehty yli 400 taiteilijan kanssa ja työn alla on koko ajan n. 10-15 hanketta. Yhdistys sijoittuu vahvasti Kaukosen kylään sekä Hiljaisuus-festivaalin ajaksi että henkisesti myös ympäri vuoden, vaikkakin toimijaverkosto on valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin laajalle levinnyt. Hiljaisuus-festivaalin lisäksi näkyviä toimintoja ovat esittävän taiteen residenssi Kaukosessa, ympärivuotinen esitys- ja konserttitoiminta ja lisäksi asiantuntijuusosa-alue, jossa tuotanto- ja toiminnanjohtolähtöistä toimintamallia ja muuta vapaan kentän kulttuuriosaamista jaetaan muillekin toimijoille. Suurin osa työstä ei kuitenkaan näy suoraan ulospäin, sillä kaikki se strateginen, organisatorinen ja rakenteellinen vaikutustyö kaiken taustalla muuttaa alaa hitaasti, mutta varmasti. Hiljaisuus on tehnyt taide- ja kulttuurialan rakenteellisista haasteista erityisosaamisalansa ja haasteet ovat kääntyneet ennemminkin keskusteluiksi ja kehittämiskohdiksi.



*Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry. Kuva: Christofer Collina*

Taiteilijoiden ja taidekasvattajien yhteentuominen ja työllistäminen Lapissa ovat myös Kiertävä Lastenkulttuurikeskus Kattilan toiminnan keskiössä. Nimensä mukaisesti Kattila tuottaa lasten ja nuorten taide- ja kulttuurisisältöjä pääosin Lapin kuntien kulttuuriostoksille, lapsiperheyhdistyksille ja muille julkisen sektorin toimijoille. Isossa roolissa on myös kulttuurikasvatussuunnitelmien tuottaminen ja koordinointi kuntiin. Verkostoon kuuluu n. 30 lappilaista taiteentekijää, joiden esityksiä ja ohjelmia yhdistys tarjoaa ja koordinoi kysynnän ja mahdollisuuksien mukaan. Lisää uusia tekijöitä otetaan ilomielin mukaan, jotta voidaan tarjota mitä monipuolisempia sisältöjä Lapin lapsille. Kattila pyrkii ottamaan vastuuta vapaan kentän tuotantoportaasta hakemalla avustuksia ja käynnistämällä hankkeita, joiden avulla pystytään tuottamaan esityksiä ja työllistämään taiteilijoita asiallisella työkorvauksella. Avustuksin rahoitettuja sisältöjä pystytään tarjoamaan kohtuuhintaisina kuntiin, joiden pienet kulttuuribudjetit eivät riitä normaalihintaisien esitysten ja ohjelmien hankintaan. Hanke- ja apurahaprojektit ovat tällä hetkellä ainoa tapa työllistää tuotantoporrasta, jonka tarve alalla on akuutti. Taiteentekijät haluavat tehdä työtään, sitä taidetta mihin heillä on osaaminen ja pätevyys. Kulttuurituotannolliset tehtävät vievät valtavan osan taiteilijoiden ajasta ja energiasta, eikä tuotanto edes ole taiteilijan ydinosasta. Näihin rakenteellisiin kuoppiin kulttuurin yleisyhdistykset pyrkivät kukin omalla tavallaan rakentamaan siltoja ja uusia toimintamalleja, kukapa muu sen tekisi.

## Haasteet

Yritän tiivistää kulttuurialan rakenteellisia ongelmia ammattitaiteen tekemiseen liittyen, jotta olisi helpompi ymmärtää, mihin yhdistykset yrittävät rakentaa ratkaisuja ja toimintamalleja. Edelleen pysyttäydymme esittävässä taiteessa. Tunturi-Lapissa esittävän taiteen ammattilainen voi työllistyä alalle kansalaisopiston opettajana tai hakemalla henkilökohtaisia apurahoja työskentelyyn tai taideprojekteihin. Taiteilijat voivat toki tarjota esityksiä ja taidesisältöjä suoraan asiakkaille, mutta kuten sanottua, esittävä taide on kallista,

maksukykyisiä tilaajia vähän. Taiteilijoiden palkkatasoa määritellään useammassa työehtosopimuksessa taiteenlajista riippuen ja TES sekä tuotantokustannukset mm. matkustuskulut ja tekniikka määrittelevät lopputuotosten ja esitysten hintaa. Sekä oman taiteen myyminen että apurahojen hakeminen vaativat jo kulttuurituotannon osaamista ja vievät leijonanosan taiteilijan aikaa ja energiaa. Ei ole myöskään mitään varmuutta, tuottaako työ tulosta ja usein taiteilija käyttää kymmeniä, satoja tai tuhansia tunteja uransa aikana tuloksettomiin hakemuksiin, myyntiin ja markkinointiin, jotka eivät ole hänen ammatillisista ydinosaamistaan ja pois tuottavasta, taiteellisesta työstä. Todennäköisin esittävän taiteen asiakas Tunturi-Lapissa on joko kunta tai yritys. Kuten todettiin, kuntien kulttuuribudjetit ovat pääosin niin pienet, että normaalihintaisia esityksiä ei pystytä aina tilaamaan. Yrityksmaailmassa taas istuu jostain syystä tiukassa asenne ja ajatus, että paikallisesta taiteesta ei tarvitse tai kuulu maksaa täyttä hintaa, jos ollenkaan - liekö satunnainen vai vallitseva ajatus. Kaikki taiteen lajit eivät sellaisenaan yrityskaailman tarpeisiin istuisikaan ja taiteilijat muotoilevat osaamistaan tarvittavaan muotoon, joka saattaa kannattaa, toisinaan ei. Jää joka tapauksessa taiteilijoiden työksi luoda rakenteita, joilla kulttuurialan työtä pystytään ylipäänsä tekemään. Mainittakoon lisäksi, että taidettaan myyvät taiteentekijät ovat jokseenkin pakotettuja jonkinasteiseen yrittäjyyteen ja jäävät helposti työttömyysetuuksien ulkopuolelle hyvin epäsaännöllisistä ja epävarmoista tuloistaan huolimatta. Myöskään apurahatyöskentely ei kerrytä työssäoloahtoa, joten ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan varassa ei ammattitaiteilijat elele.

Samaan aikaan lukuisista laitoksista valmistuu Suomeen jonoksi asti kulttuurituottajia. Kulttuurituottajien palkkatyömahdollisuudet ovat joko valtion tukemissa taidelaitoksissa, joita Tunturi-Lapissa ei ole ainuttakaan tai kuntien kulttuuritoimissa, joissa kulttuuriasioita hoitavat usein kirjastoalan ammattilaiset. Viihdealalla ja musiikkiteollisuuden puolella voi olla yrittäjyyttä ja monet soveltavat osaamistaan muilla aloilla. Näiden lisäksi on juuri tämä vapaa kenttä eli yhdistykset, joissa tuotannollisia asioita pystytään tekemään vain hanke- ja projektirahoituksilla.

Sekä julkinen sektori että yritysmaailma mm. matkailuala ovat joltain osin riippuvaisia vapaan kentän kulttuurityöstä, jonka avulla tuotetaan edullisempaa kulttuurisisältöä joko avustusten turvin tai vapaaehtoistyöllä. Vapaan kentän kulttuurityön rahoitus koostuu kuitenkin lyhyistä projekteista, pikku puroista ja on lähtökohtaisesti hyvin epävarmaa ja satunnaista. Perusrahoituksen puutteesta huolimatta yhdistykset ovat usein taiteentekijöille luotettavimpia ja reilumimpia työnantajia, vaikkakin vapaan kentän tuotannollisia tehtäviä harvoin hoitavat kulttuurituotannon ammattilaiset. Mikä paradoksi! Ovatpa yhdistysten toiminnanjohtajat, puuhahenkilöt, projektikoordinaattorit, hankevastaavat ja avustusten rustaajat minkä alan ammattilaisia tahansa, suuren osan työstä he tekevät palkkakauden ulkopuolella, koska hankehakemukset ja raportointi ei kuulu hankeaikaisiin työtehtäviin. Tuotantoporras sentään on yleensä projektikohtaisesti palkkasuhteessa eri hankkeissa, siis työttömyysturvan piirissä toisin kuin taiteilijat ja uskallankin väittää, että kulttuurituotannon suurin rahoittaja valtakunnallisestikin on ansiosidonnainen päiväraha, joka taas on rakenteellinen lopputulos, ei ammattilaisten oma valinta.

## Toiveet

Kulttuuriyhdistysten toiveet mukailevat vilpittömästi ja pyyteettömästi niiden toiminnan tarkoitusta: taiteen ja kulttuurin elinvoimaisuus alueella, vähän eri painotuksilla. Toivotaan monipuolisia taide-elämyksiä niin yleisönä koettavaksi kuin oman tekemisen kautta. Toivotaan ihmisten hyvinvointia, johon taide ja kulttuuri voi vaikuttaa merkittävästi, kylien eläväisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Nuorten ja lasten mahdollisuutta kokea monipuolisesti eri lajien ja taiteen muotojen maailmoja. Halutaan mahdollistaa taiteen tekemistä niin harrastuksena kuin ammattina ja helpottaa ammattikentän monimutkaisuutta, luoda yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä, työtä, kohtaamisia ja keskustelua.

Yhdistyksissä on valtavasti osaamista, kokemusta, tietoa, taitoa, luovuutta, lajituntemusta, verkostoa, taiteilijuutta ja tekemisen paloa. Yhdistykset mielellään hoitavat omaa merkittävää ja välttämätöntä osaansa kulttuurikentällä, jos se vain on mahdollista. Tällä hetkellä toimintaedellytykset ovat niin huterat ja epävarmalla pohjalla, että voimavarat valuvat selviytymistaisteluun uuden luomisen ja ydintehtävän toteuttamisen sijaan. Avustukset kohdennetaan koko ajan tiukkarajaisempiin projekteihin ja ovat lyhyitä ja intensiivisiä. Todellinen rahoituksen tarve on kuitenkin perustoiminnassa. Perusrahoitus mahdollistaisi paljon. Kyllä yhdistyksissä projekteja luodaan ja toteutetaan, mutta projekteja voi toteuttaa vain jonkin olemassa olevan perusrakenteen pohjalta. Jos pohja on henkitoreissaan resurssipulan vuoksi jää projektit irrallisiksi pyrähdyksiksi, joilla ei ole jatkumoa. Jatkumo syntyy vain pysyviin rakenteisiin. Sitä toivotaan kulttuuriyhdistyksissä; pysyvyyttä, perustoiminnan varmuutta, jatkuvuutta ja jatkuvaa parantamista.

## 6. Taiteentekijät

### Tunturi-Lapin taiteentekijät

Tunturi-Lapin taiteentekijöiden näkökulma kulttuurialaan on yhtäaikaan inspiroivin, mutta myös vaikein osio kuvata. Sitä on myös vaikea jäsentää alaotsikoiksi koska kaikki tuntuu liittyvän kaikkeen. Ensimmäinen kysymys on, keitä ovat Tunturi-Lapin taiteentekijät? Joudun arvailemaan ja oletamaan joidenkin yleisten keskusteluiden ja kokemuksen pohjalta muutamia asioita, koska tekijöitä on vaikea tavoittaa. Ensinnäkään täysipäiväisiä, työikäisiä, taiteellisella tai kulttuurialan palkkatyöllä koko elantonsa tekeviä taiteen ammattilaisia alueella ei ole montaa. Ne muutamat, jotka täysin kulttuurialalla työskentelevät ovat kunnan palveluksessa joko kansalaisopiston tai kulttuuritoimien kautta. Oletan myös, että alueella elää taide- ja kulttuurialan yrittäjiä, joiden yritystoiminnassa taide on joltain osin mukana, mutta toiminnassa on usein muutakin esim. matkailualan palveluita tai kahvila- ja majoitustoimintaa, oheistuotemyyntiä tai hoitotyötä. Oletan myös, että alueella elää koulutettuja taiteen ammattilaisia, jotka eivät tällä hetkellä harjoita ammattiaan vaan ovat siirtyneet muihin töihin, koska Lapissa omalle alalle työllistymisen ei ajatella olevan edes mahdollista. Ehkä taiteen tekemisen ajatuksesta on luovuttu suosiolla siinä vaiheessa kun on valittu asuinpaikaksi Lappi ja päätetty keskittyä elämän muihin osa-alueisiin. Oletan myös, että alueella elää potentiaalisia taide- ja kulttuurialan osaajia, kykyjä, yhtenä osaamisalueena taiteen alan omaavia tai pitkän linjan harrastajia, ITE-taiteilijoita ja tekijöitä, joilla olisi ammattitaitoa jaettavaksi vaikka kuinka paljon, jos vain olisi sopivia työskentelykanavia.

En oleta, vaan tiedän myös, että alueella on monen taiteenalan ammattilaisia, jotka sinnikkäästi rakentavat taiteesta itselleen työtä, vaikkakin urakka vaikuttaa usein 1000 palan palapeliltä. Työtä tehdään osin yrittäjänä, apurahoilla ja avustuksilla, osa-aikaisena opiston opettajana, määräaikaisilla hanke- ja projektitoilla, hetkittäin pyhällä hengellä ja osaamista muille aloille soveltamalla. Samat ihmiset ovat usein monessa mukana, ehkä monen alankin osaajia ja osallistuvat aktiivisesti yhdistysten toimintaan, alueen tapahtumiin ja verkostoihin. Näitä tulisi eluja tarvitaan raivaamaan tietä, mutta yksin ei kukaan jaksakaan kovin pitkään.

Hankkeessa järjestettiin kaksi avointa työpajaa esittävän taiteen tekijöille, joissa tekijät pohtivat ja jakoivat omaa tekemistään monelta kulmalta. Työpajoissa oli mukana tekijöitä ainakin musiikin, teatterin, kuvataiteen, tanssin ja sirkuksen aloilta. Osallistujien joukossa oli aktiivisia harrastajia, taiteen opettajia, yrittäjiä, eläkeläisiä, alan kehittäjiä, tuottajia, esiintyviä taiteilijoita, sosiaalisen taiteen tekijöitä, apurahataiteilijoita ja alan vaihtoa suunnittelevia. Osaamisen, luovuuden, ideoiden ja potentiaalimäärä on pakahduttava, vaikka tavoitimme vain pienen osan taiteentekijöistä. Tunturi-Lapissa on niin monenlaista taideoosaamista, että vain taivas on rajana, mikäli osaaminen saadaan valjastettua käyttöön. Taiteentekijät ovat oman alansa osaajia ja ammattilaisia, jotka haluavat tehdä ja toteuttaa omaa osaamistaan parhaalla mahdollisella tavalla. Se paras mahdollinen tapa Lapissa on usein vain niin rajallinen ja työläs jo ulkoisten puitteiden puolesta, että voimavarat valuvat varsinaisesta ydinosaamisesta ohitse.



Taiteen parissa työskentely vaatii Lapissa omatoimisuutta, joustavuutta, loputonta uskoa omaan tekemiseen ja monialaisuutta. Itse on luotava itselle työtä ja toimeentuloa tavalla tai toisella koko ajan ja se vaatii paljon muutakin kuin omaa ydinosaa. Työ on usein yksinäistä puurtamista ja on hyvin tavallista, että tekijä on kunnan tai koko alueen ainoa lajin osaaja. Ei ole muita, kenen kanssa jakaa ideoita, työn haasteita ja kokemuksia. Sitä suuremmissa määrin tekijät arvostavat, kaipaavat ja kiittelevät yhteistyökumppaneita, ihmisiä ympärillä ja tukijoukkoja niin kotona kuin toimintaympäristössä. Täytyy mainita tässä kohtaa, että Kittilän kunta saa vuolaasti kiitosta ja arvostusta taiteen tukemisesta ja mahdollistamisesta, jonka vaikutus näkyy kunnassa vahvasti. Kittilän kunnan kulttuurimäärärahat ovat moninkertaiset muihin kuntiin verrattuna, myös asukasmäärään suhteutettuna. Kuntapäätäjien kulttuurimyönteisyys näkyy suoraan taiteen ja kulttuurin määrässä, tekijöiden ja toimijoiden määrässä sekä ammattitaiteilijoiden määrässä kunnan alueella. Kunta tukee niin yhteisöjä kuin taiteilijoita avustuksilla, käyttää ahkerasti paikallisia esiintyjiä tapahtumissaan ja mahdollistaa paikallisen kulttuurielämän kasvua ja kehitystä merkittävällä panoksella, joka todella näkyy ja tuntuu kunnassa, etenkin kirkonkylällä ja kylissä. Levin alue tosin vaikuttaa elävän vähän eri todellisuudessa, jonne julkinen kulttuurielämä ei samassa määrin ulotu. Kaikkia avustavia tahoja tarvitaan ja kiitetään vuolaasti. Taiteentekijän elämä ja elanto on usein pienestä kiinni ja pienikin apu tai mahdollisuus voi olla käännteentekevä juttu.



*Puolivilli festivaali. Kuva: Kirsti Ikonen*

## Haasteet

Kulttuurialan rakenteellisia haasteita on kuvattu yhdistys -osiossa, joten en toista niitä tässä, vaikka rahoitus ja ansaintamallin ongelmat ovat ehdottomasti alan suurimpia haasteita myös taiteentekijöiden näkökulmasta. Välimatkat ovat haastavia myös paikallisille tekijöille, sillä harvoin keikkoja, oppilaita tai muita asiakkaita oman kylän alueella on riittävästi ja täytyy olla valmis laajentamaan työskentelyaluetta helposti satojakin kilometrejä, joita ajellaan ympäri vuoden säässä kuin säässä. Tilat on pakko mainita jälleen kerran. Tunturi-Lapissa ei kertakaikkiaan ole tiloja kulttuurille. Taiteilijat rakentavat esityksiään ja työtilojaan milloin minnekin, työvälaineitä varastoidaan omiin komeroihin ja autotalleihin, kaikki pitää itse hommata, rakentaa, säilöä ja kuljettaa, ja sekin vielä tehdään. Konserttisalia, näyttämöä tai mustaa laatikkoa ei kuitenkaan kukaan pysty omin voimin rakentamaan, ei sitten millään talkoilla.

Tekijätilanne Tunturi-Lapissa on vähän tällainen muna vai kana -tilanne. Toisaalta ei ole valmiita työpaikkoja tai työllistymiskanavia ja verkostoja taide- ja kulttuurialan tekijöille, mutta toisaalta kun uusia malleja luodaan ja kehitetään ei ole myöskään tekijöitä! Jos ei ole paikallisia tekijöitä tai ainakaan niistä ei kukaan tiedä mitään, niin silloin kulttuurin tarpeisiin on pakko tilata tekijät etelästä. Paikallinen esittävän taiteen osaaminen tuntuu sijaitsevan lähinnä puskaradioissa, kiven alla, tutun kautta kuulluissa huhuissa tai oman elämän ilona, josta kukaan ei tee numeroa, on se kuinka mielenkiintoista, taidokasta ja arvokasta tahansa. Tarina ei kerro, johtuuko osaamisen näkymättömyys siitä, ettei ole sellaista yhteistyöverkostoa tai yhteisöjä, joihin tekijöiden olisi helppo tulla mukaan ja tuoda omaa osaamista hyötykäyttöön vai vallitseeko alueella edelleen joku perisuomalainen kainostelukulttuuri, jossa omia taiteellisia intressejä ja taitoja kuuluu vähätellä, väheksyä ja nolostella, kun "tämä on nyt vain tämmöstä". Kotoako tekijät pitäisi hakea ja hoksata henkilökohtaisesti pyytää mukaan? Vai eletäänkö nyt vaan ylipäänsä jotain kulttuurin suvantokautta tai välivaihetta, kun osa aktiivisesta tekijäporukasta ikääntyy, nuorempi väki muuttaa alueelle ehkä muualta ja ylipäänsä tekeekin asioita uudella tavalla, niinkuin uusi sukupolvi aina tekee. Valitettavasti en saanut koko totuutta tilanteesta kartoituksen puitteissa kaivettua esiin, mutta todennäköisesti todellisuus on monen asian summa.

Muualta alueelle muuttavien taiteen ja kulttuurin osaajien ei ole helppoa osallistua ja sulautua mukaan paikalliseen kulttuurielämään, vaikka kaikkea heidän mukanaan tuomaa osaamista, innostusta ja persoonallisuutta pidetään arvossa ja tarvitaan kipeästi. Edelleen ei ole yhteisöä, johon helposti liittyä ja lisäksi lappilainen paikallisuus voi toisinaan näyttäytyä aika poissulkevana ja sisäänpäin kääntyvänä mentaliteettina. Samaan mentaliteettiin liittyy ehkä yleisemminkin alueen kulttuurielämän kuplamaisuus. Tekijät, yhteisöt, kunnat, kylät ja organisaatiot toimivat kaikki vähän omissa kuplissaan eikä ketään suuremmin kiinnosta tai ei ehkä hoksata katsoa oman kuplan ulkopuolelle, mitä muut tekee ja mitä muuta ylipäänsä ympärillä tapahtuu. Moni tekeminen jää pienen piirin omaksi jutuksi, joka ei välity ulospäin ja jota on ulkopuolelta vaikea lähestyä. Ilmiö ei palvele kulttuurikentällä kyllä ketään ja aiheuttaa kulttuurielämän tyrehtymistä ja kuppikunnittumista.

## Toiveet

Taiteentekijöiden toiveet ovat aika selkeät. Tarvitaan ja toivotaan tiloja tekemiselle. Tarvitaan ja toivotaan yhteistyötä ja tekijäverkostoa ympärille. Tarvitaan ja toivotaan organisaatioita ja

tuotannollisia rakenteita, jotka hoitavat kulttuurialan tuotannollista puolta. Että joku hakee niitä apurahoja ja hankkeita, koordinoi, organisoii, markkinoi ja tiedottaa, jotta taiteilijat saavat keskittyä omaan työhönsä ja tehdä sitä, minkä parhaiten osaavat. Tarvitaan ja toivotaan arvostusta taiteelle ja kulttuurille sekä asenneilmapiirissä että konkreettisessa muodossa. Luovuus ja taiteellinen osaaminen on täysin alihyödynnettyä alueella. Esimerkiksi matkailualan organisaatioissa ei ole kulttuurialan ammattilaisia, ammatikseen luovia ihmisiä! Tekijät toivovat alueelle lisää tekijöitä, uusia osaajia ja ideoita, lisää harrastajia ja yleisöjä, lisää tiloja ja tapahtumia, alueellista yhteishenkeä ja lisää kaikkea. Kilpailun, kateuden ja vertailun aika on ohi. Tämän ajan tekijät haluavat tulla yhteen, järjestäytyä ja tulla yhdessä näkyväksi, nostaa, tukea ja kannustaa toinen toistaan, arvostaa ja kunnioittaa jokaisen omaa osaamisaluetta ja juhlia kulttuurin monimuotoisuutta.

## 7. Yritykset

### Esittävä taide Tunturi-Lapin yrityksissä

Esittävällä taiteella on paikkansa Tunturi-Lappilaisessa yritysmaailmassa, tietenkin. On kuitenkin aivan mahdotonta käydä läpi kaikkia yrityksiä, joissa taiteella on jokin rooli ja se ei olisi tarkoituksenmukaistakaan. Tärkeintä kartoituksen kannalta on saada tarpeeksi hyvä ja kattava kuva yritysten näkökulmasta esittävään taiteeseen, joka valottaa sitä, minkälaisessa roolissa taide alueen yrityksissä ylipäänsä on, minkälaisia käytäntöjä siihen liittyy ja mitä haasteita, toiveita tai tulevaisuuden visioita on ilmoilla. Käännyin siis puskaradion puoleen, joka on varsin toimiva tiedotuskanava Lapissa tietyssä käyttötarkoituksessa. Tiedustelin matkan varrella useiden ihmisten mielikuvia ja ensimmäisiä ajatuksia siitä, missä yrityksissä voisi olla jotakin musiikkiin, tanssiin, teatteriin, sirkukseen, stand upiin tai muuhun esittävään taiteeseen liittyvää. Sain mainioita vinkkejä, joita seuraamalla haastattelin useammin mainitut yritykset. Suurin osa on ravintola-alan yrityksiä. Esittävää taidetta on joissain muodoissa varmasti muissakin yrityksissä, enkä viittaa tässä yhteydessä lainkaan kulttuurialan ja artistien omiin yrityksiin, joita käsitellään enemmän taiteentekijät -osiossa. Kokosin tähän osioon tietoa yrityksistä, jotka ostavat ja käyttävät esittävän taiteen palveluita konsepteissaan.

Yritin haravoida kysymyksilläni yrityskenttää mahdollisimman laaja-alaisesti, mutta päädyin siihen tulokseen, että esittävää taidetta on Tunturi-Lapissa oikeastaan vain hotelli- ja ravintola-alan yrityksissä. Esimerkiksi ohjelmapalveluissa sillä ei ole roolia kuin aivan satunnaisesti, kuten joiku -esityksinä ryhmille, shamaani -ohjelmia, tonttuja ja muita joululahmoja sekä tarinointia oppaiden toimesta. Muutoin esittävä taide sijoittuu kahviloihin, baareihin, ravintoloihin, hotelleihin ja hotellien auditorioihin. Jaottelin yrityksiä neljään ryhmään niiden kulttuurisen aktiivisuuden ja kokoluokkansa mukaan: suuret (yli 200 asiakaspaikkaa) ravintolat, joissa on joko säännöllisesti tai satunnaisesti kulttuuria sekä keskikokoiset (n. 100-200 asiakaspaikkaa) ravintolat, joissa on joko säännöllisesti tai satunnaisesti kulttuurialan ohjelmaa. Alle 100 paikkaisia baareja tai kahviloita ei vinkattu mistään suunnasta. Tiedän, että pienemmissäkin paikoissa on joskus esityksiä, bändejä, trubaduureja, dj:tä tai jopa näytelmiä, mutta ehkä niin harvakseltaan, etteivät alueen ihmiset miellä niitä varsinaisesti kulttuurin tapahtumapaikoiksi tai esitykset liittyvät johonkin isompaan tapahtumakokonaisuuteen. Haastattelemissani yrityksissä musiikki on esittävän taiteen lajeista ehdottomasti suurin ja tärkein monissa eri muodoissa. Lisäksi alueen ravintoloissa nähdään stand upia, joskus burleskia ja tietysti tanssikulttuuria, voi olla muutakin ja onkin ollut varsinkin aikojen saatossa. Musiikki on kuitenkin niin vallitsevassa roolissa ravintola-alan kulttuuriohjelmistossa, että käsitelen pääosin sitä, vaikkakin samat peruseriaatteet koskevat myös muita esittävän taiteen muotoja yhtään väheksymättä niitä alueen tarjonnassa.

## Yleistunnelmia

Ravintolamaailmassa eletään vaikeiden vuosien jälkeen varovaisen tunnustelevaa aikaa, jossa monet asiat ovat väistämättä muuttuneet, eikä vielä aivan tiedetä, mitkä toiminnot loppuivat kokonaan ja mitkä mahdollisesti pikkuhiljaa käynnistyvät uudelleen. Yleinen tunnelma tuntuu olevan se, että paluuta koronaa edeltävään aikaan ei ole, vaan nyt käynnistellään jotakin uutta aikakautta, josta ei osata sanoa vielä mitään varmaa. Tunnelma on kuitenkin toiveikas ja varovaisen utelias. On eletty hyvä ja vilkas talvikausi ja monia esittävän taiteen toimintoja on pystytty käynnistämään, ei ehkä täydellä volyyymilla, mutta mukavasti kuitenkin. Uusiakin asioita kokeillaan ja testillaan. Yhteinen ihmettelyn aihe on ihmisten/asiakkaiden/yleisöjen muuttunut käyttäytyminen, joka entisestään lisää toiminnan arvaamattomuutta. Totuttiinko jo liiankin hyvin viihtymään viikonloput kotisohvilla ja lenkkipoluilla? Vältelläänkö vieläkin vaistomaisesti isoja massoja ja käydään mieluummin pienissä tai istumapaikoin varustelluissa konserteissa? Ehkä väki haluaa nauttia kulttuuria alkuillasta, lähteä suoraan ohjelman jälkeen kotiin ja hyvissä ajoin nukkumaan. Voi myös olla, että sosiaalinen tyhjiö purkautuu sellaisella juhlinnalla, ettei musiikilla tai esiintyjällä ole edes niin väliä, kunhan on ihmisiä ympärillä, hyvä meininki ja pidetään pitkästä aikaa hauskaa oikein olan takaa. Varmasti kaikkia näitä ilmiöitä nähdään yhtä aikaa ja paljon muita erikoisuuksia, mutta yhteistä on se, että mitään "normaalia" tässä ajassa ei vielä ole.

Yhteistä alueen ravintoloiden musiikkielämälle on se, että kuulijakuntana ovat kotimaiset matkailijat sekä paikalliset, niin sesonkiajan kuin ympärivuotisetkin asukkaat. Kansainvälisiä matkailijoita musiikki tai muu ravintolaohjelma ei juurikaan kiinnosta, vaan Lappiin tullaan luonnon ja talvielämysten perässä, konsertteihin pääsee kotimaassakin. Musiikkiohjelmistoa suunnitellaan siis matkailusesongin ja sen mukaan, minkälaista suomalaisväestöä milloinkin on liikkeellä. Yleisesti Tunturi-Lapin vuosikello pyörii karkeasti niin, että jouluhelmikuun matkailukeskukset ovat täynnä kansainvälistä asiakaskuntaa ja maaliskuuhuhtikuun kotimaisten hiihtäjien ja laskijoiden aikaa, toukokuussa ollaan kiinni ja kesästä ruskaan mennään vaihtelevasti taas kotimaisten matkailijoiden rytmiin kuitenkin niin, että syyskuu eli ruska on vilkkaampi ja vähän varttuneemman matkailijan aikaa. Loka-marraskuu on hiljaisempaa eloa ja sitten lähtee taas uusi talvi käyntiin. Jokaisella kylällä on toki omat painotuksensa kävijäkunnissa. Merkittävä havainto haastatteluissa oli paikallisten merkitys kulttuuriravintoloissa ja tapahtumissa. Etenkin jos paikallisuus -käsite otetaan käyttöön mahdollisimman laajassa merkityksessä, jolloin se voi pitää sisällään koko alueen asukkaat, sesonkityöntekijät, puolipaikalliset ja mökin omistajat, jotka viettävät pitkiä aikoja alueella ja kaikki, jotka viiptyvät pidempään kuin viikon kerrallaan. Paikallisväestö ei ehkä aivan riitä muodostamaan kriittistä yleisömassaa, jolla tapahtumia voidaan järjestää varmuudella ympäri vuoden, mutta sen painoarvo on ratkaiseva, vähän konseptista riippuen. Musaa ja muuta ravintolaohjelmaa ja kulttuuria ei todellakaan alueella pyöritetä vain matkailun tarpeisiin vaan myös täällä pidempään olevien ja elävien ihmisten vuoksi.

## Kulttuuri liiketoimintana

Ravintoloiden päätuote on ruoka- ja juomatuotteet. Musiikin ja muun ohjelman rooli liiketoiminnassa riippuu konseptista. Tanssiravintoloissa musiikki on aivan ydinasemassa ja pohjimmainen syy tulla koko ravintolaan. Samoin areenoilla ja muissakin isoissa konserttipaikoissa, jotka on rakennettu nimenomaan musiikin ympärille. Harvoin musiikki eli sisäänpääsymaksut ovat kuitenkaan se tuote, jolla varsinaista liiketoimintaa tehdään. Lähtökohtaisesti tavoitteena on usein, että lipputuloilla saadaan kustannettua artistin kulut: keikkapalkkiot, matkat, majoitukset, ruokailut ja mahdollinen äänitekniikka. Varsinainen liiketoiminta syntyy sitten ruoka- ja juomamyynnistä kunkin ravintolan konseptin mukaan. Tavoite on tietysti looginen ja hyvä, mutta todellisuus on haastavampi kun eletään alueella, jossa asiakasmassan koko ja koostumus vaihtelee hurjasti viikon välein. Väistämättä jotkut keikkaillat kyykkää tapion puolelle ja jotkut tuottavat yli kulujen ja tätä tasapainottelua eletään hiljaisen ajan ja täyteen ahdetun sesongin keinulaudalla. Se myös jossain määrin kuuluu asiaan ja ravintolat järjestävät livemusiikkia myös hiljaisempiin kausiin pitääkseen työntekijät töissä, ravintolat auki, kylän elävänä ja yleisen tunnelman yllä luottaen siihen, että huippusesongilla tappiollisia iltoja taas tasoitellaan. Normaalialue ravintola-alan toimintaa.

Pienemmissä paikoissa musiikki ja kulttuuri on enemmänkin hyvää asiakaspalvelua, lisäarvoa ja tunnelman luomista, enemmänkin niin kuin sijoitus asiakaskuntaan ja viihtymiseen, vaikka ihmisiä tulisi viettämään aikaa, syömään tai juomaan muutenkin. Joihinkin on vapaa pääsy ja toisiin hyvin kohtuullinen, publiin sopiva sisäänpääsy. Kaikissa tehdään sitä todellista arkipäivän kulttuurityötä, koska nähdään musiikin ja kulttuurin muunkinlaiset arvot kuin eurot. Euroja pikemminkin sijoitetaan kulttuuriin omasta pussista ja selkänahasta, eikä niinkään kerätä kulttuurin kautta. Kulttuurityötä tehdään kuitenkin liiketoiminnan rajoissa ja se onkin mielenkiintoinen asia eri ravintoloissa.

Livemusiikin tehtävä on aina houkuttaa ihmisiä ravintolaan, joko eurojen tai elämänilon ja tunnelman nimissä. Maalis-huhti- ja osin syyskuukin ovat aikaa kun kotimaisten asiakkaiden määrä tunturialueilla on suurin. Isot paikat tykittävät livemusiikkia silloin joka ilta ja houkuttelevat avosylin suuret salinsa täyteen väkeä nauttimaan musiikista ja tanssista, sitä vartenhan ne on tehty. Isot lavat ja yleisöt vaativat isoja artisteja ja onkin tärkeää, että homma toimii ammattimaisesti ja hyvin hioutuneella systeemillä. Artistitarve on aika massiivinen lyhyen ajan sisällä ja se tuottaa omia haasteitaan. Levillä syntyy myös tilanteita, että juhliava kansaa on tuolloin liikkeellä niin paljon, ettei kaikille meinaa riittää asiakaspaikkoja ja baarit tulevat yksinkertaisesti täyteen. Luonnollisesti tuolloin ei tarvita musiikkia houkuttelemaan lisää ihmisiä liikkeelle, vaan livemusiikki voi jopa vaikeuttaa toimintaa tai sillä ei ole väliä, koska ihmiset haluavat vaan ylipäänsä mahtua sisään ravintolaan. Jouluihelmikuussa joudutaan myös puntaroimaan livemusiikin paikkaa, kun kylissä on 90 % ulkomaalaisia, joiden tarpeet ovat aivan erit kuin kotimaisten. Ehkä lapsiperheet haluavat tulla syömään rauhassa samalla kun livemusiikki ja sen asiakaskunta aiheuttavat ristiriitaa eri tarpeineen. Monet paikat ottavatkin bändejä juuri niihin vähän hiljaisempiin hetkiin, keskelle viikkoa tai vähän ennen ja jälkeen huippusesongin, jolloin livemusiikin tarkoitus taas toteutuu houkuttelemalla ihmisiä liikkeelle. Mikä on matkailukeskuksessa livemusiikin tai muun ohjelman oikea aika, paikka ja tyyli on vuosien saatossa kertyvää ravintolakohtaista näppituntumaa, joka lähtökohtaisesti on varmaa kuin

etanasta ennustaminen. Korona sekoitti senkin tuntuman ja joka ravintolassa ollaan nyt vähän arvailujen varassa.

## Säännölliset kulttuuritoimijat

### Suuret

Alueella on muutamia viihderavintoloita, joiden liiketoiminnan ytimessä tai yhtenä päätuotteista musiikki on aivan normaalina ja säännöllisenä perustoimintona. Ravintolat sijoittuvat matkailukeskuksiin ja niillä kaikilla on omat profiilinsa ja asiakaskuntansa. Ylläksen alueen suurimmat viihderavintolat ovat Lapland Hotels -ketjun omistuksessa. Lapland Hotels on Suomen suurin yksityinen hotelliketju, johon kuuluu 19 hotellia ja 5 hiihtokeskusta (Ylläs-Äkäslompolo, Olos, Pallas, Luosto ja Ounasvaara). Samaan konserniin kuuluu myös Pohjoismaiden suurin safarifirma Lapland Safaris ja autotestaustoiminta Oloksella. Ylläksellä sijaitsevat Äkäshotelli ja Ylläskaltio ylläpitävät koko Tunturi-Lapin, ehkäpä koko Lapinkin, elinvoimaisinta ja vilkkainta tanssimusiikkikulttuuria. Siinä, missä tanssimusiikki on muuten valtakunnallisesti vähentymässä, Ylläksellä se on voimissaan. Tanssimusiikin ystävät ovat käytännössä täysin kotimaisia yleisöjä ja matkailukeskuksissa pääosin keski-ikäni ylittäneitä ulkoilevia matkailijoita. Äkäshotellilla soi tanssimusiikki liveorkesterin tahtiin maaliskuun- ja syyskuussa joka ikinen päivä ja muinakin aikoina keskimäärin 2-3 iltaa viikossa, kesäisin juhannuksena ja Ylläs Soikoon -viikonloppuna. Toisinaan on vähän popimpaakin ohjelmistoa, sekin kuitenkin tanssittavissa. Legendaarisen Riemuliiterin lopetettua, myös Ylläskaltioon on laajennettu tanssikulttuuria ja vuoden aikana näissä kahdessa, kun mukaan lasketaan päivätanssit ja kahden orkesterin illat, soittaa yhteensä jopa 180 bändiä. Asiakkaita on viime vuosina siirtynyt muiden keskustien kävijöistä Ylläkselle ihan tanssimusiikin perässä. Tosin myös Levillä on tanssittu tänä keväänä elävän tanssimusiikin tahtiin vuosien tai jopa vuosikymmenten tauon jälkeen kun myöskin Lapland Hotelsin Sirkantähti kokeili naistentansseja tiistaisin ja torstaisin maaliskuun- huhtikuussa. Kokemukset olivat sen verran positiivisia, että jatkoa suunnitellaan tulevalle ruskalle. Tanssimusiikkikulttuuri on ehkä hiipumassa tai vähintäänkin muuttumassa, mutta loppumassa se ei ole vielä pitkään aikaan Tunturi-Lapin menosta päätellen.

Laajemman musiikkiskaalan pääareena Tunturi-Lapissa, ehkä koko Lapissakin on Levin Hullu Poro suurimpana näyttämönään Areena, joka on yksi Suomen suurimpia live-klubeja 1700 asiakaspaikalla. Areenalla voi soida melkein mitä vaan ja on vuosien varrella soinnutkin. Live musiikki soi 120-150 päivänä vuodessa, maaliskuun- huhtikuussa päivittäin ja muinakin aikoina viikonloppuisin tai 3 päivänä viikosta. Hullu Poro on leviläinen yksityisomisteinen konserni, jossa toimii monipuoliset majoitus-, ravitsemus- ja ohjelmalvelut mm. 17 eri ravintolan voimin. Säännöllisesti musiikkia on Areenalla ja Wanhassa Hullu Porossa, satunnaisesti muissakin yksiköissä. Areenalla soi livemusiikki aina kun se on auki. Hullun Poron filosofian mukaan ollaan avoimia kaikenlaiselle musiikille ja kaikenlaisille ihmisille, on se sitten gospelia, erotiikkamessuja tai jotain aivan muuta. Levillä eletään sen mukaan minkä verran ja minkälaista väkeä keskuksessa milloinkin on ja minkälaista ohjelmaa on saatavilla. Hullu Poro elää hetken ja tarpeiden mukaan, avaa ovia ja järjestää ohjelmia, jos mielenkiintoa on ja löytyy hyviä ideoita ja yhteistyökumppaneita. Pohjoinen sijainti ja

logistiikka ovat ne suurimmat tekijät, jotka rajaavat sitä, mitä Hullussa Porossa voidaan tehdä ja toteuttaa. Logistiikan haasteisiin pureudutaan tarkemmin haaste-osiossa.

Levin Ihku lukeutuu vielä näihin alueen suurempiin säännöllisiin musiikkiravintoloihin ja päätuotteena Ihkuissa on karaoke. Kärppien omistama ketju pitää sisällään neljä Ihkua (Levi, Ruka, Tampere ja Helsinki) sekä kaksi Old Mates brittipubia (Levi ja Tampere). Ihkun yläkerrassa soi aina karaoke ammattilaisten vetämänä ja huippuluokan äänentoistolla, alakerrassa livemusaa tai vähintäänkin dj. Keväällä artisteja on lähes joka ilta tai vähintään neljänä iltana viikosta. Hiljaisena aikana vähemmän. Ihkun artistien musiikki täytyy olla sen verran menevää, että sitä on kiva seisten katsoa ja 250 asiakaspaikan raameihin sopivaa muutenkin. Ihkun ja Areenan artistit ovat vähän erit vaikkakin musagenret usein lomittuvat ja molemmissa esiintyy paljon tämän hetken kiinnostavimpia kotimaisia artisteja.



*Ylläs soikoon. Kuva:Emmi Kähkönen*

## Keskikokoiset

Tunturi-Lapissa on tällä hetkellä oikeastaan kaksi keskikokoista n. 100-200 asiakaspaikan ravintolaa, joissa musiikki on säännöllinen osa toimintaa. Säännöllisyys toki tarkoittaa Tunturi-Lapissa sesongin luontaisen rytmien mukana elämistä, niin kuin tässäkin tapauksessa. Public House Selvä Pyy Ylläksellä ja brittipubi Old Mates Levillä istuvat tähän kategoriaan ja molemmissa soi livemusiikki säännöllisesti, kuitenkin omalla rytmillään ja tyyliillään. Haluan nostaa tähän joukkoon myös Bar Alakerran Leviltä, vaikkakin sen toiminta on tällä hetkellä muutoksen kourissa. Bar Alakerta on tarjoillut vuosikausia säännöllistä



elävää musiikkia Levillä, mutta on muuttanut ja laajentanut juuri toimitilojaan ja konseptiaan ja sen myötä vähentänyt toistaiseksi livemusiikin osaa. Keskikokoisen baarin rajallinen asiakasmäärä rajaa artistivalikoimaa jo hinnan suhteen lähtökohtaisesti. 1500 paikkaiseen ravintolaan voi ottaa erikokoisen ja hintaisen bändin kuin 150 paikkaiseen, se on selvää. Ohjelmistossa onkin usein valtavirrasta poikkeavaa, vähän erilaisempaa musiikkia, kansankulttuureista kumpuavaa juurimusiikkia, bluesia, folkia tai uusia nousevia artisteja. On ehkä pienempiä kokoonpanoja, trubaduureja ja duoja. Musagenre voi olla lähes mitä vaan ja monenlaista voidaan joustavasti kokeilla, kunhan se istuu kunkin ajan asiakaskunnan pulssille ja sopii baarin henkeen yleensäkin. Paikkoja yhdistää jokseenkin vahva kanta-asiakaskunta, jonka joukossa paikallisväestöllä on oma painava roolinsa. Kaikki paikat ovatkin lähestulkoon ympäri vuoden auki, silloinkin kun matkailu on hiljaisempaa. Levi ja Ylläs matkailualueina poikkeaa siinä, että Ylläksellä ns. vaihtopäivät sijoittuvat edelleen vahvasti viikonloppuun, joskaan ei niin tiukasti kuin aikaisemmin. Edellisen viikon vieraat lähtevät ja seuraavat saapuvat, joten viikonloppuna matkailijat eivät vielä ehdi ohjelmiin ja palveluihin, vaan keikat ja ohjelmat painottuvat viikonpäiviin. Levillä vaihtopäivä on joka päivä, joissakin baareissa joka päivä on myös lauantai. Mainittava on myös dj-kulttuuri, jolla on todella iso merkitys ennen kaikkea Levillä, jossa dj on lähes peruskalustoa joka baarissa vahvaan after ski -kulttuuriin liittyen. Ylläksellä dj:t eivät ole ollenkaan yleisiä. Keikat kuitenkin painottuvat Levillä viikonloppuihin, ainakin Old Matesissa. Ylläksellä riippuu bändistä. Onhan se mukava järjestää välillä ohjelmaa viikonloppuihinkin, jolloin paikalliset ehtivät ja pääsevät illanviettoihin. Keskikokoisten ravintoloiden vahvuus on olohuonemainen tunnelma, jonne kävijöiden on helppo kotiutua viikoksi, sesongiksi tai vuosikausiksi. Toiminta on ketterää, joustavaa ja vähän rennompaa kuin isompien organisaatioiden. Keskikokoiset baarit ovat usein kylien kulttuurielämän sykkiviä sydämiä, jossa musiikkia ja keikkoja ei järjestetä vain liiketoiminnan vuoksi, jos ollenkaan sen vuoksi, vaan kulttuuri ja musiikki on enemmänkin osa pubin persoonallisuutta, identiteettiä ja ehkä olemassaolon tarkoitustakin, jota toteutetaan liiketoiminnan sallimissa rajoissa.

## Satunnaiset kulttuuritoimijat

### Suuret

Sesongin mukana elävän, mutta kuitenkin säännöllisesti pyörivän kulttuuritoiminnan lisäksi Tunturi-Lapin yrityksissä on satunnaisia tai yksittäisiä, isojakin tapahtumia erilaisissa kohteissa. Alueen yli 200 paikkaiset satunnaiset kulttuurinäyttämöt kuuluvat lähes kaikki Lapland Hotels ketjuun. Puitteita tapahtumille kyllä on, mutta paikkojen pääasiallinen liiketoiminta on keskittynyt muuhun, eikä niiden asiakaskunta ole varsinaisesti kulttuurin kohderyhmää. Esittävää taidetta voi olla silloin tällöin vaihteen vuoksi tai yksittäisinä tapahtumina, miksipä ei, jos siihen on mahdollisuus, mutta siihen ei ole järkevää satsata kovin paljon resursseja, kun kyse ei ole ydinliiketoiminnasta. Tilaisuuksia kuitenkin järjestetään joko paikallisten iloksi, tapahtumien yhteydessä tai yleensäkin alueen elävöittämiseksi.

Ylläksellä, Ylläsjärven puolella sijaitseva ravintolakokonaisuus Taiga siirtyi Lapland Hotelsille juuri ennen koronaa. Useamman vuoden tyhjäkäynnin jälkeen Taigan syksyä jo vähän

käynnisteltiin ja kevättä suunniteltiin, mutta sitten tuli ne kuuluisat pari muuttujaa. Pikkuhiljaa yli 1000 paikkaisessa ravintolassa kokeillaan, minkälaiselle iltaohjelmalle nyt olisi kysyntää. Stand upia on ollut Taigan ohjelmistossa jo vuosien ajan ja se jatkuu edelleen. Myös perinteinen Huipulla Puhaltaa -tapahtuma Boston Promenade Big Bandin siivittämänä kokosi Taigaan ennätysyleisön pääsiäisenä, joten tunnelma on toivekas. Tila palvelee myös hotellin asiakkaita päiväsaikaan.

Lapland Hotels Olos on keskittynyt vahvasti kansainvälisiin asiakkaisiin ja autotestaus on iso osa toimintaa. Huipputasokas ja Tunturi-Lapin suurin, 600 paikkainen auditorio taipuu säännöllisesti elokuvateatteriksi ja lisäksi pari kertaa vuodessa konserttisaliksi, jos joku sopiva artisti tai yhteistyökumppani löytyy. Muonion Naisvoimistelijat järjestävät myös auditoriossa tanssiharrastajien kevätnäytöksen vuosittain.

Lapland Hotels Hetta järjestää tanssit muutaman kerran vuodessa, keväällä ja ruskalla. Marian päivien aikaan salin täyttää saamelainen musiikki ja tänä vuonna myös Hetan Musiikkipäivien yhteydessä on musiikkiohjelmaa.

Lapland Hotels Kilpis on iltajuhlan näyttämönä pilkkikisoissa, joissa on tavannut olla joku artisti esiintymässä.

Myös Levin Summitissa on josku järjestetty konsertteja yli 400 paikkaisessa auditoriossa.

Satunnaisten järjestäjien haasteet menevät ääri laidasta toiseen sen suhteen, että toisaalta puntaroidaan saadaanko tapahtumiin väkeä, kun mitään rutiinia ei varsinaisesti tapahtumilla ole. Ennustettavuus ja kannattavuuden puntarointi haastaa ja satunnaiset tapahtumat ovat aina pieniä riskihyppyjä ja kokeiluja. Toisaalta hotellit voivat olla niin ääriään myöten täynnä omaa asiakaskuntaansa, henkilökunta täystyöllistettyä ja ravintolatilat buukattuja, että jos jotakin siinä sivussa järjestetään ja tulijoita olisi enemmänkin, niitä ei pystytä majoittamaan tai ruokkimaan jo valmiiksi täysissä tiloissa. Kulttuuritapahtumat eivät voi hankaloittaa yritysten varsinaista ydintoimintaa, mutta mielellään niitä järjestetään tai ainakin mahdollistetaan, jos kaikkien kannalta löytyy sopiva ajankohta ja toiminnan muoto.

## Keskikokoiset

Keskikokoiset ravintolat ovat ehkä joustavampia ja ketterämpiä kokeilemaan satunnaista kulttuuritarjontaa tilanteiden mukaan. Kulttuuri tai musiikki ei näissäkään ole päätuotteena tai ydintoimintana, mutta piristää mukavasti arkea mahdollisuuksien mukaan. Lapland Hotels Pallaksella ja Hotelli Harrinivassa Muoniossa on silloin tällöin erilaisia kokoonpanoja juhlapyyhinä, tapahtumien yhteydessä tai kauden taitekohdissa. Lähinnä paikallisille ja hotellin asukkaille suunnatut keikat tuovat elämää taloon ja mukava on jotain erilaista järjestää muutaman kerran vuodessa. Kovin paljon paukkuja tapahtumiin ei voida kuitenkaan laittaa, kun paikalliset yleisömäärät ovat aika rajalliset, eikä oma asiakaskunta ole varsinaisesti kulttuurin yleisöä. Jos joku sopiva artisti sattuu olemaan alueella sopivaan ajankohtaan, sopivalla hinnalla tai läheltä löytyy joku paikkaan istuva kokoonpano, niin miksipä ei tuotaisi vähän elämää alueelle.

Cahkal Hotel Kilpisjärvellä on ottanut musiikkia mukaan konseptiin heti alusta asti. Viime kesänä avatussa hotellissa on järjestetty kulinaristisia konsertteja, joissa ruokakulttuuri yhdistetään musiikkielämykseen. Ruokaravintolaan istuva taide ja kulttuuri on saanut innostuneen vastaanoton ja siinä on potentiaalia kehittää ideaa eteenpäinkin.

Jussan Tuvassa Hetassa on muutaman kerran vuodessa tanssimusiikkia ja tapahtumaa Marian päivien ja Hetan Musiikkipäivien aikaan. Cover -pohjaiseen livemusiikkiin voi törmätä Levillä toisinaan myös Cafe Bar Kodassa. Keskikokoisissa satunnaisen kulttuurin tapahtumapaikoissa mennään vähän fiiliksen mukaan ja toteutetaan asioita, jotka tuntuu jotenkin vaivattomasti ja helposti olevan järjestettävissä, silloin kun niille tuntuu olevan tarvetta. Järjestelyt eivät saa viedä kohtuuttomasti aikaa ja resursseja ydintyöltä, vaan tapahtumat tuovat kivaa, pientä lisäpalvelua ja piristystä niin asiakkaille, työntekijöille kuin paikallisille. Mielellään käytetään hyväksi todettuja, varmoja kontakteja, jotta asiat sujuvat vaivattomasti ja vähillä riskeillä.

## Haasteet

**Välimatkat.** Yrityksissä tapahtuvan kulttuurielämän, säännöllisen ja satunnaisen, suurimmat haasteet löytyvät Lapissa tuttuun tapaan pohjoisesta sijainnista ja logistiikasta. Myös tämä matkailun vaikutuksesta syntyvä erikoinen vuosikello sesonkivaihteluineen aiheuttaa aikataulullisia haasteita. Harva artisti tai muu esiintyjä voi lähteä Lappiin asti yhden keikan vuoksi, koska matkustaminen vie useamman työpäivän ja matkustuskulut nousevat keikkaa kohden kohtuuttomiksi. Niinpä Lapin ravintoloissa eletään kiertueiden ehdoilla. Jotta artisti voi tehdä kiertueen, tarvitaan useampia tarpeeksi samantyyppisiä esiintymispaikkoja matkan varrelle, jotta kiertueesta saadaan taloudellisesti ja käytännöllisesti järkevä ja looginen kokonaisuus. Jos keikkapaikat vähenevät pohjoisessa, ei kiertueita voida toteuttaa. Tämä nähdään yhtenä todellisena haasteena Tunturi-Lapissa. Sama logiikka pätee niin tanssiorkestereihin, areena -luokan artisteihin kuin pieniin ja keskikokoisiin kokoonpanoihin - kaikkiin, jotka Rovaniemen alapuolelta saapuvat. Eri matkailukeskuksissa, kylissä ja kaupungeissa esitettävien keikkojen ei nähdä kilpailevan keskenään, vaan kaikissa yrityksissä suorastaan toivotaan Lapin alueelle, jos ei nyt aivan naapuriin niin vaikka seuraavaan keskukseseen, lisää samantyyppisiä keikkapaikkoja, joiden kanssa voitaisiin muodostaa luontevia kiertueketjuja. Samassa keskuksessa, sama artisti ei voi kahta keikkaa tehdä, kahdessa eri firmassa ainakaan saman viikon aikana, mutta jos keikka on esimerkiksi ensin Torniossa, sitten Ylläksellä, Levillä, Inarissa, Sodankylässä ja lähteissä vielä Rovaniemellä, Rukalla tai Oulussa, niin kaikki hyötyvät, eikä varmasti kilpailla samoista asiakkaista näillä välimatkoilla. Ketjuja voisivat muodostaa suuret säännölliset toimijat keskenään vähän tyyliä kohtaisesti, keskikokoiset keskenään ja miksei tieto voisi kulkea satunnaisille tapahtumajärjestäjillekin.

**Matkustus.** Kuten tilanteesta ehkä voi jo päätellä, autoilu on aika ehdoton edellytys Lapin kulttuurielämässä. Kun lähtökohtaisesti ollaan kiertueisiin sidoksissa julkisen liikenteen tavoittamattomalla alueella, on esiintyjien kertakaikkiaan liikuttava omilla autoilla ja usein vielä koko keikkavarustuksen kanssa, koska keikkapaikkojen varustetaso vaihtelee, eikä tänne periferiaan yhtäkkiä vain äänitekniikkaa hommata. Matkustamisen ja majoituksen suhteen yritysten käytännöt ja suhtautuminen vaihtelee. Toisaalla halutaan esiintyjien hoitavan ja järjestävän kaikki itse ja laskuttavan yhden kokonaishinnan koko showsta. Kun tahti on kova, säättämiseen ei ole aikaa ja yllätyskuluihin varaa, vaan kaiken täytyy toimia sujuvasti ja mahdollisimman ennakoitavasti, maksakoonkin vaikka vähän ekstraa. Toisaalla majoitus ja matkakulut eivät ole ongelma, päinvastoin ne voivat olla jopa neuvotteluvaihtti, jonka avulla artistit joustavat keikkapalkkioista, yhdistävät lomailua esiintymisiin tai

hyödyntävät kiertueiden välipäiviä, jolloin pienempiinkin paikkoihin saadaan ehkä kokoaan suurempia artisteja. Majoitus voi tosin olla haastavaa keskellä vilkkainta sesonkia, sillä tunturikeskukset ovat useinkin aivan loppuunmyytyjä. Artisteja on vuosien saatossa jemmattu ja majoitettu keikkaa vastaan vaikka ja minne, myös henkilökunnan koteihin, saunatupiin ja peräkammareihin, jos niitä on henkilökunnallakaan, sillä yhtenä jatkuvana ja kasvavana ongelmanahan alueella on myös krooninen asuntopula. Henkilökohtaisilla suhteilla on painoarvonsa näissä järjestelyissä. Keikkojen tarjoaminen ja järjestäminen hyvissä ajoin toki vähentää yleensä viime hetken säätämistä kaikissa toimintamalleissa.

**Yleisöt.** Ravintoloiden kulttuurielämän yleisömäärät ja yleisöihin liittyvät haasteet ovat yhtä ääripään ilmiöitä kuin sesonkivaihtelut. Lähtökohtaisesti kaikkien satunnaisesti kulttuuriohjelmaa järjestävien yritysten, joita on alueella siis muitakin kuin tässä selvityksessä mainitut, suurin haaste ja riski on epävarmuus, saadaanko yleisöä riittävästi paikalle. Oikeastaan kaikki Levin ja Ylläksen ulkopuolella tapahtuva kulttuuri-toiminta jännittää samaa asiaa. Tuleeko ihmisiä, kannattaako järjestää, kiinnostaako tapahtuma tarpeeksi? Toki sitä jännätään tunturikeskuksissakin monen tapahtuman kohdalla, varsinkin huippusesongin ulkopuolella. Toinen ääripää on niin valtava asiakasmassa, että esittävä taide ei mahdu enää joukkoon. Ei riitä henkilökuntaa, majoitusta tai asiakaspaikkoja. Joskus asiakasryhmiä ja niiden erilaisia tarpeita on liikaa hoidettavana yhtä aikaa, kun toiset tahtovat illastaa ja toiset bilettää samassa paikassa. Myös satunnaisissa tapahtumissa voi olla yleisöryntäyksiä, joiden hoitamiseen ei ole rutiinia ja riittäviä resursseja. Se tasaisen varma peruskulttuuri-toiminta jostain siltä väliltä onkin sitten kovemman työn takana.

Kuten aikaisemmin totesin, paikallisen väestön merkitys alueen kulttuuririennossa on merkittävä. Ensinnäkin kulttuuria järjestetään pääosin kotimaisille matkailijoille ja paikallisväestölle. Ulkomaan matkailijoita kulttuurisisällöt eivät juurikaan kiinnosta, ainakaan tällä hetkellä. Kotimaisten matkailijoiden määrä alueella vaihtelee viikoittain ja heidän aikeitaan on vaikea ennustaa, koska matkan toiminnot päätetään usein vasta paikan päällä ja säidenkin mukaan. Jos tapahtumia halutaan järjestää varman päälle, tuupataan ne muutamalle viikolle huhti-maaliskuussa, jolloin tiedetään varmasti, että kotimaista matkailijaa on liikkeellä. Jos kaikki kulttuuri-ohjelma puristetaan varmoille viikoille, aika hiljainen on loppuvuosi, eikä paikallinen väki niihin huippusesongilla kerkeä mukaan. Kotimaan matkailijaa ja paikallista elämää on alueella kuitenkin ympäri vuoden, joten jonkinlaisen jatkuvuuden, ympärivuotisuuden ja elinvoimaisuuden nimissä keikkoja järjestetään myös hiljaisempiin hetkiin, jolloin ne ovat aina taloudellisia riskejä. Paikallisväestö ei yksinään riitä muodostamaan tarvittavaa yleisömassaa tapahtumiin ja matkailijatkin vain lyhyen ajan vuodesta, mutta yhdessä näistä muodostuu jo jonkinlainen pohja lähes ympärivuotiseen kulttuuritarjontaan Tunturi-Lapissa. Kyllä yritykset ovat valmiita riskejäkin ottamaan ja tekemään kulttuurin hyväntekeväisyystyötä, mutta ei kenenkään liiketoiminta kestä pitkään yleisön ääri-ilmiöitä ja paikallinen väestö parhaimmillaan tasoittaa aallokkoa luomalla aktiivisen yleisöpohjan kulttuurielämälle. Paikallista väestöä tarvitaan ja kaivataan kaikissa kulttuuritapahtumissa, niin säännöllisissä kuin satunnaisissa. Sitähän sitä sitten mietitään varsinkin koronan jälkeisessä ravintolamaailmassa, että mitähän se jengi tahtoo. Ainoa ja paras tapa kertoa ja ilmaista kulttuurielämän tarpeitaan on äänestää jaloilla. Jokainen kotisohvaan vaihdettu keikka- ja konsertti-ilta on ääni sille, ettei kulttuurielämää kaivata. Jokainen ihminen yleisön joukossa taas vahvistaa ja mahdollistaa osaltaan tapahtumien järjestämisen. Näin yksinkertaista se on.

## Toiveet

Yritysmailman kulttuuritoimijoiden toiveena olisi ensinnäkin ne toimivat kiertueketjut eli toivotaan sekä olemassa olevien paikkojen jatkavan aktiivisesti ja sinnikkäästi alalla että uusiakin avautuvan Lappiin. Tiettyyn pisteeseen asti kulttuurin ja viihteen kohdalla enemmän on enemmän ja kaikki voittaa kun tapahtuu tarpeeksi, kunhan ei aivan samaa touhuta kylki kyljessä. Toivotaan yhteistyötä ja yhteydenottoja alueen muilta ravintoloilta, että tehdään yhdessä ja kommunikoidaan. Tässä näen selvän kehittämiskohdan kulttuurialallekin pähkäiltäväksi ja yhdessä työstämällä kiertueketjutukseen saataisiin varmasti sujuvuutta, joka auttaisi myös esiintyjä. Paikallista musiikkia ja ohjelmaa toivotaan toki, jos sitä vain on tarjolla. Paikallinen tarjonta pitäisi saada koottua johonkin selkeästi esille, josta olisi helpompi nähdä mitä täällä on ja tilata tarpeen mukaan. Matkustuskulujen ja aikataulutuksen suhteen paikallinen musiikki olisi todella ketterää ja joustavaa, jos se vain muuten sopii yrityksen konseptiin. Joka paikkaan tulee sähköpostitse tarjouksia ja sekin on ihan hyvä tapa, mutta massan sekaan helposti hukkuu hyviäkin esiintyjä ja monet käyttävät ammattimaisempia kanavia ja kontakteja.

Kuten aikaisemmin todettiin, kulttuuriohjelmat hädin tuskin kustantavat itse itsensä ja ravintoloiden varsinainen liiketoiminta syntyy ruoka- ja juomamyynnistä. Ravintolamaailmassa on jo jonkin aikaa ollut nähtävillä trendi, jossa juominen on vaihtunut syömiseen. Ihmiset juovat vähemmät tai juhlapaikat ovat tiivistyneet muutamiin tiettyihin kohteisiin. Ravintoloihin tullaan edelleen viihtymään, mutta mieluummin syömään ja ehkä kulttuurin paikka onkin muuttunut pienempiin paikkoihin ja alkuihtoihin. Taiteen tuominen ruokakulttuuriin kiinnostaa useammassa paikassa esim. ravintolateatterin ja illalliskonserttien muodossa. Siinäpä taiteentekijöille vinkki vitonen palvelumuotoiluun.

Yrityksissä toivotaan kulttuurielämän jatkumista ylipäänsä, että artistit jaksavat jatkaa vielä vaikeiden vuosien jälkeen ja niitä tulisi lisää, että ihmiset kävisivät aktiivisesti tapahtumissa ja kulttuuri olisi elinvoimaista, monipuolista ja aktiivinen osa Tunturi-Lappilaista elämää ja matkailua. Koko musiikkiala on muuttumassa ja livebändit senkun pienenevät kohti läppäreitä. Yleisöjen käytös muuttuu suuntaan arvaamattomaan, mutta kuitenkin toivotaan, että kulttuuri ja viihde-elämä jatkuisi tavalla tai toisella. Toivotaan myös paikallisten heräämistä ja osallistumista kulttuurielämään. Toivotaan arvostusta sille työlle, mitä tehdään sinnikkäästi ja paljon muidenkin kuin taloudellisten päämäärien vuoksi. Kyllä taiteella, kulttuurilla ja viihteellä on korvaamaton rooli alueella, se tuo elämää kyliin. Nyt ei ole kilpailun eikä omaan kuplaan vetäytymisen aika, vaan kulttuurialan tekijöiden täytyy tiivistää rivejä ja tehdä rinta rinnan kukin omaa juttuaan, toisiaan auttaen ja täydentäen. Kulttuurielämään tarvitaan kaikkien panosta ja osallistumista niin yritysten, yleisöjen kuin taiteentekijöiden suunnalta. Kukaan ei yksi luo elinvoimaista kulttuurielämää, eikä se synny omia aikojaan, vaan se on meidän kaikkien yhteisissä käsissä.

## 8. Päätelmät

### Mitä ei tullut esiin?

Kulttuurikartoitusta lähdettiin rakentamaan avoimin mielin ja valmiina elämään sen mukaan mitä esiin nousee ja mitä alueen toimijat itse pitävät oleellisena tietona ja toimintana alueella. Pääotsikoiksi muotoutuivat ne osiot, jotka luontevasti kentältä esiin tulivat. On hyvä huomata myös ne asiat, joita ei tullut esiin. Alkuperäisessä suunnitelmassa tarkoituksena oli kartoittaa myös mahdollisia maakunnallisia ja valtakunnallisia toimijoita, jotka alueen kulttuurielämään vaikuttavat erityisesti esittävän taiteen osalta. Selvitykseen on nostettu tahoja, jotka haastatteluissa nousivat keskusteluun, muita ei yksinkertaisesti tullut vastaan. Esimerkiksi Lapin alueen tai minkään muunkaan alueen oppilaitoksia ei liiemmin mainittu haastattelujen yhteydessä. Tiedustelin myös elokuva ja tv-alan toiminnasta, jos tiedossa on valtakunnallisia tuotantoyhtiöitä, jotka toimivat alueella tai muita valtakunnallisia toimijoita. Mitään ei tullut tietooni. Joko muita maakunnallisia tai valtakunnallisia toimijoita alueella ei suuremmin ole tai toiminnot eivät näy tai vaikuta paikallisella tasolla. Toimijoilla on joitakin omia verkostojaan, joilla voi olla toimijoiden kautta vaikutuksia alueelle, mutta omia näkyviä rooleja en löytänyt. Toki Lapin luonto ja maisemat ovat kaikkien tahojen ja taiteentekijöiden vapaassa käytössä ja varmasti monia teoksia tehdään alueella tai haetaan vaikutteita ja inspiraatiota luonnon helmoista, mutta tekeminen ei vaikuta paikallisiin toimijoihin. Tehdäänkö Lapissa kenties taidetta joissain omissa kuplissa, joiden välillä tieto ei kulje?

### Tiedonkulku

On aivan mahdollista, että alueella on toimintaa enemmänkin kuin mitä kartoitukseen päätyi, mutta tieto siitä ei tavoita paikallisia toimijoita. Tiedonkulku nousi monin tavoin esiin haastatteluissa. Kulttuuriala tarvitsisi selvästi oman alueellisen verkostonsa ja tiedotuskanavansa. Löysin Tunturi-Lapista ainakin seitsemän eri tapahtumakalenteria, jokaisella kunnalla omansa, samoin matkailuorganisaatiolla. Kalentereita voi olla muitakin. Silti ihmiset eivät tunnu löytävän tietoa alueen kulttuuritapahtumista.

Tapahtumakalentereissa on tilaisuuksia laidasta laitaan ja jokaisella ylläpitäjällä on omat tarkoitusperänsä, toimintatapansa ja kohdeyleisönsä, jota kalenterin halutaan parhaiten palvelevan. Kalenterilla on merkitystä vain, jos se todella palvelee jotakin tarkoitusta ja käyttäjäkuntaa, on ajantasainen, aktiivinen, toimiva ja tulee todella käyttöön ja tarpeeseen. Jos kalenterilla yrittää palvella kaikkia, sillä ei palvele välttämättä ketään kovin hyvin. Muutaman tapahtuman tähden kalenteria on turha ylläpitää. Olemassa olevat kalenterit siis palvelevat jo tiettyä tarkoitustaan, mutta tarvitaanko alueelle jonkinlainen erillinen kulttuurikalenteri? Mielestäni asiaa olisi todella syytä selvittää tarkemmin.

Tiedonkulku, sen ongelmat ja tarpeet eivät kuitenkaan pelkällä tapahtumakalenterilla ihan korjaannu. Esiin nousi muitakin tiedottamisen tarpeita. Tietoa alueen kulttuurielämästä tarvitsevat siis kulttuurin asiakkaat ja yleisöt, niin paikalliset kuin matkailijat. Tietoa tarvitaan alueellisesti ja kootusti, nimenomaan kulttuurialan tiedot yhdessä paikassa. Tietoa tarvitsevat myös tekijät, niin paikalliset kuin muualta saapuvat esiintyjät, opettajat, tuottajat, ehkä

kiertuetta suunnittelevat artistit. Tietoa omasta tekemisestä, omasta olemassaolosta ja tarjonnasta halutaan tuoda alueen tietoon. Halutaan tietää mihin, kenelle ja milloin voi omaa osaamista tarjota tai järjestää. Tietoa tarvitsevat kulttuuria tuottavat ja järjestävät tahot. Mitä ohjelmaa ja millaisia tekijöitä on tarjolla milloinkin, kuka on kiertueella ja käytettävissä, mitä tapahtuu yhtä aikaa missäkin, miten vältetään päällekkäisyydet. Kulttuurialan tekijät ja toimijat haluavat myös kommunikoida keskenään. Halutaan tietää, mitä missäkin tapahtuu, keskustella ja jakaa näkemyksiä ja kokemuksia, tehdä yhdessä. Halutaan kehittää alaa ja vaikuttaa yhdessä kulttuurialan edistämiseen ja elinvoimaisuuteen.

## Ylläpitäjä

Jokainen verkosto vaatii ylläpitäjän ja verkoston ylläpito taas resursseja; aikaa, rahaa ja tekijöitä. On helppo todeta alueen haasteeksi se, ettei meillä ole luontaista tahoja, joka toimisi kulttuurialan verkoston kokoajana ja ylläpitäjänä. Tunturi-Lapin paikalliset toimijat ovat liian pieniä laajan verkoston ylläpitäjiksi. Ei riitä resurssit tai toiminnasta puuttuu vakautta ja jatkuvuutta. Lappi on laaja alue ja maakunnalliset verkostot toimivat varmasti hyvin, jos ne on selkeästi rajattuja. Tietty taiteenlaji voisi ehkä hyötyä Lappi-tason verkostosta tai tietty toimijataho kuten Lapin kuntien kulttuuritoimet tai kansalaisopistot. Tällaisia verkostoja onkin ja Tunturi-Lapista niissä ollaan kyllä mukana. Pienten toimijoiden Tunturi-Lapissa tärkeämpää olisi kuitenkin harvojen kulttuurialan tekijöiden yhteen tuominen ja rivien tiivistäminen monialaisesti, jotta syntyisi synergioita. Monella tapaa Lappi on liian laaja ja toiminnot alkavat maakuntatasolla helposti kuitenkin keskittyä tietylle alueelle. Jos verkosto on esimerkiksi Rovaniemi -vetoinen ja ylläpitäjä sidosryhmineen sijaitsee siis Rovaniemellä, jää sen vaikutus usein hyvin vähäiseksi tai ohueksi ylempänä Lapissa, jäähän väliin helposti se 400-500 kilometriä. Lapin eri osien ja kylien todellisuudet ja tarpeet ovat myös niin erilaiset, ettei niitä voi käsitellä samalla kaavalla. Ihmisten osallisuus kulttuuriin on sitä vahvempaa, mitä lähempänä päätöksenteko ja vaikuttaminen tapahtuu. Liian laaja verkosto etäännyttää, liian suppea kääntyy kuplaksi. Jossain siinä välimaastossa elää hengittävä ja luontaisesti uusiutuva, uutta synnyttävä paikalliskulttuurin verkosto. Verkoston tarve nousi haastatteluissa esiin voimakkaasti oikeastaan kaikilta tahoilta, joten asiaa on todella syytä työstää eteenpäin. Olisi tärkeää selvittää ja määritellä tarkemmin kuka verkostosta tarvitsee mitään ja missä laajuudessa verkosto palvelisi näitä tarpeita parhaiten. Samalla olisi hyvä suunnitella alusta alkaen verkoston ylläpitoa, kuka ottaa vetovastuun ja millä resursseilla.

### *Esimerkki*

*Punotaanpa ilmaan heitetyistä ideoista ja toiveista kuvitteellinen esimerkki siitä, millainen verkosto Tunturi-Lapissa voisi toimia. Yritän tuoda yhteen mahdollisimman monen tahon haaveita ja toiveita. Lähdetään vaikka siitä oletuksesta, että Puuraja jatkaa kehittämistyötä, kun kerta alkuun on päässyt ja ottaa verkoston rakentamisen ja ylläpidon hoitaakseen. Hankkeen aikana pohjalle on syntynyt jo tietokanta alueen toimijoista, jota laajennetaan ja päivitetään jatkossa vuosittain. Lisäksi aletaan koota tietopankkia taiteilijoista ja esiintyjistä. Sivustolle nousee eri taiteenlajeille osiot, joissa esitellään lappilaisia taiteentekijöitä palveluineen, tuotteineen, ohjelmineen ja yhteystietoineen. Kaikki Lapin esiintyjät ja taiteentekijät samassa paikassa, hyvin presentoituna ja helposti tilattavissa. Lisäksi kootaan tekijäpankkia taiteen ja kulttuurin sidosryhmistä: ääni- ja valo-osaajat, puvustajat, maskeeraajat, lavastajat, ehkä markkinoinnin ja tuotannon osaajia, kirjanpitäjää,*

*käsikirjoittajaa, kaikkea sitä osaamista, mitä alalla tarvitaan kokonaisuutena. Puuraja voi toimia jopa luovien alojen työnvälittäjänä, jolloin kaikki tarpeet ja tilaukset saapuvat samaan osoitteeseen, Puuraja etsii oikeat tekijät tilauksiin, hoitaa maksuliikenteen, sopimukset ja yhteydenpidon asiakkaan ja tekijän välillä normaalia provikkaa vastaan.*

*Tapahtumakalenteri kuuluu asiaan tottakai. Alueena toimii Tunturi-Lappi tai joku vielä vähän laajempi, luonteva alue. Kalenterista löytyvät kaikki taide- ja kulttuurialan tapahtumat ja lippuja voi ostaa suoraan palvelusta. Palvelusta löytyvät kaikki alueen taide- ja kulttuuritapahtumien järjestäjät, jotka voivat ilmoittaa tapahtumistaan yleisöille. Palvelu toimii myös toisin päin. Kun artisti suunnittelee kiertuetta, voi se lähettää tiedon alueen kaikille toimijoille yhteisesti. Esiintyjä ilmoittaa vaikka tietyn viikon, jolloin on käytettävissä ja jos useampi keikka onnistuu, toteutuu kiertue. Järjestäjät pääsevät helposti seuraamaan, millaisia tekijöitä alueella milloinkin liikkuu ja buukkaamaan niitä omiin tilaisuuksiin. Näin lisätään tehokkuutta ja vähennetään riskejä. Asian voisi viedä vieläkin pidemmälle, yleisöille asti, jolloin tapahtuman järjestäjä ilmoittaa keikan myyntiin ehdollisena. Esim. xx-artistin keikka xxx baarissa, mikäli lippuja myydään 50 kpl xx päivään mennessä. Järjestelmästä ostetaan ennakkolippu keikalle ja jos se ei toteudu, palautuu raha automaattisesti. Yleisö äänestää suoraan, mitä täällä halutaan nähdä ja kokea, järjestäjä välttää tappiolliset riskikeikat ja voi turvallisesti kokeilla vähän villimpiäkin kortteja.*

*Verkosto on monipuolisen ja moneen suuntaan palvelevan järjestelmän lisäksi ihka elävien ihmisten yhteisö ja kommunikointia tekijöiden välillä. Puuraja kokoaa yhteen vaikuttajafoorumin alan kehittäjistä ja rakentajista. Foorumi kokoontuu säännöllisesti vaihtamaan kuulumisia kentän eri laidoilta, laatimaan yhteistä, laajempaa kehityssuunnitelmaa kulttuurialalle ja tekemään vaikuttamistyötä yhtenä rintamana ja yhteistyössä maakunnallisten ja valtakunnallisten toimijoiden suuntaan. Foorumi on alueen kulttuurialan äänitorvi, jossa on edustus eri toimijoista. Foorumin edustajat voivat myös viedä kulttuurin näkökulmaa esim. matkailuorganisaatioihin, kuntapäätäjille ja muihin alueen kehittämissyhteisöihin.*

*Säännöllisesti kokoontuvat kasvotusten tai linjoja pitkin myös taiteentekijät eri teemojen ympärille. Tekijätapaamisissa on matala kynnyks, rento meininki ja siellä voivat kohdata niin ammattilaiset kuin harrastajat, joskus tietyn lajin puitteissa, joskus poikkitaiteellisesti tai milloin minkäkin aiheen tiimoilta. Tapaamisissa tutustutaan muihin taiteen parissa työskenteleviin ja touhuaviin ihmisiin, voidaan keskustella ja vaihtaa näkemyksiä, ideoida uutta ja käynnistää yhteistyötä. Keskusteluja käydään myös suljetuilla nettialustoilla, joissa voi kysellä neuvoja, apua, tekijöitä tai ideoita muilta kulttuurialan toimijoilta, sitä vertaistukea. Puurajasta saa ammattilaisten apua apurahahakemuksiin, tietoa avoimista hauista, ideoita yhteisiin projekteihin ja rahoituksia haetaan yhdessä suurempiinkin produktioihin. Valtakunnalliset tuotannot löytävät verkostosta paikallisia tekijöitä ja osaajia mukaan produktioihinsa, jolloin myös vieraileva kulttuuritoiminta törmää paikalliskulttuuriin hedelmällisesti.*

*Puuraja järjestää ja välittää koulutusta, työpajoja ja kursseja. Työpajoissa voidaan tuotteistaa kulttuurin tuotteita matkailun kysyntään ja matkailusta voidaan esittää toiveitaan ja ideoitaan Puurajaan suoraan. Joskus treenataan yhdessä hakemuksia tai perehdytään tuotannollisiin taitoihin. Alueella voi olla vierailevia osaajia, jotka tarjoavat opetusta joko tekijöille tai avoimesti yleisöille. Kulttuurikalenterissa on oma osionsa koulutukselle, johon opetusta ja*



*kurssitusta, työpajoja ja masterclass -tunteja voi ilmoittaa. Lisäksi Puurajassa on koulutuspaketteja, joita asiakasryhmät voivat tilata tilaisuuksiinsa ihan niin kuin esiintyjäkin. Lähtökohtaisesti Puurajan rooli kaikessa on tiedon välittäminen ja toimijat itse vastaavat toiminnan sisällöistä. Tiedottamisessa pyritään välttämään päällekkäisyyksiä. Jos jossain on jo olemassa verkosto tekijöistä tai koottua tietoa (kansalaisopistojen kurssit, lastenkulttuuri Kattila, Lapin lastenkulttuuriverkosto jne.) ohjataan Puurajasta suoraan näihin verkostoihin.*

*Ilmaiseksi verkostoa ei voi pyörittää, joten vähintäänkin yhdistyksen kohtuullisia jäsenmaksuja maksavat kaikki verkostoon osallistuvat tahot. Mikäli Puuraja suorittaa myyntiä johonkin suuntaan, veloittaa se myyntiprovision. Lisäksi Puurajalla on julkiselta sektorilta koottu jatkuva perusrahoitus, jolla se voi tehdä alan yleishyödyllistä kehittämistyötä erillisten projekti-, hanke- ja apurahapohjaisten rahoitusten lisäksi.*

*Tätä haaveilua voi kukin vapaasti muokata omaan mieleensä sopivaksi, jatkaa, muuttaa, kritisoida tai ideoida eteenpäin. Esimerkki on hatusta heitetty visio, joka leikittelee alan toiveilla. Puurajan sijaan ylläpitäjänä voisi yhtä hyvin olla joku muu taho tai useampia. Esimerkin tarkoitus on pukea kentältä esiin nousseita toiveita ja tarpeita johonkin konkreettiseen mielikuvaan, jonka pohjalta keskustelu voi edetä mahdollisimman konkreettiseen suuntaan ja tuottaa todellisia askelia eteenpäin. Sitä voi käyttää suunnittelun virittäjänä, ei suunnitelmana sinänsä.*

## Tilat

Nyt kun tiedottaminen ja verkosto on saatu ainakin ajatuksen tasolla rullaamaan, voidaan tarttua muihin esiin nousseisiin haasteisiin ja kehitysideoihin. Kulttuurin tilat tuntuvat tosin niin isolta haasteelta tarttua, että toimijoista aistii pienen toivottomuuden asian suhteen. Ongelma on varmasti hiertänyt alueella vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen. Ratkaisuihin vaadittaisiin niin järeitä toimia, resursseja ja tahtoa, että pienet kulttuurialan tekijät seisovat kuin muurahaiset tunturin juurella. Mistä suunnasta tätä jättiläistä nyt pitäisi oikein lähestyä? Työpajoissa päädyttiin ainakin siihen tulokseen, että voidaan tuoda kulttuurikentän toimijoita yhteen, keskustella ja koota tiloihin liittyviä haasteita ja tarpeita yhteen, rakentaa kokonaiskuvaa ja sanoittaa tekijöiden todellisuutta yhdessä, jotta se avautuu päättäjille paremmin. Yksittäisen toimijan, yhdistyksen, opettajan tai taiteilijan ääni katoaa kuin tuuleen, mutta jos yhdessä kerrotaan (tarvittaessa huudetaan) isomman joukon viesti selkeästi eteenpäin, voi se tuottaa jo muutoksia. Taiteen ja kulttuurin tekijät voivat tehdä ainakin oman osansa eli kokoontua, koota tietoa tilojen käytöstä, käyttäjistä, haasteista ja tarpeista. Koostaa ja kommunikoida tiloihin liittyvää todellisuutta tahoille, jotka tila-asioista päättävät. Voimme tarjota omaa tieto-taitoa ja ehdotuksia kulttuuritoimijoiden näkökulmasta keskustelupöytiin ja olla itse aktiivisia alueen kehittämisessä.



*Hiljaisuus festivaali. Markus Pesonen: Machine Forgetting. Arttu Niemisen visuaalit.*

## Rahoitus

Taiteen ja kulttuurin rahoitusta on käsitelty monessa osiossa. Kyseessä on laaja, valtakunnallinen ja rakenteellinen teema, jonka kehityspohdinnat ovat Tunturi-Lappia suurempia kysymyksiä, eräänlaisia tunteita muurahaisten silmin nekin. Ehkä suurin kysymys liittyy siihen, hyväksytäänkö yleisesti se, että taide- ja kulttuuri ei ole kaupallista, vaan perusoikeus ja -tarve, johon kuuluu sijoittaa rahaa niin yhteiskunnan, yksilöiden, yritysten kuin kolmannen sektorin kukkarosta odottamatta suoraa tuottoa, vähän niinkuin terveys ja koulutus. Jos tähän lopputulokseen tullaan, hyväksytään se, että kulttuuriin ohjataan rahaa säännöllisesti ja jatkuvasti. On turha jäädä odottelemaan, että kun on alkuun autettu, niin kyllä se siitä sitten omillaan alkaa pyöriä. Ei ala, jos hyväksytään kulttuurin epäkaupallinen luonne. Jos päätetään, että kulttuuri kuuluu markkinavoimien armoille niin kuin muutkin, vaaditaan yleisöiltä aikamoisia kulutustottumusten muutoksia ja taiteesta tulee elitistinen hyödyke. Tällä hetkellä eletään eräänlaista hybridimallia, jossa on puolensa ja puolensa.

Jos yrittäisi jotain yhteenvetoa tehdä haastatteluiden pohjalta rahoituksesta, Tunturi-Lapissa toivotaan kaikista eniten pysyvyyttä, jatkuvuutta ja perustoimintojen turvaamista - joko perusrahoitusta tai perusyleisöpohjaa. Rahoitusta toivottaisiin nimenomaan perustoiminnan ylläpitoon, sitten voidaan ponnistaa projekteja, tapahtumia ja muita pyrähdyksiä. Ei rahoituksesta oikein muuta voi sanoa kuin että yhteisenä toiveena olisi positiivinen asenne kulttuuria kohtaan. Toivotaan, että kuntapäätäjät ymmärtäisivät kulttuurin arvon, samoin

yritykset, muut toimialat, paikalliset asukkaat ja matkailijat tietenkin. Miten ikinä mikäkin taho keksii kulttuuritoimintaansa rahoittaa, voitte uskoa, ettei taidetta ja kulttuuria kenenkään rikastumisen nimissä tehdä, vaan taustalla on aina jonkinlainen pyrkimys yhteiseen hyvään. Jos jotakin voidaan paikallisella tasolla kulttuurin rahoituksen eteen tehdä, se on asenneilmapiirin muuttaminen positiiviseen ja kulttuurille myönteiseen suuntaan. Se voi kääntää suuremmankin laivan.

## Paikallisuus

Paikallisuus on monitahoinen ja mielenkiintoinen konsepti Tunturi-Lapissa. Se nousi esiin monessa haastattelussa ja pyysin myös ihmisiä pohtimaan, mitä paikallisuus kenenkin toiminnassa tarkoittaa. Paikallisuus tarkoittaa montaa eri asiaa asiayhteydestä riippuen. Sillä tuntuu olevan niin paljon painoarvoa, ettei teemaa voi jättää käsittelemättä. Samalla paikallisuus on ristiriitainen, sensitiivinen ja latautunut teema, jossa piilee aina väärinymmärryksen mahdollisuus juuri siksi, että kyseessä on niin hämäinen käsite, jonka jokainen mieltää omalla tavallaan tilanteesta riippuen. Paikallisuus kulttuurissa voidaan johtaa historiaan, juuriin, perimään ja lappilaiseen mentaliteettiin, joka on itsessään jo melkoinen sekahedelmäsoppa. Paikallisuus voi yhtä hyvin olla kaikkea tietyssä paikassa tapahtuvaa elämää, johon kuuluu niin syntyperäiset, muualta muuttaneet, matkailijat ja sesonkieläjät kaikenlaisine tarinoineen elämässä elämäänsä rinnakkain, samassa elinympäristössä. Paikallisuus voi maantieteellisesti tarkoittaa yhtä kuntaa, kylää, aluetta, joskus koko Lappia tai Kalottia yli valtakunnan rajojen. Kaikki ovat ihan yhtä oikeita ja olemassa olevia näkökulmia. Paikalliskulttuuri on alueella tapahtuvaa kulttuurielämää, jota voi tsumata suppeammaksi tai laajemmaksi eri linssien läpi. En pyri määrittelemään tai rajaamaan paikallisuutta, mutta aina voi yrittää tunnistaa sen linssin, minkä läpi paikallisuutta milloinkin tarkastellaan, "tässä keskustelussa paikallisuudella tarkoitetaan tätä asiaa" -tyyppisesti.

Tietysti tämä iänikuinen sukujuurinäkökulma, syntyperäinen-paljasjalkainen-junantuoma -asetelma on (jo hieman väsynyt) osa lappilaista paikallisuuskeskustelua, joka on olemassa ja jolla on joitakin vaikutuksia paikalliskulttuurissa. En uppoudu tähän teemaan nyt syvemmin. Oleellisempi näkökulma kulttuurielämän näkökulmasta tuntuu olevan asukkaiden pysyvyydessä. Kun muutaman kymmenen tuhannen vakituisen asukkaan elinalueen läpi pyyhkii vuosittain 700 000 hengen matkailijamassa ja monituhapäinen seonkityöntekijöiden joukko on paikallisuuden kannalta tärkeämpää hahmottaa ketkä ovat alueella pysyvästi ja jatkuvasti. Paikallisuuden taso ikään kuin syvenee portaittain sen mukaan, miten pitkiä aikoja ja miten täysipainoisesti alueella eletään. Matkailija - mökin omistaja - seonkityöntekijä - etätyöntekijä - välivuotta viettävä - ympärivuotisesti elävä jne. Tällä on merkitystä mm. silloin kun halutaan luoda pysyvyyttä ja jatkuvuutta alueen toimintoihin. Muutenhan kaikenlaiset eläjät ovat vain luonnollinen osa Lapin elämää.

Julkisen puolen kulttuuritoiminta on suunnattu pääosin kuntalaisille, siis pysyvästi kunnassa asuville. Usein paikallisuuden rajoiksi mielletäänkin juuri kuntarajat; esim. kittiläläinen on kittiläläiselle paikallinen, muoniolainen muoniolaiselle. Kun alueella esiintyy paikallisia, niitä pysyvästi alueella eläviä kuntalaisia, on yleisöä helposti moninkertainen määrä vierailuviini esityksiin verrattuna. Tämä ilmiö toteutuu jokaisessa kunnassa. Paikallisuus kiinnostaa,

koskettaa ja se koetaan jotenkin omaksi ja helposti lähestyttäväksi. Toisaalta paikallisuuteen voi liittyä käännteisiäkin ilmiöitä. Kun lappilainen ammattitaiteilija palaa kotiseudulle toteuttamaan ammattitaitoaan, mielletään hänet epäonnistujaksi, joka ei maailmalla pärjännyt ja muille kelvannut ja siksi palasi häntä koipien välissä takaisin kotiin puuhastelemaan. Samaa kelvottomuutta epäillään taiteilijoiden kohdalla, jotka eivät koskaan lähde maailmalle menestymään vaan päättävät jäädä Lappiin toteuttamaan 2-luokan tekemistään, hyvin karrikoidusti ilmaistuna. Tuntuu olevan aivan käsittämätön ajatus, että joku täysin pätevä taiteen ammattilainen - jäävä, palaava tai muualta tuleva, valitsee vapaaehtoisesti toteuttaa ammattiaan ja elää elämäänsä Lapissa ja pystyy siihen aivan yhtä laadukkaasti ja pätevästi kuin taiteen ammattilaiset "maailmalla".

Matkailukeskuksissa paikallisuus on epämääräisempi käsite, ehkä jotenkin epäoleellinenkin tai siihen liittyy matkailun tulokulma ja "paljasjalkaisen paikalliskulttuurin" perinneaspekti. Matkailukeskuksilla on kuitenkin jo niin pitkä historia, että paikallisuuteen on muotoutunut omia käsitteitään kuten leviläisyys, äkäslompololaisuus ja ylläsjärveläisyys, jotka tarkoittavat tänä päivänä paljon monimuotoisempia asioita, kuin aikana ennen matkailua. Niihin liittyy vahva identiteetin kokemus. Me olemme kaikki paikallisia tavoillamme, yhtä elävä ja tärkeä osa tunturi-lappilaista, monimuotoista, elävää ja muuttuvaa paikalliskulttuuria. Monimuotoisuus on rikkaus, ei suinkaan uhka millekään.

Jos paikalliskulttuuri nähdään koskevan kaikkia ihmisiä, jotka Tunturi-Lapin alueella jollain tapaa fyysisesti vaikuttaa ja toimii, nähdään myös se, miten äärimmäisen eri maailmoja alueella toimii rinnakkain, mutta jokseenkin omissa kuplissaan toisia kohtaamatta. Järvikylän laulupiiri on niin kaukana Levin yöelämästä, että miten nämä maailmat voivat ylipäänsä mahtua samaan raporttiin? Meidän paikalliskulttuuri kuitenkin on kaikkea tätä. Se tapahtuu samalla elinalueella ja muodostaa kulttuurisen alueen ja yhteisen toimialakentän, jossa kaiken ei tarvitse liittyä toisiinsa, mutta vaikuttavat jollain tapaa silti. Toivon, että tämä selvitys avaa alueella tietoisuutta siitä, minkälaisen kokonaisuuden, eräänlaisen pallomerren kaikkien omat kuplat todellisuudessa muodostavat. Se on meidän kulttuurielämää, meidän kaikkien jotka olemme ja toimimme Tunturi-Lapissa, ei muiden tuolla jossain, vaan kaikki tämä täällä on meidän paikalliskulttuuria. Meidän paikalliskulttuuri on juuri sellaista ja sen näköistä, keitä meitä täällä on ja mitä me tehdään. Paikalliskulttuuri on olemassa ja sitä tuotetaan myös meitä varten, kaikkia meitä, jotka olemme ja vaikutamme alueella. Tämä ei tapahdu missään muualla ja joku tuolla jossain ei tapahdu täällä, siinä on paikallisuuden rajat.

Ehkä jo se riittää käynnistämään positiivista kehitystä, että kaikki tiedostavat ympärillä tapahtuvia asioita. Jos tapahtumaan toivotaan paikallista yleisöä ja tiedetään, että paikallisia kiinnostaa nähdä paikallisia esiintyjä, niin pitäisikö paikallisia esiintyjä ottaa mukaan tapahtumiin esiintyjiksi? Nyt kun paikallisväestö kaikessa monimuotoisuudessaan tietää, että kulttuuria täällä tehdään meille, meitä kaikkia varten, jotta elämä täällä matkojen päässä olisi mielekäästä ja eloisaa, laskee se ehkä kynnystä osallistua kaikkeen, mikä vähänkin kiinnostaa. Juuri sie olet tervetullut ja toivottu ihminen paikallisessa kulttuurielämässä. Ehkä se, että tiedetään, miten mielellään kaikki yhdistykset ja toimijat ottavat ja suorastaan tarvitsevat uutta väkeä mukaan toimintaan, helpottaa alueelle saapuvia tarttumaan puhelimeen ja hyppäämään mukaan paikallisiin yhteisöihin. Ja kun paikallisissa yhteisöissä ymmärretään, miten vaikeaa uusien asukkaiden on ehkä lähestyä paikallisia toimijoita ja piirejä, voidaan avautua itse uusille tuulille ja tulijoille, mennä puoliväliin vastaan ja hakeutua

itse yhteistyöhön jopa yli kuntarajojen. Ja arvatkaa mitä, Tunturi-Lapissa toden totta toimii, elää ja työskentelee taide- ja kulttuurialan ammattilaisia ja osaajia, jotka ovat ihan itse vapaaehtoisesti valinneet hyödyntää osaamistaan Lapissa vaikka kelpaisi muuallekin. Toivottavasti tekijöitä saadaan aina vain lisää!



PUURAJAN  
KULTTUURI-  
YHDISTYS



Euroopan maaseudun  
kehittämisen maatalousrahasto:  
Eurooppa investoi maaseutualueisiin



LEADER

Tunturi-Lappi